

FİKİR SANAT VE EDEBİYATTA

TÖRE

**Aylık Fikir Sanat Edebiyat
Dergisi**

Yıl: 2 Sayı: 16 Mayıs 2013

ISSN:2146-7773

İmtiyaz Sahibi

**ve
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü**
Ömer Faruk BÉYCEOGLU

Yayın Danışmanı

A. Yağmur TUNALI

Sanat Koordinatörü

H. Nurcan YAZICI
Ahmet ŞAFAK

Editör

İbrahim METİN

Halkla İlişkiler Koordinatörü

Mehmet Yıldırım YUCE
Burçin B. ORTEGA

Grafik - Tasarım

İsmail KANDEMİR

Düzeltilme

Firdes İŞİK
Hacer KUTAY

Büro

Merve TOSUNCUK
İlbiçe Sıla YILDIRIM

iletişim

tore@toredergisi.com

www.toredergisi.com

İdare Yeri

Çetin Emeç Bulvarı 1314 Cade
1315 Sokak Can Apt. 7/3 A. Öveçler - ANKARA
Tlf: 0.312.472 70 10 - Faks: 0.312.472 70 11
Cep: 0.532.373 11 24

Baskı / Cilt

*Hilal Form Matbaacılık Mak. San. Tic. Ltd. Şti.
Öz Ankara Toptancılar Sitesi 2. Blok No.52*

Macunköy - ANKARA

Tel: 0312 397 38 78 - Faks: 0312 397 56 31

www.hilalform.com.tr - hilalform@hilalform.com

Sertifika No:17793

Basım Tarihi:

Fiyatı: 10 TL

İ Ç İ N D E K İ L E R

TÖRE'den

Döneklerin Feryadı(!)

Dr. Sakin ÖNER / 04

Kara Çağ Anası Beyaz Bir Saray

Ahmet Tevfik OZAN / 06

Yeni Statükonun Hedefi: Türklüğün Tasfiyesi

Mustafa YİĞİT / 07

Kendimi Öğütürüm Un Diye

Ahmet YOZGAT / 12

Prof. Dr. Mustafa Kafalı İle Türk Kültür Tarihi Üzerine

Sinan DEMİRTÜRK / 14

Bozkırın Soluduğu Şehir

âl-i rıza / 21

Bahr-i Türk Umur Bey

Rıfat UYSAL / 22

Mürşid-i Kâmil

Burhanettin UZUN / 25

Mağlubiyetin Tescil Merasimi

Halil İbrahim KOCA / 27

Bitlis Güzellemesi

Prof. Dr. İsmet ÇETİN / 28

Sana Benzedim

Suna Emre GÜLEÇ / 32

Modern İnsanın Vicdan Kayıpları

Binnur ELİKESİK / 33

Ne?

Erkan ÇAKICI / 34

Türk Milliyetçiliğinin Dayandığı Temeller

Ahmet ŞAHİN / 35

Vatan

Vagif SULTANLI / 38

ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLAR ÖZEL BÖLÜMÜ

Sunuş - Neden Üstün Yetenekliler? / 41
Üstün Yeteneklilerin Eğitimi / 43
Üstün Yetenekli Çocuk Sahibi Olan Anne-Babanın Yapması Gerekenler / 48
Türkiye'de Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimi / 50
Ülkemizde Üstün Yetenekli Öğrencilerin Tanılama Süreci / 58
Dünyada Üstün yeteneklilerin Eğitim Uygulamaları / 61
Üstün Yeteneklilerin Eğitiminin Gerekliği / 73
Ülkemizde Üstün Yeteneklilerin Eğitimi Nedir-Nasıl Olmalıdır? / 76
Bu Olumsuz Durumun Ortadan Kalkması İçin Önerilerimiz / 78
Kaynakça / 80

Desen: Hicran YİĞİTSUDAŞ

Kapak: Fatih BAŞBUĞ

ABONE ŞARTLARI

Abonelik için lütfen "<http://www.toredergisi.com/abone-ol.html>" adresindeki formu eksiksiz doldurunuz veya Adınızı, Soyadınızı, Adresinizi, Telefon Numaranızı ve e-mail adresinizi elektronik posta adresimize (tore@toredergisi.com) veya **0.532.373 11 24** nolu telefona bildiriniz.

Abonelik Bedeli:
Öğrenci: 75 TL / Yurtiçi: 90 TL / Yurtdışı: 90 EURO (Ya da karşılığı Türk Lirası'dır.)
Kurum Aboneliği: 185 Türk Lirasıdır.

Abone bedelini;
Ömer Faruk BEYCEOĞLU adına açılmış bulunan;
6090548 nolu Posta Çeki hesabına,

Ziraat Bankası
TL IBAN: TR11-0001-0017-2743-4429-0550-01
Euro IBAN: TR89-0001-0000-1343-4429-0550-04

Türkiye İş Bankası
TL IBAN: TR42-0006-4000-0014-1960-0253-38
Euro IBAN: TR15-0006-4000-0024-1960-0075-83

Garanti Bankası
TL IBAN: TR66-0006-2000-0010-0006-6965-05

Yapı Kredi Bankası
TL IBAN: TR98-0006-7010-0010-0092-6565-17
hesaplarına yatırabilirsiniz.

TEMSİLCİLİKLER VE SATIŞ NOKTALARI

ADANA-Abdullah BEYCEOĞLU (0.544.504 2404)
Pervin TÜRKOĞLU YÜCE (0.533.608 5197)
AFYON- Ercan KAYAYERLİ (0.506.300 4827)
ANKARA- AKÇAĞ YAYINEVİ (0.312.432 1798),
GAZİ KİTABEVİ (0.312.223 7773),
MEFKURE SAHAF (0.312.430 1080),
HASRET KİTABEVİ (0.312.311 7062),
TDV SİHHİYE (0.312.229 7336)
ANTALYA- Hamdi KUTLUAY (0.532.377 1195)
AYDIN Barış İRGAT (0.542.665 2752)
BALIKESİR- Tarık İYİ (0.501.910 01 58),
Muhammed ÖZSAYIN (0.534.923 5310)
BURSA- Sevim YAKICI (0.505.344 9945)
ÇORUM- Mehmet ABAGA(0.505.397 35 42),
Soner BUĞDAYLI(0.506.854 4500)
ÇORUM/İSKİLİP- Ahmet PEKMEZCİ (0.541.846 3509)
ERZURUM- Yunus Buğra YILMAZ (0.533.382 8577)
ESKİŞEHİR- Mehmet Ali KALKAN (0.555.966 5752)
GAZİANTEP- Oğuzhan SAYGILI (0.505.276 4158)
GİRESUN- Sait GÜLTER (0.546.541 9530)
GÜMÜŞHANE- Murat GAYRETLİ (0.532.203 8499)
İSTANBUL- BILGE OĞUZ YAYINLARI (0.212.527 3365),
KİTABEVİ (0.212.512 4328)
İZMİR- Yeşim Yelgar ÖNLÜ (0.505.817 5047)
KAYSERİ- KIVILCIM KİTABEVİ (0.352.222 7412),
KIVILCIM KİTABEVİ (0.352.231 4066)
KONYA- BUĞRA KİTABEVİ (0.332.351 0515)
MANİSA- Şahin BOZKURT (0.505.808 0104)
MARDİN- Zahide BÜRHAN (0. 507.451 4084)
MERSİN- Abdullah DUMAN (0.532.232 0517)
MERSİN/ERDEMLİ- Şamil Mehmet KORKMAZ (0.539.393 2406)
MERSİN/SİLİFKE- Rifat KARADUMAN (0.506.987 1792)
MERSİN/TARSUS- Mehmet DOĞAN (0.553.224 3590)
OSMANİYE- Bahadır KESKİN (0.505.625 5550)
Ahmet KIRACI (0.506.402 7586)
Rüştü ÇAKIR (0.505.686 2693)
SAKARYA- Dursun YELKEN (0.535.352 0412)
SAMSUN- Hasan ÇAKIROĞLU (0.543.435 3434)
SİVAS- Gamze MUTLU (0.505.596 4060)
Volkan Kitabevi (0.346.221 7456)
TOKAT- Alparslan DEMİR (0.505.665 3909)
TRABZON- H.Nurcan YAZICI (0.532.645 9749),
Murat GAYRETLİ (0.532.203 8499)
AKSAKAL KİTABEVİ (0.462.326 2034)
VAN- Celil BÜLBÜL (0.533.317 7385)
YALOVA- Hacer KARAKAYA (0.555.608 0318)
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ- Erhan SOLMAZ (0.507.237 8613)
EGE ÜNİVERSİTESİ- Hasan Kağan YAYLA 0.505.378 0404
ESKİŞEHİR OSMAN GAZİ ÜNİVERSİTESİ- Prof. Dr. Hilmi ÖZDEN
GİRESUN ÜNİVERSİTESİ- Yrd. Doç. Dr. Hatem TÜRK (0.505.252 7661)
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ Yağmur ŞENGÖK (0.534.846 5722)
ALMANYA - Fatih İLBAY (004915147036964),
BRAUNSCHWEIG Şafak AZERİ (0049(0)1752018531),
MANNHEIM Suna Emre GÜLEÇ (00496216685854),
AZERBAJCAN - Rebiyye ZERDABİ (00994 552 910 212)

SUNUŞ

Merhaba;

Yeni bir sayıyla yine sizlerle birlikteyiz.

Ülkemizin hareketli günler yaşadığı bu dönemde meseleler karşısında duyarlı olmaya ve insanımızı bilgilendirme konusunda hassas davranmaya çalışıyoruz.

Elbette ki hayat sadece güzel olaylarla devam etmiyor. Millet olarak yaşadığımız bu sıkıntılar birer birer hepimizin hayatını etkiliyor.

Türk Milleti, her türlü sıkıntıların üstesinden gelebilecek karakterde ve kararlılıktadır. Varlığının sebebini teşkil eden değerleri bugüne kadar nasıl büyük bir titizlikle korumuşsa bundan sonra da aynı şekilde kararlılığını sürdürecektir.

Bu kararlılık, düşünen, değerlerine sahip çıkan ve atalarının sahip oldukları ilim ve irfanı her gün biraz daha ileriye götürme gayretinde olan gençlerin çoğalmasıyla, onlara bizlerin sahip çıkması ile mümkündür.

Tarih milletlerin aynasıdır. Milletlerin geçmiş dönemlerinde yaşadıkları olayları aktaran tarih biliminin objektif bir yönü bulunmaktadır. Objektiflik kazançlar kadar risklerin ve eksiklerinde vurgulanması anlamına gelmektedir.

Tarih boyunca toplumların hayatlarını değiştiren, medeniyet dediğimiz gelişimi sağlayan, hiç şüphe yoktur ki üstün beyin gücüne sahip insanlardır. Bu yaklaşım açısına göre yıllar boyunca insanların hayatlarında bugünü, dünden farklı kılan, birçok insanların hayret ve şaşkınlıkla seyrettikleri ve bahsettikleri, teknik, fen, bilim, sosyal ve eğitim alanında birçok değişiklikler ve gelişmeler olmaktadır. İşte bu gelişmiş toplumların en önemli zenginliği yetişmiş insan gücüdür. İnsana yapılan yatırım uygarlığa yapılan yatırımdır.

Bu yüzden dergimizin bu sayısının bir bölümünü Üstün Yetenekli Çocukların eğitimi, toplum içerisindeki yeri, bizler için önemleri ve yapmamız gereken konulara ayırdık. Umarız toplumumuzun yeterince üzerinde durmadığı bu konuda dikkatleri onların üzerine çekmeye, muhtemel beyin göçlerinin önlenmesi için gerekli tedbirlerin alınmasına vesile oluruz.

Ayrıca henüz aboneliğini yenilememiş okurlarımızın aboneliklerini yenilemelerini rica ederiz.

TÖRE'ye verdiğiniz değere teşekkür ediyoruz. Dergimizin yaygın dağıtımda olmaması sebebiyle abonelik müessesesinin önemini bir kere daha belirlemekte de fayda görüyor, daha güzel günlerde, tüm Türk yurtlarının azatlığını kutlamak dileğiyle selam ve saygılarımızı sunuyoruz..

Tanrı Türk'ü hep korumuştur. Bundan sonra da koruyacaktır, hiç şüphemiz yok. Yeter ki, Türk Türk'ü sevsin ve korusun.

DÖNEKLERİN BOŞ FERYADI (!)

•
Dr. Sakin ÖNER

Dönekler cephesinde her ağızdan bir feryat yükseliyor. Hepsi “ yandım Allah” diyor. Hepsi ağlayıp, sızlıyor... Bu Hamid’in ifadesiyle “boş nedamet”tir. Çünkü atı alan Üsküdar’ı geçti, sizin de işiniz bitti.

On yıl içinde ne güzel de bir cephe oluşturmuştunuz. Dinle, diyanetle, ibadetle, cemaatla en ufak bir yakınlığınız olmadığı halde ne güzel de bir araya gelmiştiniz. Eski tüfek marksistler, tatlısı sosyalistleri, liberal demokratlar, Özalistler, beyaz Türkler, ABD’ciler, AB’ciler, yeni dünya düzeni yanlıları, “hepimiz Ermeniyiz” goygoycuları, Bekaa vadisi-Kandil müdavimleri, İmralı müzakelerinin payandaları, rantiyeciler ne kadar da güle oynaya İslamcı düşünce sahipleriyle bir araya gelmiş, kuzu sarması olmuşsunuz. Yediğiniz içtiğiniz ayrı gitmez olmuştu.

Siz, kendinize rant kapıları açmak için oradaydınız. Atatürk’ü, Cumhuriyeti, devrimleri, ilkeleri, vatan-millet-devlet-bayrak sevdalarını, bunları koruyan ve sizin geçmişteki çıkışlarınızın önünde duran Türk ordusunu sevmiyordunuz. Birlikte olduklarınızın da bu konularda geçmişe yönelik sancıları, sıkıntıları, şikayetleri vardı, intikam duyguları ile yanıp tutuşuyorlardı.

Sonra sizin “ülkenin bölünmesi”, “azınlık milliyetçiliği”, “ana dilde eğitim”, “Kıbrıs’ın Yunan adası olması”, “Hocalı Katliamı”, “Musul-Kerkük Türkleri”, “Ermeni soykırımı” gibi endişeleriniz ve hassasiyetleriniz yoktu. Tam aksine “etnik kimliklerin tanınması”, “ana dilde eğitim yapılması”, “Ruhban Okulu’nun bir an önce açılması”, “Ermenilerden soykırım için özür dilenmesi”, “Kuzey Irak’ta Kürt devleti kurulması”, “Güneydoğuya özerklik verilmesi”, gerekirse “Türkiye’nin federatif bir yapıya kavuşması” gibi Türklüğün, Türkiye’nin, Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin aleyhine ne istek varsa “ver kurtulcu” bir zihniyetiniz vardı.

Onun için Türk ordusunun komuta kademesinin büyük bir bölümünün tutuklanmasına, bundan da önemlisi orduya güvenin azaltılmasına ve itibarının yıpratılmasına göz yumdunuz, hatta memnun oldunuz. Hukuk kurallarının ters yüz edilmesine, kişiye göre hukuk ihdas edilmesine en ufak bir tepki göstermediniz. İnönü döneminden başlanıp Atatürk dönemine kadar inilip Dersim isyanının bastırılmasına, İstiklal Mahkemesi kararlarına kadar bütün intikam konuları ortaya dökülürken sizin de ağzınız kulaklarınıza varıyordu.

Tarihimize yüzleşiyoruz, barışıyoruz diye her şey ters takla edildi, kahramanlar hain, hainler kahramanlaştırıldı, hiç birinizin kılı kıpırdamadı. Neredeyse “*İstiklâl Savaşı yapılmadı*” denilecek noktaya gelindi, İslamcılar “*Mehmet Âkif 1921 kışında Tacettin Dergahında İstiklâl Marşı’ını niye yazdı?*”, eski marksistler, komünistler “*Nazım Hikmet Kuvva-yı Milliye Destanı’ını sanal bir savaş için mi yazdı?*” demediler. Çanakkale’yi kazanan kahramanlar arasında zaten Mustafa Kemal yoktu(!)

Devletin yüksek kurumlarının, üst makamlarının birer birer el değiştirmesine, muhalif sivil toplum kuruluşlarının yöneticilerinin ya tutuklanmasına, ya da susturulmasına da bir şey demediniz. Görsel ve yazılı basındaki eleştiri yapan yazar, çizer, konuşmacı ve programcılarının birer birer kapının önüne konulmasına, basın-yayın organlarının zorla sattırılmasına göz yumdunuz. Daha da kötüsü, bütün halkın korkudan hiçbir iletişim aracıyla özgürce konuşamamasına, bir araya gelememesine, hakkını arayacak meşru bir eylem ortaya konamamasına ses çıkarmadınız. Bir de bunları yapanlar “*ileri demokrasiyi getirdik*” dediler, sizlerden bir taneniz “*Bu mu ileri demokrasi? Adamı güldürmeyin*” demediniz. Hatta “*yetmez ama evet!*” diye diye yelkenlerini şişirdiniz.

O zamanlar ne kadar da mutluydunuz. Açılımlar, saçılımlar, müzakereler, demokrasi paketleri, millî meselelere, değerlere ve kişilere belaltından vurmalar, otuz altı etnik grup söylemleri de sizi kendinizden geçiriyordu. Ama bir gün deniz tükendi, kara göründü, artık sizin o gemiden inmeniz gerekiyordu. Çünkü sizin estirdiğiniz rüzgâr-

lar gemi yelkenlerini iyice şişirmişti, yaptığınız paratonerlikler birçok yıldırım savuşturmuştu. Artık sizin tayfalığınıza ihtiyacı yok, kendi personeliyle okyanuslara, hatta ötesine bile açılabilir duruma gelmişti.

Zavallı dönemler! Unutmayın, herkesin bir fiyatı, bir karatı, bir kullanma tarihi vardır. Fiyatınızı bilmiyorum, merak etmiyorum. Zaten o tip şeyler kapalı kapılar ardında ölünceye kadar gizli kalıyor. Çakma elmas olduğunuzdan karatınızın da bir kıymeti harbiyesi yok. Kullanma tarihinize gelince, on yıldır. 2002 de başladı, 2012 de bitti. Siz bu süre için lazımdınız. Aslında “12 Eylül’ü yargılama” şehvetiyle yollara düşüp “yetmez ama, evet” sloganıyla son safdilleri kandırdığınız 12 Eylül 2010 referandumu ile işiniz bitti. Ama biraz daha oyaladınız, biraz daha oyaladılar.

Şimdi gemiden inme zamanı. Şu anda bindiğiniz noktadasınız, ama aynı kişi değilsiniz. O zaman toplumda iyi kötü bir yeriniz, işiniz, kişiliğiniz, kimliğiniz ve itibarınız vardı. Fakat on yılda o kadar savruldu, döküldünüz, saçıldınız, eğildiniz, büküldünüz ki, ne omurganız kaldı, ne kasınız. İnorganik, hormonlu bir varlık haline geldiniz. Sırtınızda taşıyıp düze çıkardığınız dünün mağdurları bile bugün size saygı duymuyor, sizi itip kakıyor.

Bütün dönemlerin sonu budur. Dönemlik bir tercih sorunudur, ama dönemlik bir kişilik sorunudur. Onun için şimdi ağlamayın “biz ne yaptık” diye. Susun, daha fazla komik olmayın. Olan oldu, bazı mütareke yazarları gibi tarihe geçtiniz. Yaptığınız sadece Aristo’nun İskender’e dediği gibi “boş nedamet!” “Unutmayın, tarihin çöplüğü hainler ve dönemlerle doludur.

KARA ÇAĞ ANASI BİR BEYAZ SARAY...

•

Ahmet Tevfik OZAN

Ağlarken, bağrıma bastığım çocuk
Hırkandan göğsüme bulaşan yaş ne?
Kan mı, gözyaşı mı... nereden bulaşmış?
Bosna nerelerde... Mostar nerede?
Bu kan, bu gözyaşı dağlar mı aşmış?

Bir ses, bir hışırtı, bir ışık olsa
Çocuk irkilerek döner ve büyür
Gözleri, şefkatin hazzını arar..
Kuduz köpüklerde, sinsi yılanda
Arasan, bulunmaz; bir alçakça kin
Beyaz Saray'larda, Çetnikler'de var!..

Beyaz Saray'ların kara kulları
Putları, kâfirin; taş, demir, beton..
Irz, iffet, kan içer
Geceye kusar...

Gece... tırnak tırnak aşılınsın diye
Başı bulutlarda, bir tuğla duvar!..

Ağlarken bağrıma bastığım çocuk
Hırkandan göğsüme bulaşan yaş ne?
Kan mı, gözyaşı mı... nereden bulaşmış?
Bosna nerelerde.. Mostar nerede?

YENİ STATÜKONUN HEDEFİ: TÜRKLÜĞÜN TASFİYESİ

•
Mustafa YİĞİT

GİRİŞ

Türkiye’de son zamanlarda yoğun bir şekilde etnik siyaset tartışmaları yaşanmaktadır. Bu tartışmalar daha çok yeni bir dönemin başladığına dair ve bu yeni dönemin renginin ne olacağı üzerine yürütülen tartışmalardır. Yürütülen tartışmalardan yeni döneme “etnisite” merkezli yaklaşımların rengini ve mührünü vuracağı görülmektedir. Ancak şu gerçek göz ardı edilmemelidir: Etnik siyaset tartışmaları, toplumların birlik ve bütünlüğünün tesisi ya da muhafazası bakımından hiçbir zaman olumlu sonuçlar doğurmamıştır. Yakın geçmişte Balkanlar’da, Makedonya’da, Hırvatistan’da, Sırbistan’da yaşananların hafızalarda tazeliğini koruyan güncel örnekleridir. Keza İspanya ve İrlanda tecrübelerinin çok başarılı örnekler olmadığı da bilinen başka bir gerçektir. Bu örneklerin kiminde Balkanlar’da ve İrlanda’da olduğu gibi sınırlar değişmekte, kiminde de İspanya’da olduğu gibi sınırlar değişmemekle birlikte “duygusal kopuş”lar gözlenmektedir.

Bu olgular, etnik siyaset tartışmalarının sonucunda fiilî ya da duygusal, ama mutlaka bir kopuşun kaçınılmaz olduğunu

göstermektedir. Nitekim bu tespitler, pek çok defa farklı zeminlerde farklı görüşteki kişiler tarafından da dile getirilmiştir. Bu sebeple, IRA ve ETA tecrübelerinin Türkiye’ye örnek teşkil etmesini ummak bilimsel ve gerçekçi bir yaklaşım değildir. 2011 yılı içinde TBMM’den bu deneyimleri incelemeye giden milletvekillerinden CHP Ankara Milletvekili Levent Gök ve AKP Sivas Milletvekili Nursuna Memecan’ın 01 Ağustos 2011 tarihinde Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan ifadeleri bunu açık bir şekilde göstermektedir:

“Belfast’ta çarpıcı bir deneyim yaşadık. Türkiye’de acı olaylara rağmen insanlarımızın birarada yaşama iradesinin ne kadar güçlü olduğunu gördük. İrlanda’da gerginlik sürüyor, ama geri dönüş yok. İrlanda parlamentosunda bir milletvekiline ‘Protestanlarla Katolikler aynı ortamda oluyor musunuz, çocuklarınız aynı okullara gidiyor mu’ diye sordum, ‘hayır’, dedi. Birbirlerinden hiç de hazzetmeyen, aynı mekânda yaşayan ancak birbirlerine yabancı toplumlar ortaya çıkarmıştır. Çoğu hatta birbirlerine kinle bakıyorlardı. Adlarını bile duymak istemiyorlardı.”

“Dersler çıkarılabilir tabii ki, ama bir

ülkenin problemi başka ülkenin problemine benzemiyor. İnsanların psikolojisi, sorunun tarihçesi farklı. Orada insanlar arasında yaşanan bir sorun bu, sadece terör örgütleriyle devlet arasında değil. İnsanlar bir arada yaşıyor.”

Ayrıntılı incelemelerin gayet açık biçimde gösterdiği üzere, Yugoslavya pratiği, birbirinin kanını akıtan etnik toplumlar; ETA ve IRA pratikleri ise birarada yaşayan ancak birbirinden nefret eden, duygusal olarak kopmuş Baskılar, Kastilyanlar, Katalanlar, İrlandalılar, Katolikler, Protestanlar doğurmuştur. Oysa bizim milletimizin sağduyusu, birbirinden duygusal olarak kopmuş etnik grupların ayrışmasına yol açmadan, bugüne kadar meseleyi çatışma dinamiğinden uzak tutmayı başarmıştır. Bölgesel, etnik, dinsel her türlü milliyetçiliğe (bu tanımlamanın sosyal bilimler açısından son derece sorunlu olması ve milliyetçilik kelimesinin kökeninde bulunan “millet” ifadesiyle bağdaştırılmayacak tuhaf, eklektik, saçma bir nitelik taşıması apayrı bir yazının konusudur!) karşı çıktıklarını söyleyen “Yeni Statüko”nun temsilcilerinin, İspanya ve İrlanda örneklerini referans olarak göstermeleri, bu kişilerin aslında bizâtihi etnik ve dinsel ayrımcılığı körükledikleri, fizikî ve duygusal kopuşlara zemin hazırladıkları anlamına gelmektedir. Salt bu tespit bile, sürecin entellektüel ve siyasî aktörlerinin kafasının ne kadar karışık olduğunu, dolayısıyla yürütülen projenin akıbetinin ne olacağı konusunda kimsenin sahih bir öngörüye sahip bulunmadığını anlamaya yeterlidir.

YENİ DÖNEMİN AKTÖRLERİ VE DİNAMİKLERİ

Kısa süre önce yeniden ateşi ısıtılan ve adına “çözüm süreci” denen sürece bu açıdan da bakmak gerekmektedir. Toplum salt matematikle anlaşılabilir bir şey

değildir. Konu toplumun tutum ve tepkileri olduğunda, iki kere iki her zaman dört etmez. Bu yüzden hesap-kitaplar, matematiğe göre değil toplum sosyolojisine göre yapılmalıdır. Ne var ki yeni dönemi şekillendirmek isteyenlerin toplumun gerçeklerini anlayabildiklerini söylemek çok da mümkün değildir. Yeni dönemi şekillendirme çabasında olanların, özellikle yazar, aydın olarak ortaya çıkanların geçmişlerindeki “teori” ile “pratiği” karıştırma gelenekleri, bu kaygıyı daha da artırmaktadır. Bir zamanlar ülkeye “komünizm” getirmeye çalışanların, bir zamanlar “yeşil sosyalizm” peşinde koşanların bugün “akıl hocası” olarak fikir piyasasında arz-ı endam etmesi, “çözüm” olarak sunulan yeni sürece dikkatle bakılmasını adeta mecburiyet hâline getirmektedir. Yeni dönemi şekillendirme çabasında olanlar daha çok eski Marksist yeni liberal yazarlar, enternasyonalist-aktivist İslâmcılar ve iktidar partisinin entellektüel mutfağında pişirilen söylemleri bilâ-tereddüt benimseyen siyaset adamlarıdır. Buna bir anlamda “Yeni Türkiye” iddiasında olanların tamamı demek mümkündür.

“Yeni Türkiye inşâsı” retoriği altında ortaya atılan talepler, önceleri “eski statüko”yla mücadele üzerinden, eskiden yapılan bazı yanlışların büyük puntolarla yazılıp çizilmesi, söylem hâline getirilmesi ve bu yanlışların üzerinden kendi siyasetini üretmesiyle başlamıştır. “Eski statüko” sisteminin yazarlarının, işadamlarının, kanâat önderlerinin ellerinde bulunan güç, zaman zaman doğru, zaman zaman yanlış uygulamalarla tasfiye edilmiş, bunun yerine yeni sistemin statüko anlayışı oturtulmuştur. “Yeni statüko” ise, eskiyi aratmayacak şekilde kendi yazarlarını, işadamlarını ve medyasını oluşturmuştur. Bu yapılırken toplumdan yüksek sesli itirazlar yükselmemiştir. Yüksek sesli itirazı yapanların daha çok, bu milletin ortak değerlerini

horlayan ve yıllarca milletin tepkisini çeken “eski statüko”nun adamları olması nedeniyle de yeni statüko zemin bulabilmiş, mesafe alabilmiştir.

Dönüşümün ikinci ayağının o kadar kolay olmayacağı ise bugünden belli olmuştur. Çünkü dönüşümün ikinci ayağında “etnik” siyaset söz konusudur. Bu toplumun büyük bir çoğunluğunun kendini tanımlamak için kullandığı “Türklük” kavramını ortadan kaldırma temel ekseninde yürütülen yeni program; demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü gibi evrensel değerlerle süslenerek servis edilmektedir. Ancak tasfiye edilen yapının yerine oluşturulan yeni statükonun benimsenmesi, programın mimarlarının tahmin ettiği kadar kolay olmayacaktır.

Bilindiği üzere yeni statüko, eski statükonun “negatif”likleri üzerinden inşa edilmiştir. Dönüşümün ilk ayağının başladığı günlerde, halktan kopuk, hatta halkın değerlerine aldırış etmeyen “eski statüko”, sürecin meşruiyetini tahkim etmiştir. İlk dönüşümde, haksızlığa uğrayanların olduğuna ve hakkın yerini bulmasının amaçlandığına dair söylemler, halk tarafından da benimsenmiş, 28 Şubat’la, 12 Eylül’le hesaplaşma gibi söylemler bu nedenle halkta da karşılık bulmuş, toplumsal tabanda geniş bir yer edinmiştir. Başörtüsü sorunu bağlamında katı laik anlayışın mütedeyyin insanlara takındığı dışlayıcı tavır, Yeni Türkiye’cilerin işini oldukça kolaylaştırmıştır. Yeni statüko, toplum tarafından negatif olarak algılanan bu “laikçi”, “tepeden inmece” anlayışla mücadele ettiğini söyleyerek kendisine büyük bir toplumsal destek sağlamıştır.

Oysa Yeni Türkiye’cilerin şimdiki söyleminin, eski statükonun söyleminden bir farkı bulunmamaktadır. Bu söylem yukarıda da ifade edildiği gibi “Türklüğün” yok edilmesine dayalı bir söylemdir. Bunu başarısız olmaya mahkûm kılan ise tarihî

ve kültürel bir gerçekliğe, binlerce yıllık muazzam birikime, vatandaşların aklında, vicdanında, yaşantısında en önemli değeri atfettiği kimliğine ve kişiliğine saldırılmasıdır. Girişilen bu saldırı, binlerce yıllık geçmişi olan, tarihî karşılığı bulunan, “eski statüko”dakinin aksine Türk milletinin değerlerinden uzak yaklaşımları içinde barındırmayan, millet nazarında “pozitif” bir kavram ve ortak bir değer olan “Türklüğün” yıpratılmasına, yıkılmasına yönelik olduğu için büyük bir dirençle karşılaşacaktır.

Şunu peşinen söylemeliyiz ki, “Türklük” gibi tarih kokan, inanç kokan, din kokan, cesaret kokan, duygu kokan, kadim millet kokan bu “ortak değer”in topluma “negatif” bir kavram olarak sunulması, bu algının yönlendirilmesi gibi bir yola gidilir, bu plan bir toplum mühendisliği olarak dayatılmaya kalkılırsa, topluma yabancı her toplum mühendisliği çabasındaki gibi sonuç kaçınılmaz biçimde hüsrana olacaktır.

Çünkü Türklük dediğimiz kavram köklü, tarihî örgüsü güçlü bir kavramdır. Çünkü Türklük, yıllarca İslâm toplumlarının uç beyliğini ve Batı karşısında İslâm’ın bayraktarlığını yapan bir milleti tarif etmektedir. Bu tarif, toplumun genelinde olduğu gibi, bizzat Yeni Türkiye’cilerin geleneksel siyasetinde de sık sık vurgulanan bir tariftir. Nitekim “Gavur Müslüman olunca, Türk oldu denirdi”, “Sırp çeteleri Boşnaklar’a soykırım yaparken ‘Türkler’i öldürüyoruz’ diyorlardı” şeklindeki söylemler,

Yeni Türkiye’cilerin hitap ettikleri toplumsal tabanda hâlâ güçlü bir şekilde varlığını sürdürmektedir. Türklük gibi böylesine güçlü bir kavramın, böylesine halk tarafından pozitif olarak algılanan bir kavramın negatif bir kavrammış gibi topluma sunulmaya çalışması, şüphe yok ki büyük bir dirençle karşılaşacaktır. Çünkü bu, bizzat Yeni Türkiye söylemine sahip çıkan toplumsal taban tarafından

reddedilecek bir “siyaset terziliği”dir.

YENİ TÜRKİYE’CİLERE İSİM BABASI DA KARŞI...

Yine hiç kuşkusuz, özellikle Yeni Türkiye’cilerin Türklüğü “negatif” bir kavram olarak ele almaları, hatta yok saymaları, buna karşın çözüm sürecinde ana aktör hâline getirilen “Kürtlüğü” mağdur ve ezilmiş bir profil üzerinden “pozitif” olarak değerlendirip, kamuoyuna böyle sunmaları, değişimin önünde duracak kitlelerin tahmin ettiklerinden çok daha fazla olmasına, giderek artmasına neden olacaktır. Bu kesimin yazılarında, konuşmalarında “Türkiye halkı” ve “Kürtler” şeklinde bir Türkiye tanımlamasını sık sık kullanmaları, Türk yerine “Türkiye halkı, Türkiyeli” diyerek “Kürt” kelimesini büyük puntolarla yazmaları, bunu sürekli tekrar etmeleri, bu değişimin nasıl yanlış bir yerden başladığını, büyük kitle dediğimiz Türkler’i nasıl rahatsız ettiğini göstermektedir. Öyle ki bu değişimi savunanlar, sanki Kürt etnisitesi dışındaki büyük çoğunluk bu ülkede hiç yokmuş gibi davranmakta, Kürt ulusu inşasını gerçekleştirmek adına, Türk milletini yok saymak ve onu barışın değil savaşın müsebbibi olarak göstermek şeklinde bir hataya düşmektedirler. Son derece sorunlu bir tutum olarak karşımıza çıkan bu durum, toplumda büyük bir tepki oluşturmaktadır.

“Türkiye halkları, Türkiyeliler” ve bunun karşısında “Kürtler” söyleminin sık sık kullanılması, bunu kullananlarınsa “çözüm”cü olarak ortaya çıkması, bu ülkede bir “Türk sorunu” yaratmak isteyenlerin ekmeğine yağ sürmekten başka bir anlam ifade etmemektedir. Özellikle “Kürtler’in asimile edildiği, haklarının verilmediği, özgürce hareket edemedikleri, Kürtler’e haklarının teslim edilmesi gerektiği, demokratikleşmenin yolunun bu olduğu, Yeni Türkiye’de bütün bunların gerçekleşeceği”

söylemlerinin hemen arkasından “Milliyetçiliğin ırkçılık olduğu, eski Türkiye’nin Türk ulusçuluğu üzerine kurulduğu” şeklinde negatif tanımlamalara girişilmesi, doğrudan doğruya vatandaşların bilinçaltlarına hitap eden ve etnik ayrımcılığın harlanmasına neden olabilecek tehlikeli yaklaşımlardır. Bu durum, Türk-Kürt ayrımını körüklemek isteyen kimi mihrakların da işine gelmekte, buradan toplumsal barışı dinamitleyeceklerine altın değerinde kozlar verilmektedir.

Bu gidişatı görenlerden birisi, “Yeni Türkiye” adlı uzun yıllardır yayın hayatında olan bir derginin sahipliğini ve muhtemelen günümüzdeki Yeni Türkiye’cilerle isim babalığını yapan Hasan Celal Güzel’dir. Güzel, yeni statükonun Türklük kavramına yönelik saldırılarına karşı çıkmakta, bunun bölücü mihraklar tarafından dile getirilen, işlenen bir konu olduğuna vurgu yapmaktadır. Güzel, 10 Mart 2013 tarihli “Dertleşme” başlıklı yazısında aynen şöyle söylemektedir:

“Son bir aylık dönemde meydana gelen olaylar kamuoyunda şok tesiri yapmıştır. Düşünebiliyor musunuz? Milletın tamamına yakın kısmının (birkaç eski Marksist, liberal özentili sözde aydınla onların taklitçileri ve PKK destekçileri haricinde herkes) vatan ve millet sevgisi olarak anladıkları ‘milliyetçilik’ tu kaka edilirken, eli kanlı teröristbaşının muhatap alınması normal bir tutum mudur?.. Şu kepezeliğe bir bakınız; Türkiye’nin Anayasası’ndan ‘Türk’ ve ‘Türk Milleti’ kelimeleri çıkarılmak isteniyor. Bütün bağımsız ve egemen dünya devletleri anayasalarında kendi aidiyetlerini, milletlerini, kimliklerini belirtecekler; benim tarih boyunca devletler ve imparatorluklar kurmuş milletim ‘Büyük Türk Milleti’ bundan mahrum bırakılacak... Terör şantajıyla bu zilleti milletimize kabul ettirebilir misiniz?”

Yeni Türkiye’cilerin ikinci değişimi

niçin kabul ettiremeyeceklerinin en önemli gerekçelerinden birine, Hasan Celal Güzel bu sözleriyle işaret etmektedir. Toplumun büyük bir çoğunluğunun kabul ettiği “Türklük” kavramının söz konusu kesim tarafından yıpratılması, anayasadan çıkarılmaya çalışılması, her şeyden önce terör şantajıyla yapılan bir dayatma olarak algılanmaktadır. Toplumun büyük bir çoğunluğunda bu algı mevcuttur. Yeni Türkiye söylemini savunanların anketlerle bu değişimin desteklendiğine dair sonuçlar çıktığını sanmaları mümkündür. Çünkü anketlerde soruların nasıl sorulduğu büyük önem arz etmektedir. Terör örgütünün talepleri doğrultusunda bu değişimlerin gerçekleştiğinin nasıl karşılandığına dair sorular sorulduğunda alınacak cevaplar muhtemelen çok farklı olacaktır. Açık ki, Türklük gibi pozitif bir algının terör örgütüyle girilen bir işbirliği sonucu itibarsızlaştırılmaya çalışılması, toplumun kahir ekseriyeti tarafından kabul edilir bir durum değildir ve Yeni Türkiye’cilerin bu konuda toplumsal destek bulmaları da bu yüzden mümkün gözükmemektedir.

YENİ STATÜKONUN AÇMAZI: DARBECİLERİN HATALARINI TEKRARLAMAK

Toplumun büyük çoğunluğunun sahip çıktığı ve binlerce yıldır varolan kadim Türklük kavramını ucuz söylemlerle “itibarsızlaştırarak”, “değersizleştirerek”, “yok sayarak” bir dönüşümü gerçekleştireceklerini sananlar; büyük ihtimalle 28 Şubatçılar’ın ve 12 Eylülcüler’in düşükleri hataları tekrarlamış olacaklardır.

Çünkü, biraz önce de vurgulanmaya çalışıldığı gibi, Türklük kavramı bir “etnik” kavram olmaktan öte “sosyolojik” bir kavram olup, günümüzde birçok coğrafya ile birlikte Türkiye toprakları üzerinde yaşayan herkesin ortak değeridir. Bu kavra-

mın aşağılanması, tıpkı daha önce yaşananlara benzer şekilde, “geleneğin” ve “muhafazakâr değerlerin” aşağılanması sonucunu doğuracaktır. Bu projenin kamuoyu önündeki savunucuları zaten Türk milletine ve devletine ait ne varsa adeta yerle bir etmeye, ardından Türk ve Türkiye tanımlarını da etnik çağrışımlar yaptığı gerekçesi ile değiştirmeye kadar gidecek bir fütursuzlukla malûdürler. Tam da bu yüzden, siyasî karar alıcıların projenin uygulanmasında ısrarcı olması, toplumu daha büyük ve onulmaz bir kırılmayla karşı karşıya bırakabilecektir.

Türklük kavramını negatifleştirme üzerinden Yeni Türkiye inşa etmeye çalışmak, yıllardır yaşanan bütün olumsuzluklara rağmen etnik ve dinî bir kavgaya prim vermeyen bu toplumun huzurunu ve kardeşliğini ateşe atmaktan başka anlama gelmeyecektir. Bu durum, özellikle kendisini “milliyetçi” olarak tanımlayan büyük çoğunluğun bugüne kadar ortaya koyduğu “ılımlı” tavrı radikalleştirilecek, yeni kırılmaların önünü açabilecektir. Bölücü terörün 30 yıldır silâhla yapamadığının masa başında PKK’ya tepside sunulması anlamına gelecek bu süreç, Türk milleti ve devletin bekası açısından da hayati nitelikte bir kırılma olacaktır. Yıllardır bu milletin hafızasından çıkmayan ve Osmanlı Devleti’nin parçalanması sürecinde yaşanan olayların, acıların yeniden gündeme gelmemesi için, bugün yürütülmekte olan sakil süreçten ve atılan yanlış adımlardan vazgeçilmesi gerektiği ortadadır.

Son söz olarak şu hususun belirtilmesi önem arz etmektedir:

Kuşkusuz her toplumun bir “sabır eşiği” vardır. Türk milleti bu süreci ağırbaşlılıkla izler görünmektedir, ancak aslında milletin sabır eşiğine doğru yaklaşılmaktadır. Devlet akli bu durumu görmeyi, idrak etmeyi ve sabrın zorlanmaması için belli adımlar atmaya gerektirir.

KENDİMİ ÖĞÜTÜRÜM UN DİYE

•
Ahmet YOZGAT

1/:

Panikte bir yaralı karaca gibidir Yunus,
Mevlana bir yanı yıkık değirmenin,
Asırlardır süregelen kozmik dönüşünde...
Bense karaca sever bir değirmenciyim,
Kendimi öğütürüm un diye,
Yüreğimdeki Karaca'yı beslerim...

2/:

Panikte bir yaralı karaca gibidir ya Yunus,
Bir Taptuk'a gebeyim ben belki de,
Saklıyorum belki de alemden bildiklerimi.
Ve eflatun bir sır gibi son saltanattan kalan içrek tarihi.
Çünkü ben karaca sever bir değirmenciyim,
Kendimi öğütürüm un diye efendiler,
Yüreğimdeki karacayı beslerim...

3/:

Ve ben ilk kez yalnız kırgınlığıma ağlayan,
İki çift göz gördüm,
Son düşümün ücra bir adresinde.
Diktim iki çiçek gibi ellerimi gökyüzünün altında,
Mevlana'dan arta kalan bir saksıya.
Çünkü ben karaca sever bir değirmenciyim,
Kendimi öğütürüm un diye,
Yüreğimdeki karacayı beslerim...

4/:

Son yaprağı düşerken semanın,
Şebi aruz için yaktığım buhurdanın bulutlarına,
Beklenmedik bir gün çavar,
Bakarsın fizik biyolojiye aşık olur.

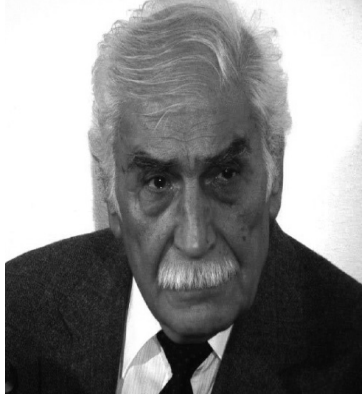
Aşkın içinden kopar şahdamarı alemin,
Kıl heybesi himmet dolu bir Yunus doğrulur.
Çünkü ben karaca sever bir değirmenciyim,
Kendimi öğütürüm un diye efendiler,
Yüreğimdeki karacayı beslerim...

5/:

Benim sıvasız akşamlarıma bakıp bakıp yukardan,
Yalnız yoldaşına sarılıyorken hüzündaşım yıldızlar,
Aşk ve ışık'a dair ne varsa terekede,
Işık yapıp atarlar bir fenomen yay ile,
Şiirimin çıkmaz sokaklarına...
Çünkü ben karaca sever bir değirmenciyim,
Kendimi öğütürüm un diye efendiler,
Yüreğimdeki karacayı beslerim...

6/:

O son masaldaki sihirli orman mı?
Endişeye mahal yok efendiler.
Mecnuna yoldaş olan marallar yine oradalar,
Hünkarın aslanı yine kral,
Sevgilerini kitap yapıp açarlar karacalar.
Yapraklar süzülür sonbaharın gelişine yanarak,
Bulutların ötesinde bir yerde yeni bir iklim işbaşı yapar,
Ve ben kozmik değirmene bir Ahmetyozgat daha atarım,
Biraz daha türkü dolsun diye Yunus'un hurcu...
Çünkü ben karaca sever bir değirmenciyim,
Kendimi öğütürüm un diye efendiler,
Yüreğimdeki mahlukatı beslerim...

Prof. Dr. MUSTAFA KAFALI İLE TÜRK KÜLTÜR TARİHİ HAKKINDA SÖYLEŞİ

•
Mülakat: Sinan Demirtürk*

TÖRE - Türk kelimesinin tarihsel kökenlerinden bahseder misiniz? Tarihte İlk olarak ne zaman Türk kelimesi kullanılmaya başlanmıştır?

M. Kafalı- Göktürkler'den önce de "Türk" adına rastlanmaktadır. Hunların son döneminde Hunların batı kolu olan Akhunlar için diğer kavimler Türk tabirini kullanıyorlar. Fakat Akhunlardan elimize geçen bakiye yok maalesef. Yani Orhun kitabeleri gibi elimize maddi kaynaklar geçmiş değil, yalnızca komşuları durumunda olan İranlıların filan vermiş olduğu kaynaklarla iktifa ediyoruz. Ama Türk adının ciddi olarak kullanılmaya başlanması, metinlere bakıldığı zaman 100'e yakın yerde Türk kağanlığı olarak geçer iki yerde de Göktürk devleti olarak geçer. Sebebi nedir? Türk kültüründe dört ana renk vardır; kuzey kara'dır, batı ak'tır. Doğu gök'tür. Türklerin doğu kolu olduğu için orada Göktürkler denilmiştir. İki yerde Göktürk olarak geçer 100 yerde de Türk kağanlığı

olarak geçmektedir. Bu nedenle kağanlığın adı Türk kağanlığıdır. Güney ise kırmızıdır. Kızıldeniz ifadesinde görüldüğü gibi. Orta ise merkezdir ve sarı renkle ifade edilir. Türk meselesine gelecek olursak, benim kanaatim ve temel olan da odur; töreyi kuran töreyi yürüten manasına gelir. Kelime olarak güçlülük kuvvetlilik ifade ettiği de söylenir ama töreyi yürüten demek bizde devleti işaret eder. Devlet güçlü ise zaten Türk oluyor. Türk denildiği zaman da bütün Türkleri içine alıyor. Yalnız çok ince bir nokta var o ince noktayı da söyleyeyim; Türk dünyasının yarısı Oğuz diye bahsedilen Oğuz Kağan'dan gelir. Avrupalılarda olan asil ve avam şeklindeki sınıflar Türklerde yoktur. O münasebetle bakıldığı zaman soy bakımından bir milim fark yoktur. Metinde bakarsınız Türk Oğuz tabirleri de geçer, bu da Oğuz ağırlığına işaret eder. Eğer Oğuz ili ayağa kalkmadıysa diğer illerin hepsinin birleşmesi zor olur. Çünkü Türk dünyasının asgari yarı nüfusu Oğuz'dur.

Oğuz kalkacak ki ayağa bütün Türk dünyası birleşsin. Değilse birleşmesi mümkün değil. Şöyle söyleyeyim devlet Türk - Oğuz ağırlıklıdır ama hepsini birleştirdiği zaman Türk ismini alır ve kağanlık haline gelir. Bütün Türk topluluklarını birleştirdiğin zaman bizde zaten kağanlık oluyor, değilse han deniliyor, bey deniliyor. Fakat kağan denildiği zaman o büyük devlettir. Mesela Oğuz kağan diyoruz, Hunların büyük hükümdarı için niye? Oğuz Kağan destanında 24 Oğuz boyu anlatılır, sağ kolu Bozokları sol kolu Üç okları onların da torunları derken 24 boyun 12'sinin sağda 12'sinin solda olması anlatılır. Divan-ı Lügatit Türk'e bakıldığı zaman Uygur ya da Karluk olması muhtemel olan Kaşgarlı Mahmut eserinde Türk ismini kullanmıştır. Bu eserde bütün Türk boyları anlatılmıştır. Bu anlamda Türk kelimesi hasbelkader kullanılmış bir isim değildir. Bin sene evvel yazılan, Türk kültürünün abide eseri olan kitabın adı Divan-ı Lügatit Türk'tür. Kitabın yazıldığı yer de Oğuz dairesi değildir dikkat ediniz. Atsız Hoca esasında dilci olmakla birlikte aynı zamanda tarihçi idi. Çünkü bizim ilim dalmız tarih, dil, edebiyat, coğrafya ve sosyolojiyi kapsar', Onun için Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi kurulmuştur Gazi Mustafa Kemal Atatürk tarafından. Köprülü de tarih ilmini anlatırken prensip itibarıyla tarih ilminin yalnızca kuru bir bilgi aktarmak değil, devrin şartlarını değerlendirebilmek için sosyolojiye ihtiyaç vardır, dili bilmek gerekmektedir, komşularını insanların nasıl yaşadığını bilmek gerekir. Biz Batı Türkleri Oğuz'uz. Ön Asya'daki diğer kavimler bize Türkmen derler. Türkmen esasında ovada oturandır, yayla da oturan ve hareket halinde bulunan da Yörük'tür. Türk milletinin Asya'daki yapısı da öyledir. Mesela Sirderya boyuna bakıyorsunuz şehirler var, Cengiz orduları imha etmeseydi o şehirler bugüne kadar gelirdi. Ama o dönemde de hareket halinde

bulunanlar da vardı. Dolayısıyla Türk büyük isimdir, bütün Türk kavimlerinin hepsinin büyük adıdır. Onun için Atatürk Türk adını kullandı. Zaten Batılılar pek Osmanlı tabirini kullanmazlar Türkler derler.

TÖRE - Çin kaynakları Türkleri nasıl tarif eder hocam?

M. Kafalı - Çin kaynaklarında direkt Türk kelimesine pek rastlayamıyoruz ama Töre kelimesi var Hunlardaki kullanılan anlamıyla. Fakat Hun metinleri tahrip edildiğinden elimizde değil. Orhun kitabeleri 725-732-734 yıllarında dikilmiştir. Hunlar dediğiniz zaman M.Ö 300'lerde başlayan büyük bir devlet çıkıyor karşımıza. Hatta daha öncesine bakacak olursak Sakalar isimli bir devlet vardır. Sakalar da Türklerin sağ kolu oldukları için Saka denilmiştir. Benim kanaatim bu yöndedir. O zamanlar daha "yumuşak g" kullanılmıyordu. Sakalar da Türk kavmidir. İranlılarla büyük mücadele içine giren Sakaların büyük hükümdarlarının adı Divan-ı Lügatit Türk'te var Alper Tunga'dır. İranlılar hiddetlerinden dolayı ona Efrasyap demişlerdir, bazıları bunu Türkçe imiş gibi kullanıyorlar hâlbuki değildir. Esasında Efrasyap, cehennem tanrısı demektir İran dilinde. Alper Tunga'dan o kadar nefret ediyorlar ki, cehennem Tanrısı manasına gelen Efrasyap ismini kullanıyorlar.

TÖRE - Arap kaynakları Türklerin yaşadığı coğrafyayı nasıl anlatır hocam?

M. Kafalı - Peygamberimize izafe edilen bazı ifadeler var, İslam tarihinin başlangıç döneminde Türklerle ilgili. Ama onlar ne kadar doğru bilemeyiz, bunlar Divan-ı Lügatit Türk'te de geçer. Türk isminin zikredilmesi de Türk kağanlığı ile başlar. Büyük birleşme gerçekleştiği zaman Türk ismi alınıyor. 745'te Göktürk kağanlığı bitince Bozoklar hâkim kanat olarak çekiliyor batıya. Hatta hâkim kanat Bozoklar olduğu

halde o kadar büyük kayba uğramışlar ki, onlar batıya Üçokların yanına geldikten sonra ad değiştiriliyor ve onun yerine İç-Oğuz Dış-Oğuz tabirleri kullanılıyor. Dede Korkut hikâyelerinde İçoğuz, Dışoğuz tabirlerinin bol olarak kullanıldığını tespit ediyoruz. Orada hâkim kanat ise Üçoklar'dır.

Hanlar hanı Bayındır Han diye geçen Bayındır Han mesela Üçoklardandır. Sağ kanatta ise Kayı, Bayat, Avşar vardır. Dede Korkut Destanı'nın teşekkülü ise 750 yılından sonraki Oğuz Eli'ndedir. Yani Maverâünnehir bölgesindedir. Sultan Fatih döneminde Anadolu'da yazılmış Dede Korkut destanı elimizde olduğu için, Anadolu'daki yer isimleri buraya adapte edilmiştir. Bayburt Meliki olarak bahsedilen aslında Kıpçaklar'dır. Çünkü bir başka Türk kavmi olan Kıpçaklarla o dönemde Üçoğuzlar mücadele içindedirler. Anadolu'da bu durum isimlerin değişmesiyle anlatılmıştır. Ama destanın teşekkülü daha eskidir.

TÖRE - Avrupalılar Türk'ü nasıl tarif eder. 11-12. Yüzyılda Türkiye'nin adını da onların verdiği söylenir.

M. Kafalı- Tabii sadece Anadolu'ya değil Mısır'a da Türkiye derler. Batılılar Türkleri tanıyor çünkü Batı Hunları 360'lı yıllardan itibaren Avrupa'ya giriyorlar ve oradaki kavimlerin hepsini ileriye sürüyorlar. Bugünkü Avrupalı kavimlerin olduğu yerler Hunların darbesiyle onların yerleşmek mecburiyetinde bıraktıkları yerlerdir. Mesela Almanların ataları durumunda olan Germenler Karadeniz'in kuzeyindedirler. Slavlar kuzeydeki donmuş toprakların adamlarıdır. Toprağı çok sonradan ekmeye başlamışlardır. Mesela Vizigotlar Ostrogotlar da topraklarını bırakmak zorunda kalmışlardır. Ostrogotların bir kolu İtalya'ya giderken, bir kolu da İspanya üzerinden ta Tunus'a kadar gitmişlerdir. Vizi-

gotlar en son İspanya'da duraklayacaklardır. Mesela Franklar vardır, onlar da Germen kavmidir. Galya'da Latin toplumunun içine eriyerek Germenliklerini kaybedip Latinleşeceklerdir. İspanya'ya gidenler yine Latinleşeceklerdir. İtalya'ya gidenler Latinleşeceklerdir. Germen kavimleri daha barbardır. Diğerleri ise yerleşik hayatın insanlarıdır. Türkleri tanımaları bu tarihlerde başlamıştır ve daha sonra Karadeniz'in kuzeyinden Avarlar, Bulgarlar, Peçenekler, Kıpçaklar dalgalar halinde gelerek Balkanlara ve Macaristan'a inerler. Hatta Macarların mühim bir kısmı Türk asıllı kavimlerdir. Macaristan'da birçok bölgede halen mahalli Türkçe ile konuşanlar vardır. Hatta Kıpçak kökenli Macar bir arkadaşımız vardı, kendisi sonradan Müslüman da olmuştu, Macar diye takıldığımızda "ben Türk'üm" derdi. Dolayısıyla Türkler yalnız Balkanlarda değil bütün Avrupa'da ürkülen bir kavimdir. Sebebi de şu, Avrupalı kavimler atı bilmiyorlar, onların en medenisi olan Latinler yani Romalılar bile yayadır. Atı kullanmıyorlar. Atı ancak arabaya koşuyorlar ama binek hayvanı değildir at. Hâlbuki Türklerde binek hayvanıdır ve mesafeler bu yüzden hiç oluyor. Bir dalga halinde geliyor ve çok hızlı bir şekilde hareket ediyorlar Türkler. Asya içlerinden Doğu Avrupa'ya oradan Balkanlar'a, Roma'ya, Macaristan'a kadar giriyorlar. Türkler ayrıca 1000'li yıllardan sonra Selçuklular ve onu takip eden devreden itibaren bu defa güneyden Anadolu üzerinden Balkanlar'a girecektir. Hep kuzeyden giren o dalgalar yerine bu defa güneyden girilecektir. Balkanların Türkleşmesi işte bu hadise iledir.

Bu bakımdan bakıldığında, Viyana'ya kadar uzanan bir sahada büyük bir Türk nüfusu var. Şöyle söyleyeyim: Kanuni Devrinde Zigetvar'a gidilirken dahi 160 ila 200 bin kişilik bir kuvvetle sefere çıkılıyor. Bu ordu da yer alan sipahinin 70-80 bini Anadolu'dan, 70-80 bini de Rumeli'den

katılan sipahilerdir. Peki, Rumeli’ndeki nüfus da Anadolu ile eşit miktarda olmalı ki bu kadar asker verebilsin. Dolayısıyla biz Rumeli’yi kaybettiğimizde nüfus azdı diyenler var, bu doğru değil. O kuvvetler sipahi olarak geliyor, Roma’da dahi sipahilik yoktu. Malazgirt’e giden Bizans askeri içinde ki Uz ve Peçenekler var ve onların sayısı 15-20 bin olarak tahmin ediliyor onlar ancak süvari idi yani atlı idi. Sipahilik bize mahsustur, atı binek hayvanı olarak kullanmak bize mahsustur değilse eski Roma’da ya da Anadolu’da süvari bulamazsınız. Ancak arabayı çeken at vardır, Türk ordusunda da arabalı at yoktur. Ötüken’den çıkıp ta Roma’nın kapılarına kadar dayanıyorsunuz başka milletlerde böyle bir numune yoktur.

TÖRE - Bazı Türk kavimlerinden bahsettiniz Karluklar, Sakalar, Uygurlar gibi, bunlar Türk ismini kullanmamışlar neden?

M. Kafalı - Bu kavimler il isimlerini kullanmışlardır. Divan-Lügati’t Türk’te de geçer, il isimleri vardır. İl’den maksat şudur, devlet kurma gücünü gösterebilecek yapı il’dir. Oğuz İl’i, Kıpçak İl’i, Karluk İl’i, Uygur İl’idir. O yapının dışında bunların hepsi birleşip de cihan devleti olunca Türk adını alırlar. Töre’nin nizamın sahibi, idarenin sahibi her sözün çıktığı yer manasına gelir ve o zaman unvanlar değişir ve Kağan olur. Kağan imparator manasındadır, bu kelimeyi bizimkiler kullanmazlar, kağan hanlar hanı demektir. Pek çok han onun idaresinde birleşiyor manasına gelir. Türk bu anlamda bütün Türk kavimlerinin birleştiği büyük addır. Cihanşümul idarenin sahibi manasına gelir ama asl olan adalet mülkün temelidir ve Türk nizamının da çok önemli bir temelidir. Peygamberimize izafe edilen hadisler arasında da vardır, bu kavramı Atatürk’te çok kullanmıştır. Çünkü Türk devlet ananesinde olan bir husustur

adalet yalnız dikkat buyurun devletin emrinde değil devlet adaletin emrindedir. Töre konuşunca han susar sözündeki töre hukuktur. Mesela kurultay toplanıp bir karar alıyor ama töreye aykırıdır denildiği zaman bile kurultayın kararı geçersiz oluyor. Herkes töreye tabidir. Bizde mutlakiyet mantığı yoktur, hizmet mantığı vardır. Hanedanın asaleti değil şahsın töreye uygunluğu ve Türklüğe hizmeti onu büyük yapıyor. Töreye uymayan kimse lanetleniyor.

TÖRE - Türklerin kültür coğrafyası içinde Kürt ismiyle anılan topluluklar var. Türk ile Kürt’ün karşılaşması ne zamandır?

M. Kafalı - Sibirya’da, Sibirya’nın batısındaki bölgede hatta Macaristan’a giden Türklerin arasında Kürt kelimesi geçiyor. Bu yabancı değil ancak Türkiye’deki Kürtler onlardan mıdır diye sorulacak olursa o meçhul bir şey. Çünkü Ön Asya’ya zamanında Sakalar gelmişler, Hazarlar inmişler. Hazarlar hatta Azerbaycan kelimesi Hazarlardan gelmedir. Baştaki “H” sesi düşer bizde. Esasında “k” olan bu ses “Hı”ya döner ve “hı” da düşer Azerbaycan olur. Değilse bazı Avrupalı tarihçilerin yazdığı gibi değildir. Çünkü Emeviler döneminde ve Abbasilerin ilk döneminde kuzey Kafkasya’da, Güney Kafkasya’da Azerbaycan coğrafyasında ve Doğu Anadolu’da Türkler hâkim idiler. Zaman zaman mağlup oldular ta Derbent’e kadar çekildiler ama sonra tekrar gelip hâkim oldular Hazarlar. Bay kelimesi zengin demektir. Dolayısıyla Azerbaycan zengin Hazar ülkesi anlamındadır. Mesela Gürcistan’da Ahalçık, Ahalkelek var. Ahalçık “küçük Ahal” Ahalkelek de “büyük Ahal” demektir. Oradaki Türkler 1944’te sürgün edildiler bugün hala Sibirya’da Kazakistan’da, Kırgızistan’da yerleşiktirler. Takriben 400-500 bin kişilik bir nüfustan bahsediyoruz. Bu topraklara dönmelerine halen de

müsaade edilmemektedir. Siz Azerbaycanlı mısınız diye sorulduğunda hayır biz Türkiye'nin devamıyız derler. Bu iki şehrin kuruluşu Hazar dönemine aittir. Yalnız orası değil, Batum'da öyledir. Bunların hepsi Türk bölgesidir ve Karadeniz'deki Türk varlığının devamıdır. Ahıska Türkleri denilmektedir. Oradaki "ıska" Gürcücedir, "Küçük Borçalı" demektir. Borçalı Kıpçak boylarından birisinin adıdır. Oraya Küçük Borçalı demek lazımdır. Ahal ise Türklerin yetiştirdiği bir at cinsidir. Ve oradaki Türkmen ilinin adıdır. Hudut ötesindeki Türklerin kökenlerini bilmek lazım onun için. Çünkü bunların hepsinin tarihi kökenleri vardır.

Kürtler meselesine gelecek olursak tekrar, Sakalardan itibaren Anadolu'ya Türk göçü olmuştur: Sakalar da Anadolu'da yüzyıllarca kalmışlardır. Alper Tunga'dan bahsetmiştik, Sakaların Kağanı, onun şehit edilmesi hadisesinin de Anadolu'da olduğu söylenir. Doğu Anadolu bölgesiyle Azerbaycan bölgesine Türkler 2000-2500 sene öncesinden başlayarak girmiştir. Yeni değildir. Onların bakiyesi midir bilmiyorum. Onun ötesinde de bir şey söylemek durumunda değilim. Çünkü insanlar kendi cibilliyetlerini inandıkları ölçüde söylerler değilse falanın zoruyla filanın zoruyla söylenmez. Nasıl ki zorla Türk olunmayacağı gibi Türklerin ismi de bu topraklardan zorla kaldırılamaz. Ne ad verilebilir ne ad alınabilir.

Türkler Sultan Alparslan'la yalnızca Anadolu'ya girmiş değildir. Anadolu zaten Bizans İmparatorluğu döneminde 500'lü tarihlerden itibaren evvela İranlılarla vuruşma halinde, İran devleti bittikten sonra İslam orduları Anadolu'ya giriyor, İstanbul'a kadar dayanıyorlar. Anadolu'ya Hititler, Frikler, Lidyalılar gelmişler ama yeni gelen bir öncekini söküp atmıştır. Anadolu coğrafyası böylesine çetin bir tarihsel süreç yaşamıştır. İslam Orduları Bizans

ile mücadele ettiği dönemde Bizanslılar yendikleri Bulgarları getirip Anadolu'ya yerleştirmek zorunda kalıyorlar. Anadolu nüfus barındırmıyor. Köyler kasabalar yok, ancak kalelerin olduğu yerlerde nüfus var. Kalelerin olduğu yani şehir hüviyetindeki yerlerin de en kabadayısı dört-beş bin nüfuslu. Ancak o kalelerin etrafındaki topraklar ekilebiliyor. Anadolu bir harabe durumuna gelmiş vaziyette. Bundan dolayı Bulgarları getirip yerleştiriyorlar. Çukurova'ya akın ediyorlar. Gâvur dağlarının esasları Bulgar dağlarıdır, bunlar buralara yerleştiriliyorlar. O dağların adı Bolgardır, Bulgar dağlarıdır yani.

Fatih Sultan Mehmet Trabzon'u fethederken Bulgar Dağı'nı aştı Trabzon'a girdi diyor. Orda ki dağların adı da Bulgardır. Peki, onu kimlere karşı yerleştirmiş Bizans; Gürcü ve Ermenilere karşı. 900'lü yıllarda Abbasiler döneminde Türk kuvvetleri Abbasi orduları haline geldi, kumandanlarından erlerine kadar ordular Türklerden oluşur oldu. Abbasiler Türklerin yığılmasından çekinerek ordularından Türkleri uzaklaştırdılar bunun üzerine İran'ın içindeki Rumiye'ye kadar Bizans orduları ilerledi. Rumiye, Rum toprağı yani Roma toprağı demektir. Musul'a kadar dayanmışlar hatta Suriye'yi işgal etmişler Kudüs'ü işgale kadar varmışlar. Şimdi bu tarihte Kürtlerin Diyarbakır'da olduğunu söyleyenler var. O tarihte Diyarbakır bir kale ve 4-5 bin nüfuslu. Zamanında Bekim Araplarından Mervaniler var, onlar Diyarbakır'da hakim olmuşlardır. Aşağı yukarı 2 bin kadar Bekim Arabı var, geri kalan nüfusu da Ermeniler ve Rumlar oluşturuyor. Çünkü Diyarbakır Bizans hâkimiyetine girmiştir.

Sultan Alparslan Malazgirt zaferinden sora Diyarbakır'a da girecek hanedanla akraba olan İnaloğulları ki Oğuzdurlar, Diyarbakır onların eline geçecektir.

Biz Horasan'dayken İran o zaman Sünni

fakat Hz. Ali'ye de yakınlık duyuyorlar. Hz. Ali ve Ehlibeyt'e biz de yakınız. Biz Horasan'dan çıkıp Anadolu'ya girdiğimiz zaman bize komşu olan Zazalar ve bize yakınlıklarından dolayı da Horasan'da iki dilli olmuşlar. Onlarda Horasan'dan bizimle birlikte geliyorlar. Peki, Kırmançlar nereden çıktı diyeceksiniz? Kırmançlar Yavuz Sultan Selim'in Çaldıran muharebesinden sonra sorarlar birbirlerine "Kırmança Zani" yani Kermaşah dilini biliyor musun demektir? Kermaşah nerede, Irak ile İran arasındaki bir şehirdir, o bölgenin ahali de Kırmanç'tır. Bunlar Yavuz'a gelip Sünni olduklarından bize de yer ver yoksa Şah İsmail bizim canımıza okur demişlerdir. Onun üzerine Doğu Anadolu'ya yerleşmelerine Osmanlı'lar müsaade ediyorlar. Efendim biz hep buradaydık, Anadolu'nun kapılarını biz açtık şeklindeki ifadeler doğru değildir. Bir Zaza ile bir Kırmanç arasındaki mesafe Edirne ile Kars gibidir. Türkçede bir bütünlük vardır ama Fars bölgesindekiler için böyle değildir, birbirini anlamazlar. Bir Zaza'nın bir Kırmanç ile konuşması da mümkün değildir. Soraniler de öyle. Onlar da aşağı yukarı Urmiye'nin kuzeyindeki bölgelerde yaşarlarmış biz Anadolu'ya girmezden evvel. Yani bunlar Anadolu'nun kavmiydi şeklindeki ifadeler gerçek değildir. Günümüzde Selçuklu tarihçisi olmadığı için bunlara cevap veren de yok.

Burada bir hususu daha vurgulamak zarureti vardır. Günümüzden beş binyıl önce yaşamış olan Hititlerden başlamak üzere Frigyalılar ve Lidyalılar gibi kavimler, sanki "Anadolu'yu vatan tutan Türklerle karışarak yeni bir millet meydana getirmişlerdir" şeklinde mantık yürütülmektedir. Hâlbuki tarihte bir sonraki kavim öncekini yıkıp, yakıp ve yok ederek onun yerine hâkim olmuştur. Yukarıda adı geçen kavimleri, bizden önce Anadolu'ya hâkim olan Romalılar dahi tanımamışlardı.

Dolayısıyla böyle bir görüş ortaya koymanın yanlışlığı ortadadır. Ancak Cumhuriyet Türkiye'sinde tabletlerden bu ölü kavimlerin varlığı öğrenilebilmiştir.

TÖRE - Hocam siz Türk milliyetçiliğinin içinde mücadele etmiş ve Türk milliyetçiliğine de büyük hizmetleri geçmiş bir isimsiniz. Türk milliyetçiliği ile ilgili düşünceleriniz nelerdir? Batı mahreçli bir ideoloji midir Türk milliyetçiliği?

M. Kafalı - Türk milliyetçiliğinin Fransız ihtilali sonrasında Batı'da gelişen milliyetçi akımlarla hiç alakası yoktur. Milliyetçilik Avrupa'da ihtilal sonrasında yayılmıştır ama bizim böyle bir problemimiz yok. Onlarda sınıf mücadelesi vardı. Bizde böyle bir şey yoktu biraz öncede söyledim, Türkler de topluma hizmet eden bey olur. Töre her şeyin üstündedir, sınıfların üstünlüğü yoktur. Çünkü hepimiz Oğuz Kağan'ın torunuyuz. Bizde milletleşmenin teşekkülünde eşitlik, kardeşlik, dayanışma duygularına dayanan "sevgi" esas olmuştur. Bir diğer deyişle Türklerde devlet başkanları dahil bütün idareciler, en sade bir Türk'le akrabadır. Onun kardeşi veya amcazadesidir. Batı'da ise milletleşme Fransız ihtilalinden sonradır. Onlarda asiller, burjuva, ruhban ve köylüler sınıfları mevcuttur. Bu yüzden batıda hükmeden ile tebaa münasebetleri vardır. Yani milletleşmenin tarihi 200 yıldan öteye gitmez. Bir milletin yapısında sınıflar varsa eşitlik olmaz, sevgi, güven ve saygı düşünceleri de meydana gelemeyeceği için milletleşme de teşekkül edemez.

Marks, Türklere baktıktan sonra sınıf farkının olmaması dolayısıyla Asya tipi üretim tarzı kavramını geliştirmiştir. Avrupa'da Fransız İhtilali sonrasında milli düşünce gelişmiştir, çünkü milletlerin üstünde asillerin hâkimiyeti söz konusudur. Sınıflar arasında konuşma dahi yok, birbiri ile konuşmayan, görüşmeyen dayanışma

içinde olmayan millet olabilir mi? Birçok Avrupa ülkesinde asiller vardır. Türklerde sınıf olmadığı için Avrupa'daki milliyetçiliğin gelişimi ile ilgili teorilerin hepsi bizim için boş laftır. Bizim milliyetçiliğimiz daha önceki ifadeleri bir kenara bıraksak bile 700'lerden itibaren taşa yazılmıştır. Orhun Kitabeleri'ne bakanlar Türk milliyetçiliğini görürler. Bizde sınıf olmadığı için de millet adı çok eskidir. Sultan Alparslan ordusu ile birlikte savaşmıştır. Osmanlı beyleri ve sultanları da ilk savaşlarda fetihlere bizzat katılmışlardır. Hatta Murat Hüdavendiğar savaş meydanında bıçaklanarak şehit edilmiştir.

Türk milletinin hayatında "Devlet", Vatan ve Millet mefhumları birbirinden ayrılması mümkün olmayan mukaddes üçlü gibidir. Burada yapılacak izahlar, yalnızca Türk hayatı ile ilgilidir. Diğer milletlerin hayatında bunlara benzer değerler mutlaka vardır. Ancak bu benzerlikler tamamen ayniyet içinde olan mefhumlar değildir. Bizim tefekkür hayatımızda mutlaka bilinmesi lazım gelen çok sade bir felsefe vardır. O da, vatan, millet, devlet üçlemesidir. Devlet karakter olarak babadır, güven kaynağıdır. Vatan anadır, dolayısıyla bütün çocuklarını bağrına basar. Millet ise, bu ana ile babanın evladı durumundadır. Bu üç değer birbirinden asla ayrılmaz ve hiç birisi de feda edilemez. Millet olarak yaşamının teminatı, fertlerin mensubu olduğu milletlere karşı duydukları ruhi bağlılık ve millet olma şuurudur. Bu şuurun gevşetilmesi, köreltilmesi milletleri izmihlale götürür.

Ahmet Yesevi Hazretlerine atfedilen ve daha sonra Anadolu'da Hacı Bektaş Veli tarafından zikredilen ifadenin de bu üçlü değer ile ilgisi vardır. Bu veciz ifade, "eline, beline ve diline sahip ol" şeklindedir. El, eski Türkçe'de devlet, Bel, vatanın hudutları yani vatanın bütünlüğü ve Dil, konuşulan Türkçe'nin karşılığıdır. Bu duruma göre Ahmet Yesevi ve Hacı Bektaş

Veli, Türk milletine vasiyet kabilinden bugünkü Türkçe ile devlete, vatanın bütünlüğüne ve diline sahip ol demektedirler.

TÖRE - Günümüzde yaşanan "Yeni Osmanlı" tartışmalarını nasıl değerlendirirsiniz?

M. Kafalı - Tanzimat devrinde çıkan bir kanunname ile gavura gavur denmeyeceği ilan edilmiştir. Bundan sonra Rum'u, Bulgar'ı, Sırp'ı Arnavut'u ve Türk'ü, Arap'ı, Kürt'ü hepsi Osmanlı olarak adlandırılmıştı. O tarihe kadar Osmanlı denildiği zaman Türk anlaşılır ve dahi Türk demektir. Bugün söylenen Osmanlı budur. Türk'ün olmadığı Osmanlı'dır. 1893'te Thomsen, Orhun Kitabelerini çözünce Avrupa Türklerin yüksek bir medeniyete ve tarihe sahip olduğunu bir kez daha gördü ve Osmanlı kimliği içinde isminden vazgeçen bir nesil de uyandı: Ziya Gökalp, Enver Paşa, Mustafa Kemal, Süleyman Nazif, Mehmet Emin Yurdakul gibi... O devrin neslinin nasıl bir halet-i ruhiye içinde bulunduğu timsalleridir bu şahsiyetler.

Şimdi yapılan Tanzimat sonrasındaki havayı tekrar bana hatırlatmaktadır.

İktidarlara millet vazife verir, ancak ama bugün başka bir güç tarafından verilen vazifenin peşinde koşan bir iktidar vardır. Bu husus milletin gözleri önünde cereyan etmektedir. Çok fazla bir şey söylemek istemiyorum ama 1918 sonrasında başımıza gelenleri hatırlamak gerekir. O devredeki şartları aynen yaşıyoruz. Yine sanki istiklal elde etmek mecburiyetindeyiz gibi geliyor. Milletin uyanışı da bunun mümkün olacağını gösteriyor bana. O zaman da aynı kafa da olanlar vardı ama nihayetinde bir Milli Mücadele yapıldı.

TÖRE - Hocam verdiğiniz bilgilere ve gösterdiğiniz sabıra teşekkür ediyoruz.

M. Kafalı - Ben teşekkür ederim.

BOZKIRIN SOLDUĞU ŞEHİR

•
âl-i rıza

Ne zaman ince bir tını çalınsa kulağıma
Yüreğime ellerin değer...
Bir anlamın olmalı bende, kadim ve ebedi
Her ritmin, ortak adı olduysan eğer...

/Zıplar, yüreğimin her telinde bir nağme./

Toprak kokardın her sabah, kalkınca
Çiçekler açardı yüzünde, gülsen...
Ah! Nasıl da yalnızım ateşimde şimdi,
Nasıl da ölümlüyüm, bir bilsen...

/Bir hazanda döküldük artık, yarama değme./

Sen ki bozkırımdın, göz alabildiğine engin
Sen ki, Altaylardan kopan ırkımdın.
Yakışmadı sevgin gibi hiçbir şey üstüme
Sen milletimin içinde, tek farkımdın.

/Senin kudretin ne de büyüktür, başını eğme./

BAHR-İ TÜRK UMUR BEY (DÜSTURNAME)

•
Rıfat UYSAL

Düsturname-i Enveri Anadolu sahasının tarih yazıcılığı bakımından ilk eserlerindedir. 3730 beyitten oluşan eser epik bir dille İzmir'in Osmanlı öncesi Türk hâkimiyetinden bahseder. Eserin 15. yüzyılında yazıldığı ve II. Murat devrinde bulunduğu bilinmektedir. Düsturname yazarının kim olduğu hakkındaki bilgiyi beyitlerden ulaşılarak Fatih döneminde yaşamış Enveri adlı vakayinüvis olduğu anlaşılıyor. Fakat Enveri hakkındaki bilgiler bu kadarla sınırlıdır. Tezkirelerde Enveri'den bahsedilmemiştir. Düsturname'de Enveri;

*Enveri ümîdvar yaran-ı şefi
ola anunla kur'an-ı azîm (2b-31.beyit)*

*se mevalid içre anun unşuru
dayim olsun der şenahan enveri (136a-3554. beyit)*

*n'ola anılsa du'adan enveri
sizi çok andı şenadan enveri (139b-3693. beyit)*

Eser, İzmir ve Paris'te bulunan iki nüshadan ibarettir. Eserin 1465 yılında tamamlandığı kabul edilir. Yazılı beyitlere bakıldığında 3730 beyit olduğu anlaşılıyor. Fakat İzmir nüshasında 3696 beyit ve Paris

nüshasında 2644 beyit bulunmaktadır. Bu da kayıp beyitlerin olduğunu göstermektedir. Yine beyitlerde Enveri'ye ait bir başka eser olan *Teferrüçname*'den söz edilir. Bu eserin bulunmuş nüshası yoktur. Eser kayıptır. Düsturname Mahmut Paşa'ya ithaf, farklı kaynaklardan da bilgi edinilerek yazılmıştır. Eserin Aydınoğullarını anlattığı bölümde ise Hacı Selman adlı tarihciden bahseder. Hacı Selman'ın beylikler döneminde yaşamış olması mümkündür. Düsturname'de Hacı Selman;

*Hacı Selman adı var bir namdar
biledür ol dahi sahib-kar u zar (63b-1623. beyit)*

*Hacı selman didi ol necetlü
bir kadirga yap benümçün ulu (64b-1649. beyit)*

*Hacı Selmandan işitdiler bu söz
yaza katib naal ider ol yüze yüz (98b-2529. beyit)*

AYDIN OĞULLARI

Prof. M Halil Yınanç Aydınoğulları Hanedanı adını, mensup oldukları aşiretten veya Mehmet Beyin babasından aldığını öne sürer. Birgi ve Tire kitabeleri ile Os-

manlı'ya geçen vakıf kayıtları ve tahrir defterlerine bakıldığında beyliğin Gazi Mehmet ve Umur Bey dönemlerinde medeniyetin yüksek olduğu, ahalinin zengin, ilim-fen gibi alanlarda da ileriye gidildiği, hocalar yetiştirildiği görülür. Seyfuddin-ül-baytar bunlara örnektir. Mehmet Bey'e sunulan önemli kitap ve eserler de kayıtlarda geçmektedir. İbn-i Batuta da bunlardan eserinde bahseder. Zenginliğin sebebi verimli tarım arazileri olarak görülse de asıl sebebi deniz ötesi seferlerle elde edilen ganimetler ve deniz ötesi ticaretle uğraşmalarıdır. Beylik, Hızır Bey ve İsa Bey zamanında zayıflamış ve haçlılarla ağır bir anlaşma yapmıştır. Bundan sonra Osmanlı'ya boyun eğmiş ve Osmanlı egemenliği altına girmek zorunda kalmıştır. Beyazıt döneminde Timur'un İzmir'e gelmesiyle Cüneyd Bey tekrardan Beyliği kurmuştur. Ancak Cüneyd Bey Aydınoğullarına mensup değildir. Beylik sadece 12 yıl ayakta kalabilmiş ve Cüneyd Bey'in idamı ile toprakları Osmanlı mülkü sayılmıştır.

UMUR BEY

Beyliğin kurucusu sayılan Gazi Mehmet Bey, kendisinden sonra yerine küçük oğlu olan Umur Bey'i hazırlar. Umur Bey'in lakabı ise Bahaüddün'dir. Bahaüddün, dinin güzelliği anlamına gelmektedir. Umur Bey dönemi beyliğin yükseliş dönemi olarak görülür.

Ege'de kurduğu donanma ile Haçlı, Ceneviz ve Bizans'a seferler düzenler. Ege'nin korkulu rüyası olur ve İzmir kalesini fetheder. 8 gemi ile Çanakkale boğazına kadar gider ve ilk deniz savaşını kazanır. Ayrıca Saruhan ve Menteşe oğullarıyla ittifak yaparak haçlı donanmasını mağlup eder. 1329 da Bozcaada'yı ele geçirir ve ertesi yıl 45 gemiyle Sakız adasını basar. 1332 de ise Saruhan Timur Bey ile birlikte Çanakkale boğazını zapt ederek Bizans donanmasını Marmara'ya

sıkıştırdı. 1333 de Venediklilere karşı 250 gemiyle Eğriboz seferini gerçekleştirdi. Yine 170 gemi ile Yunanistan seferini yaparak Atina'yı kuşattı. Ayrıca Umur Bey, Aydın ve civarında bir çok eser ve hayrat yaptırmıştır. Umur Bey'in Düsturname'de 26 deniz seferinden bahsedilir ve seferleri ayrıntıları ile yazılmıştır. 1334 te de Beyliğin başına Umur Bey seçilmiştir.

GEMİLER KARADA

Fatih Sultan Mehmet Han'dan tam 115 sene önce yani 1138 yılında Umur Bey gemilerini Patras Körfezine Korent Limanı üzerinden geçirir.

1335 de 276 gemiden oluşan donanması ile Mora yarımadasına gitti. Foça da imparator Kantakuzen ile görüşerek 1338 de 350 gemi ile Korent'e açıldı. Korent körfezine 50 gemi buraktı ve 300 gemisini karadan Patras limanına geçirdi. Yine aynı yoldan dönerek Aydın'a ulaştı. Bu olay Düsturname'de;

*“Hükmü paşa kıldı ettiler yerak,
Karadan gemi çeker olup yayak.
....Tahtalar döşeyüb sabunla,
....Gemiler çektiler anlar onunla.
Eğer görsen anı gazi Umur beğ,
Derya olmaya bu donanmada yeğ.
....Mavnalar; kadırgalar bu üzre
....Sadasin dağlar yürür su üzre.*

satırlarında anlatılmıştır.

Umur Bey Karadeniz'e geçerek seferlerine bir müddet orda devam etti. Karadeniz'de Tuna ağzındaki Kilya'ya erlerini yerleştirerek Eflak'a akın yaptı. Sefer sırasında Beykoz'da üs kurdu. Şimdi bu yer Umur Yeri olarak bilinir. Selanik'i de zaptetti. Bizans'a karşı ayaklanan Arnavut isyanını bastırdı.

Bir başka ilk ise Umur Beyin, Kantakuzen'e yardım için yaklaşık 30.000 er ve 380 gemi ile 1342'de İzmir'den Meriç

nehri açılmasıdır. Yani Anadolu Türkleri ilk defa Avrupa'ya geçti. Dimetoka'yı Bulgarların elinden aldı ve Kantakuzen'e verdi. 1342 de yine imparator Kantakuzen'in rakibi Paleologoslara karşı yardım isteğini geri çevirmedi. Bu olay ile Umur Bey Bizans'ın içişlerine karışmaya başladı. Ayrıca Umur Bey 8 gemi ile kurduğu donanmasını 12 yıl boyunca yaklaşık 400 filoluk donanma haline getirdi. Gemileri 30 santimetre derinliğinde dahi yüzdüğü kaynaklarda geçmektedir.

İKİ İZMİR

Avrupalılar Umur Bey'e karşı bir donanma oluşturdular. Venedik, Ceneviz, Rodos, Kıbrıs, Papalık gemileri ile büyük haçlı donanmasını kurdular ve İzmir'e yöneldiler. 28 Ekim 1344 de Haçlıların destekleri ile Saint-Jean Şövalyeleri İzmir'i basarak beyliğin tersane ve donanmasını yaktı. İzmir'in bir bölümü şövalyelerin eline geçti ve 60 yıl boyunca İzmir, Gavur İzmir-Müslüman İzmir olarak ikiye ayrıldı. Bu durum 1403 de Timur'un İzmir'e gelip şövalyeleri kovmasıyla son buldu. Haçlılar bugünkü Basmahane ve Gümrük arasına son derece korunaklı Sen Piyer Kalesini yaptılar. Öyle ki kalenin savunması ve korunaklılığı "Sen Piyer'in kapılarını ancak Sen Piyerliler açar" sözüyle de anlatılmıştır. Bunun üzerine Umur Bey İzmir'i tekrar kuşattı. Bu sırada Kantakuzen'in yardım istemesi üzerine Osmanoğlu Beyi olan Orhan Bey'e Kantakuzen'e yardım etmesi için mektup yazdı. Orhan Bey kabul etti ve Karasi Beyliğinin donanmaları ile 1344 de Gelibolu'ya çıktı. Kuşatma sonuçsuz kaldı.

Umur Bey, donanması yakıldığı için Menteşe, Saruhan ve Karasi Beyliğinden aldığı gemilerle Gelibolu'ya çıkarak Vardar vadisinde Bulgarları yendi. 1348 de tekrar Sen Piyer Kalesini kuşattı. Savaş sırasında alnına isabet eden bir ok yüzünden şehit düştü. Şehit düşmesi Düsturname'de şu

beyitlere yansır;

*Hem yirmi bir yıl etti kar-ı zar.
Yediyüz hem kırk sekiz idi sal,
Yaş otuzdokuz etti intikal.
Eylemiştir ol yirmialtı gaza,
Rahmet anın ruhu-i pakına seza."
Ayrıca Umur Beye birde ağıt yakılır:
Çok burçlu sur gibi yıkılmaz kalemizdi
Adalar Denizi'ne çağlayan nehrimizdi,
Adalardan Rumeli'ye esen yelimizdi,
Otuzdokuz yaşında öksüz bırakıp gitti.
Dalgasız Kadifekale'de tutsak kaldık biz,
Deryadan gaddarca silindi namımız izimiz,
Ayasuluğ'a tıkladı onlarca ticaret gemimiz,
Gavur İzmir'e baka baka solup, eridik biz.*

Umur Bey, babası ve kardeşi İbrahim Bahadır Bey'in yanına Birgi'deki Aydınolu Türbesine defnedildi. Ayrıca Mesud Bin Ahmed'e ait olan "Süheyl ve Nevbahar" mesnevisi adına tercüme edilmiştir. Döneminde "Kelile ve Dinme" ve "Tabiat-name" eserler de tercüme edilmiştir. Bir de üzerinde Umur bin Mehmet yazan sikke bastırmıştır.

KAYNAKLAR:

- Türkmen Parlak : Ege Denizi'nde İlk Türk Derya Beyleri, s.41-126, İzmir-1979
- Ayten Dirier : Türk Anadolu'da, s. 114-117, 120, 125, İzmir-1983
- Ayten Dirier : İzmir'den Epik ve Lirik Kesitler- dosya
- İsmet parmaksızoğlu : İbn Batuta Seyahatnâmesi'nden seçmeler, s.30-39, ist.-1971
- Himmet Akın: Aydınoluğulları Tarihi Hakkında Bir Araştırma
- Düsturname-i Enveri Tercümesi

MÜRŞİD-İ KAMİL

•
Burhanettin UZUN

*Gel, gel, ne olursan ol yine gel,
İster kafir, ister mecusî,
İster puta tapan ol yine gel,
Bizim dergahımız, ümitsizlik dergahı değildir,
Yüz kere tövbeni bozmuş olsan da yine gel...*

Aşığın, maşuğuna giden yolda bir yolbaşçıya ihtiyacı varsa eğer; o kişinin ismidir Mevlana Celaleddin-i Rumi... Eğer anlamaya yüreğiniz yeterse sizi hicrandan vuslata ulaştıracak ışığın ta kendisidir o. Her şeyin temelini ilahi aşkı yerleştiren ve doğrunun bu yaşayışla bulunacağını vurgulayan bir serüvendir onun hayatı. Mevlana yaşadığı ilahi aşkı, yazmış olduğu Mesnevi isimli eserinin ilk on sekiz beyitinde temellendirmiş ve bezm-i elest şuuru ile yaşama gerekliliğine vurgu yapmıştır. Ancak ilahi aşkı tüm açıklığıyla değil de “ney” ile sembolik olarak tasvir etmeyi uygun görmüştür. Ney, çeşitli anlayışlara göre Hz. Adem, Hz. Muhammed(s.a.v.) ve insan-ı kamil olmak üzere farklı şekillerde yorumlanmaktadır. Gerçekte hangisi düşünülerek yazılmış olursa olsun, güzeli ve doğruyu anlattığı için bizler için aynı etkiyi yaratması da normal karşılanmaktadır.

Mesnevi-i Şerif, bişnev kelimesi ile başlar, yani “dinle” der ve neyin ayrılıkla birlikte başlayan hayat çilesini anlatır. “*Bişnev in ney çün hikâyet müküned. Ez cüdâyihâ şikâyet müküned.*” *Dinle, neyin ayrılıkları nasıl dile getirdiğini, nasıl şikâyet ettiğini...* Hz. Mevlana’ya göre “olma”nın yolu “bilme”den geçer, bilmek için de öncelikle “dinle” denmiştir.

Tasavvuf; gönlün, maddi-manevi kirlen-

den arınıp güzel ahlak ve vasıfları kazanma, dini, özüne uygun bir keyfiyette ihlas ve feyizle yaşabilme gayretini içeren kutlu bir yoldur. Bu yol en açık tabirle insanı Allah’a götürmeyi hedefler ve söz konusu manevi yolculuk seyr-ü sülûk olarak tanımlanır. Mutasavvıflara göre yol gösterici olarak bir mürşide bağlanmak şarttır. Bu konuda Bâyezîd el-Bistâmî “Şeyhi olmayanın üstadı şeytandır.” der. Mevlana’da bu yola çıkmaya karar verenler için şöyle der;

“Ey gamlı, ey perişan adam, ya bizim gemimize gir, ya o gemiyi bu gemiye bağla. Yani; ey kendini bir şey zanneden kişi, ya bir mürşide bağlan, yahut da gemini mürşidin gemisine bağla da sana rehberlik etsin. Böylece doğru yolu şaşırma.”

Mevlânâ insanı bu manevi yolculuktan alıkoymaya çalışan iki büyük düşmandan; nefis ve şeytandan bahseder. Bunlar, Hakk yolundaki kişinin önüne, çok sayıda engeller koyup tuzaklar kurarlar. Bu tuzak ve engeller hakkında bilgi ve tecrübesi olmayan kişi, pek büyük afetlere, korkulara ve tehlikelere maruz kalır. Eğer yol gösterici olarak bir mürşidi de yoksa, Allah’ı bulmak için çıkmış olduğu bu yolda kendisini de tamamen kaybedecektir.

“Ey Hakk yolunun yolcusu kendine pir seç; çünkü bu yolculukta pirsiz olursan, pek

büyük afetler, korkular, tehlikeler vardır. Çok defa geçtiğin bu yolda bile kılavuzsuz geçersen şaşırır kalırsın. Ya hiç görmediğin yolda ne olursun? Aklını başına al da kılavuzsuz olarak yola düşme. Ey ahmak, eğer başında müşhidin gölgesi olmazsa, gulyabani sesleri seni şaşırtır, yolunu saptırır. Gulyabani sesleri, seni yoldan çıkarır ve tehlikeye düşürür. Bu yola düşmüş, senden daha akıllı kişiler vardır ki hepsi de pirsiz saptılar.”

Nefis, her fırsatta insanın yoluna, akla hayale gelmedik tuzaklar kurar. Bazen dince kutsal sayılan şeyleri tuzak olarak kullanır. Kişinin okuduğu Kur'an'ı, çektiği tesbihi, aldığı abdesti, kıldığı namazı bir anda tuzağa dönüştürür. Bazen de dünya malına kendini esir edenleri para, mevki, şöhret gibi statü kaygılarına neden olan şeylerle tuzağına çeker. Bu yüzden onunla mücadele etmek için daha önce o yoldan başarı ile geçip nefisini terbiye etmiş bir müşhid ile yürümek şarttır. Nefis söz konusu müşhidin bu konudaki başarısını bildiğinden müridi alt edemez.

“Nefsin sağ elinde tesbih ve Kur'an vardır. Ama yeminde ise hançer ve kılıç saklıdır. Nefis yüzlerce gücü kuvveti ile yüzlerce hüneri ve marifeti ile bir ejderhadır. Şeyhin yüzü, ona karşı göz çıkararak zümürüttür.”

Ancak bir müşhide bağlanmak öyle alelade bir şekilde olmamalıdır. Mürid, müşhidini seçerken çok dikkatli davran-

malıdır; çünkü tüm zamanlarda müşhidlik iddiasıyla ortaya çıkan şarlatanlar olmuştur. Bu sahte şeyhlerden olabildiğince uzak durmalıdır tasavvuf yolunda ilerlemek isteyen. Bu kişiler gerçek müşhidlerden duyduklarını kendisi yaşamış gibi anlatarak insanları kandırma çabasındadır.

“O şeyhlik dava eden, yani etrafına kendini müşhid ve şeyh olarak tanıtan kişi, kendi malı olan şeyle başkasından naklettiği şeyi fark edemeyen bir sapıktır. Aklını başına al da, üstün bir insan, mana adamı sanılsa bile ondan kaç. Onun görüşüne göre, hür bir kişi ile esir bir kişi, birdir. O yakine erdim, tam inanca vardım davasında bulunsa bile şüphe içindedir.”

Ayrıca Mevlana müşhidin sadece bir yol gösterici olduğuna vurgu yapar ve onu bir ışık olarak belirtir. Bu yola çıkanların o ışığa değil de yönünü ışığın gösterdiği tarafa çevirmeleri gerektiğini söyler. Çünkü ışığa bakmak bazen gözlere zarar verir, körlüğe neden olur. Zaten velilerin görevi kişileri Hakk'a yöneltmektir. Bu yüzden müşhid yardımıyla Hakk yoluna girildiğinde; yani ötelere ötesini görme yetkinliği kazanıldığında artık müşhidle yolların ayrılma zamanı da gelmiştir.

“Gerçeği gören gözlerden güzel bakmayı öğrendin ise; yani nebilerden, velilerden bakmak, görmek dersini aldınsa ne diye sebeplere göz dikip kalıyorsun!”

İçimi dökecek, beni anlayacak bir kişinin hasretiyle gidiyorum...

Cehennemde karantinaya alınmak
Seyip itler misali,
Vurdumduymazlıktan öte...
Yitik hesabın yeniden zuhuru
Ezik çimenler üstünde...
Çimenler ki balçıkta boğulan,
Lalenin kibrine kapıldığından beridir,
Yüklenir çilesini adaklık koçların.

Göğün süslendiği,
Yerin kımıl kımıl karıncalarla dolduğu o gün,
Nasırlı ayaklar kesilmişken bileklerinden,
Cehaleti örten o kadim sükutun
Yepyeni siyah kürkünü,
-Ama nasıl siyah-
Hesabın sahte tebessümü soldurdu.
Çimenler ki balçıkta boğulan
Şimdi ezik, yenik.
Kahrolmak onların kıymetsiz san'atı.

İşte o gün,
Gece asıl uykusuzken gecedir,
İşte o gecenin ardı o gün,
Sığıntı düşlerin iması,
Safiyane zaferlerin mütevazı kumandanlarının,
Çimenlere saygılı kumandanlarının
Sarhoşluğunun azizliği bir ima,
-Haklarıdır: Muzaffer onlar.-
Diriltti yitirilmiş.

Sükut artık asidir.
Lanetlenmiş olmak ne gam!
Ebedi boş cami, okunmayan kitap, sırrı pazarda eren...
Sükut artık asidir, çimenler yenik!
Hicret onlara vacip.
Vaktidir asfalta yapışmanın.
Cılız kök, sararmış beden...
Yok olmak şirke yaraşır, ya çimenler?

Teslimiyet belki tek çare lalenin kibrine:
Gotik saraylarca kokulu,
Kara ırmakların parçaladığı dağlar gibi,
Zamanı gerçekten akrebin yönettiği,
Yahut yönetmediği için zamanın hiç geçmediği,
Mezarlığa nazır,
-Kumandanların bu durumdan haberi yoktur.
Onlar cennetten gayrısını bilmez, düşünmezler.-
Meçhul faillerini,
-Şah-ı kibr lalenin hükmü daimdir orda-
Zulmün başlangıcı
Cehennemde karantinaya alınmak.
Artık en büyük azap balçığa hasret çekmektir.

MAĞLUBİYETİN TESCİL MERASİMİ

•

Halil İbrahim KOCA

BİTLİS GÜZELLEMESİ

Prof. Dr. İsmet ÇETİN

Dr. Yaşar Kalafat'ın "*Bitlis-Bingöl Yöresi Gönül Erleri ve Üryanlık*" adlı yazısında Dede Korkut coğrafyasındaki Bitlis'in gönül erleri sıralanmış. 'Gönül erlerinin vârisleri de gönül erleridir' ön kabulümüzle Bitlis'i gezdik. 2012 yılı, 23 Haziran'da vardığımız Bitlis'ten 27 Haziran sabahı ayrıldık. Gördüklerimiz birkaç gün, tespitemiz birkaç mısradır. Birkaç koca gün ve birkaç uzun mısra ömürleri alıp götürür de dikkatleri getirir mi bilmem?

Bitlisliler gerçek gönül erleri, her selamımız alındı, her gönülde taht kurulmuş, gönül tahtlarında konuk ettiler, kapılarını açtılar. Ankara-Muş arasına Anka kuşuyla Kaf Dağı'nı değil ama Köroğlu'nun bengü suyu aradığı Bingöl Dağları'nı aşıp Muş üzerinden Bitlis'e varıncaya; Bitlis'ten hareket edip Ahlat'ta tarihî hatıralarımızı canlandırıncaya ve tertemiz Ahlat caddelerini adımlayıncaya; Tatvan'da turlayan onca gencin içinde kendimizi daha da dinç hissedip serin havayı teneffüs edinceye kadar kocaman alanda Bitlis gönlümüze doldu. Ötüken'den sökün edip Anadolu'yu Türkiye kılan, Gök-Türk bengütaşlarını Ahlat'a getirip vatan tapusuna damga vuran, bunun için ölen, öldükçe gürleşen, devleşen alp yürekler gözlerimizin önünden geçti. Geçmekle kalmadı, zihnimizin derinliklerinde yeniden hayat buldu. Ahlat'ı bir Cuma günü gezerken Sultan Alp Arslan'ın Cuma namazını kıldığı mescidi görmek, aynı topraklarda Cuma namazını

eda etmek, yeniden geçmişi yâd etmek, günü düşünmek ve geleceği tahayyül etmek... Kim bilir adı bilinenler dışında adını bilmediğimiz kaç yiğit adam bu topraklarda bizim için ölüme koştı? Bir medeniyetin yükselişi kahramanlık mıydı? Yoksa yükselişin düşüşü müydü? Daha ileri, daha ileri deyip dönmek miydi? Kahramanlık; "*Kahramanlık; içerek acı ölüm tasından/ İleriye atılmak ve sonra dönmemektir*" Bizim için ileriye atılıp dönmemeyi göze alanlar hâlâ buralarda bir yerlerde bizi seyre dalmışlar. Bitlis, bize bırakanlara sahip çıkmakmış meğer. Sahip çıkmak 'vatan savunması' olarak karşılığını buldu zihnimizde.

Gördüklerimiz, şahit olduklarımız şehitlerimizi anmamızı sağladı. Bulduğumuz, bulduktan sonra bildiklerimizi sıraladık az da olsa. Kiminin künyesini yazdılar, kiminin mezarını kazdılar, kimini deftere yazdılar, bazısını yok saydılar. Var olanı yok saydılar en acısı da...

Künyesini yazdılar: Er Aşur Oğlu Davut, tevellüdü 1291 Mekteb-i Harbiye Hastahanesi'nde 1915 yılının Eylül ayının sekizinci gününü gösteriyordu takvimler. Şehid oldu. Tıpkı Kumkale Muharebelerinde şehid olan Musalsani Oğullarından Salih Oğlu Dursun gibi. Salih de piyade erdi ve askerliğe Beşiktaş'tan katılmıştı. Bitlis'ten İstanbul'a, İstanbul'dan Çanakkale'ye akmıştı Dursun'un yüreği. Adilcevaz Van'a bağlıyken İbrahim Oğlu Nusret er olarak

askere alınmış, Çanakkale'ye gitmişti. Haziran ayının cehennemî sıcağında Anafartalar'da şehit olmuştu. Adilcevaz nere, Çanakkale nere o zaman. Esat Oğlu Sait. Bitlis'in Hizan ilçesinden. Arıburnu Muharebesi'nde 1915 yılında Uçmağa varmış. Bitlis merkezden Şaban oğlu Selim. 1299 doğumlu ve aynı çarpışmada şehâdet şerbetine doymuş.

Bitlis veya Bitlis'e bağlı yerleşim birimlerinden kaç kişi toprağa düştü, kaç kişi Uçmağa vardı, kaç kişi tekbir getirerek ebedî âleme göçtü bilinmez. Bilinmeyenler ve bilinenler arkasından toplu dualar okunur, onlara Fatihalar gönderilir. Bilinenlerin yerleri şenlendirilir, yerler uzaksa da yakına getirmek, onlara yakın olabilmek duygusunun hâkim kılınması için makamlar yapılır. Bunlar sembolik şehitliklerdir. Şükran duygusunun bir gereği, toplumun bilincinde yer edinen ulvi duyguların devamlılığını sağlamaktır bunda maksat. Şehitlikler veya buna benzer anıt yapılar ülke sathına yayıldığı gibi ülke dışına da taşmış, Azerbaycan'dan Makedonya'ya, Makedonya'dan Romanya'ya, Kuzey Afrika'ya kadar yaygınlaşan türbeler, makamlar, şehitlikler, ziyaretgâhlar ve bunların çevresinde oluşan inançlarla uygulanan pratikler toplumun ortak bilinç etrafında toplanmasını sağlamış ve binlerce yıllık devamlılığın da mimarı olmuşlar.

Yazımızla ilgili mi bilmem ama Bitlis'te geçirdiğimiz birkaç günde bizi şaşkınlığa sevk eden şey, gürül gürül akan Bitlis Çayı'nın yarıp geçtiği derin vadiye sıkışmış şehrin dayanılmayacak kokusuydu. Açık hava müzesi olmaya aday şirin bir belde olması gereken şehir, aşırı nüfusuyla yaşanması zor bir belde olup çıkmış. Şehr-emini, belediye başkanı anlamına gelir eski tabirde... Şehr emini, şehrin sahibidir, şehirde bulunun her şeyin, herkesin hâmisidir zannımca...

Şehri çevresiyle gezdik. Yolumuz şehit-

liğe uğradı. Cadde üzerinde beyaz zemin üzerine yazılmış "Bitlis Şehitliği" yazısının altından şehitliğe süzüldük. Şehitlikte bizi ilk karşılayan yerlere savrulmuş çam kozalakları, iğne yapraklar, kar ve yağmur sularının getirdiği mil kalıntıları... Şehitliği bereket fışkıran alüvyonlu bir araziye dönüştürmüş. Bıraksanız bereket fışkıracak, bereketli mahsulden Bitlis ihya olacak! Şehitlik giriş kapısının karşısında mermer kaidenin üzerine oturtulmuş sütunlar. Ortada tepesinde yuvarlak top biçimli bir metalin bulunduğu sütun, iki yanında bulunan sütunlardan birinin üzerinde Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi, diğerinde İstiklal Marşı. Kaidenin bir kenarına iliştirilmiş mermer üzerinde "Bitlis'in savunmasında ve Kurtarılmasında Şehit Düşen Kahramanların Manevi huzurlarında Tazimle Eğiliriz. "21 Şubat- 19 Haziran 1916"

Sonra sıra sıra mermerden yapılmış sembolik mezarlar, üzerine raptedilmiş pirinç levhalar ve şehit adları. Her biri memleketin farklı yerlerinden gelmiş, toprağa düşmüş, ölünür mü? Sorusunu hiç aklına getirmemiş yiğitlerin adları... Sıra sıra, yürek yürek, ağıt ağıt... Her biri bir ananın hüznü yüzlerinden süzülen birkaç damla yaşın şahidi, ağıtların sesi, kederlerin ifadesi... Ve hepsi bu dünyanın şehidi, ahiretin efendileri...

Efendilerin adları yazılmış, künyeleri pirinç levhalara işlenmiş Bitlis Şehitliği'nde...

Piyade Er Mahfuz Urut, Bitlis'in Güroy-mak ilçesine bağlı Aşağıkolbaşı beldesinden. Yedi kardeşten en yakışıklısı. Henüz 21 yaşında ve vatan toprağıyla buluştu Tunceli'de. Mahfuz'un anası Saadet Hanım evlat acısını yaşamış, yeniden yaşanmasını istemiyor. "Hepimiz Türk insanıyız, sonuna kadar Türküz." İfadesini kullanırken, kardeşlik vurgusu yapıyor. "Kürt, Türk ayrımını kabul etmiyoruz. Türk, Kürt kardeşliğini bu güne kadar

yıkamadıkları gibi bu günden sonra da hiçbir güç bu kardeşliği yıkamayacaktır.” Cümleleriyle duygularını dillendiriyor, temennilerini iletiyor duyanlara. Bitlis Şehitliği’ni görmeyen şehir sahibine de, valisine de...

Muhabere Astsubay Kıdemli Çavuş Mehmet Yıldırım. Fidan gibi bir delikanlıydı toprağa düşünce. 22 yaşında, 1992 yılında Güroymak’ta kalleşçesine vuruldu yiğit adam. Adına Kalecik’te okul yapıldı. Zira Kalecikliydi Mehmet... Okula adı, ailesine övünç madalyası verildi. Künyesini Bitlis’te, Bitlis Şehitliği’nde bir pirinç levha üzerine yazdılar Mehmet’in... Bereketli topraklarda mermer bir kaideye tutturdular pirinç levhayı mermer yürekli adamlar bakmasın diye!

Yusuf Kaplan Korucuydu Bitlis’te... 1997 yılında şehitlik libasını giyindiğinde 58 yaşında bir aile reisiydi. Kadını, çocukları, torunları ağıt yaktılar. Ağıtlarla birlikte mermiler göğü deldi ağıtlar duyulmasın diye... Künyesini Bitlis Şehitliği’ne yazdılar pirinç levhayla. Pirinç levha gözyaşından olmalı, kararıp çürümeye yüz tutmuş, yıpranmış. Düzeltmeye çalıştık Sevgili Mustafa Kavutçu Hoca ile... Nasılsa şehrin sahipleri düzeltmeyeceklerdi kutsaldır bunlar diye...

Geçici Köy Korucusu Mehmet Yılgin, 1997 yılında şehit olduğunda henüz otuz dört yaş yaşamıştı. O da ardında boynu bükükler bırakıp göçtü. Ona da ağıtlar yakıldı, Onun adı da Bitlis Şehitliği’ne nakşedildi...

Haber sitelerinde; “PKK’lı teröristler, dün Bitlis-Güroymak karayolu üzerindeki Aşağı Kolbaşı köyü yakınlarında karayolundaki menfeze yerleştirdikleri bombayı atış eğitiminden dönen polis memurlarının geçişi sırasında uzaktan kumandayla patlatmıştı. Saldırıda şehit olan Adana nüfusuna kayıtlı Şaban Kılıçarslan, Balıkesir nüfusuna kayıtlı Bülent Emen, Ağrı nüfusuna

kayıtlı Volkan Sabaz, Ağrı nüfusuna kayıtlı Yalçın Demir ve Van nüfusuna kayıtlı Kamuran Ercan için Bitlis Emniyet Müdürlüğü’nde tören düzenlendi” biçiminde çıkan haberler, Bitlis Şehitliği’nde kayda geçiyor, pirinç levhalar üzerine adlar nakşediliyor, toplum hafızasında kutsal mevkileri belirleniyordu... Bunların Bitlis’te bir araya gelmelerini kimse anlatamıyor, kimse bunu idrak edemiyordu. Zira acı, düşünmeyi bastırmıştı.

Jandarma Komando Uzman Onbaşı Erhan Bahargülü. 1995 yılında henüz yirmi üç yaşında uçmağa varmış. Kadirli’den Bitlis’e sefer kılmış Erhan. Künyesini Bitlis’te Şehitlikte bir mermerin üzerine raptedilen pirinç levhaya, Kadirli’de şehitliğe kazdılar, Abbas Paksoy da mısralara sığdırdı koca yürekli adamı:

*“Erhan Bahargülü’ydü, koklanmadı
Tufan Büyükhaz, hiç saklanmadı
Arif Yıldız, şehittir, aklanmadı
Bu şehir, şehitler şehri Kadirli”*

İzzettin Baldır beş çocuk babası Tatvanlı bir kahraman. Tatvan’da, huzurlu bir kent huzurunu devam ettirmek için çalışırken yavrularını yetim koydular, İzzettin’i şehit ettiler. Onun adını da Bitlis Şehitliği’ne nakşettiler ibret alınsın diye.

Hayrettin Karabıyık Jandarma Uzman Çavuş oldu, Bitlis’e geldi. Beklediği mübarek topraklar için beklemediği bir kalleşliği gördü. Üç yavruya ‘Şehit Çocuğu’ olmanın gururunu yaşattı göçüp giderken. Ubeyt Derince ile Çetin Taşkın’ın arasına sembolik bir mezar yaptılar mermerden ve adını pirinç levhaya kazıp sabitlediler unutulmasın diye.

Konya’nın Ayaslar beldesinden İbrahim Ay jandarma uzman onbaşı oldu ve Uçmağa vardığında adı bir okula verildi Konya’da. Çocuklar okula adları verilen şehitleri tanıyorlar. Onların adının verildiği okulda öğrenim görürken, şehitliğin ne olduğunu biliyor, saygı ve minnet duyuyorlar. Adını

yaşatıyorlar. Bitlis Şehitliği'nde adlarını nakşettiğimiz mermerleri gün yüzüne çıkarabilecek miyiz acep bir gün.

Başkomser Mustafa, otuz altı yaşındaydı toprağa düştüğünde. Onu, adını da İbrahim Ay gibi Tokat'ta bir okula verdiler ve okulda yaşatmaya çalıştılar Bitlis'te yaşatılmayan Mustafa'yı. Bitlis Mustafa'ya dar geldi, sığmadı koca yürekli adam Bitlis'e de göçüp gitti ahrete şehitlik sıfatıyla.

Ve şehitler, şehitler, şehitler... Kim bilir, nerede kör kurşuna hedef oldular, kim bilir hangi inde karar kılan çakalın namlusunun hedefinde yeniden hayat buldular ve kim bilir kaç defa yeniden doğdular... Kaç ananın yüreği dağlandı, gözyaşları sicim sicim akıverdi, kaç baba acısını gözyaşlarıyla bastırdı kör olası gözlerde... Hapsedilen yufka yüreklikler kim bilir kaç kahramanın dev yüreğinden daha büyük oldu. Her şey, herkes, her yer karardı, aydınlandı, karardı, aydınlandı ve her şehidin ardından güneş yeniden doğdu, yeniden doğdu, yeniden doğdu batmayan güneşler...

Şehit oldular. Bitlis'ten her yere gittiler, her yerden Bitlis'e ulaştılar. Kimi zaman tarih 1916'yı gösterdi, kimi zaman 1996'yı... Herkes her yerden Bitlis'e akın etti vatan savunması diye, Bitlis'ten her yere akın oldu vatan savunması niyetine. Kimileri evine döndü yavuklusuyla buluştu Bitlis'te, kiminin bayrağa sarıl tabutu gitti Bitlis'ten yavuklunun kollarına. Hepsinin künyesini yazdılar şehit defterine.

Şehitler şehitliklere defnedildi... Mahallî idareler şehitlikleri korudular, kolladılar ve yaşanması bir yer hâline getirdiler. Bitlis haricinde...

Ve hepsi bu dünyanın şehidi, ahiretin efendisi... Şehitlerin adına yaptırılan Bitlis Şehitliği! Şehitlik mi, yoksa terk edilmiş bir memleketin vatan olmaktan çıkartılmış mübarek toprağı mı?

Bitlis Şehitliği'nin giriş kapısının hemen yanında –mahallî otoritenin tasarruf etme

gayretinden olmalı- atılmaya, dökülmeye kıyılmamış çimento torbaları, tabiatın tabii akışı içinde zenginleşmeyi bekleyen toprağa saçılmış çam kozalakları ve iğne yapraklar... Hepsi de Bitlis Şehitliği'ne yakışmış doğrusu.

Bitlis'in yöneticileri takdire şayan bir gayretle geri dönüşümü sağlamak için ne kadar plastik ve demir atık varsa toplayıvermişler Bitlis Şehitliği'ne. Renk renk teknoloji ürünü plastikler, mavisıyla beyazıyla, kırmızısıyla ne de güzel yakışmış mermer kaidelere, pirinç levhalara ve pirinç levhalar üzerine kazılmış adlara!

Şehitlik kitabelerinin bulunduğu kaidenin hemen yanında bayrak direğine çekilmiş bordo rengin üzerinde belli belirsiz bir hilal ve varlığını sadece hissettiğimiz yıldız 'Ay-Yıldızlı Al Bayrak Niyetine' mahzun mahzun çevreye bakmakta. 'Arif Nihat Asya'nın mısralarında olduğu gibi Bitlis Şehitliği'nde mahzun duran rengi değişmiş bayrak rüzgâr mı bekliyor, yoksa birilerini mi? Arif Nihat Asya 'Şehitler Tepesi boş değil' derken aklımıza 'meydanı boş bulanlar' mı gelmeli yoksa?

"Şehitler tepesi boş değil,

Biri var bekliyor.

Ve bir göğüs, nefes almak için;

Rüzgar bekliyor.

Türbesi yakışmış bu kutlu tepeye;

Yattığı toprak belli,

Tuttuğu bayrak belli"

Şehitliğin çevresinde bulunan okullar, toplumu bilgilendirmek ve bilinçlendirmek maksadıyla eğitim yapılan kurumlar. Oradan şehitliğe bakan genç dimağların neler düşündüğünü, düşünebileceğini yazmaya cesaret edemiyorum. Çevrede bulunan Bitlis Ticaret Meslek Lisesi-Anadolu Ticaret meslek Lisesi-, Bitlis Anadolu Lisesi levhaları, gençlerin şehit ve şehitliklere duyduğu, duyması gerektiği ilgiyi

hatırlatıyor.

Şehr emini veya mutasarrıfı, belediye başkanı veya Bitlis valisi! Sahi hiç şehitlik gördünüz mü? Şehitliklerin temiz tutulduğunu bilir misiniz? Toplum bilinçlenmesinde, çok aradığımız huzur iklimine ulaşmada, birlikte ağlamada, birlikte gülmede, kaderde kıvançta bir olmada buluşmayı veya buluşturmayı denediniz mi? Ya da siz Bitlis Şehitliği'ne gittiniz mi?

Şehri sizlere emanet eden ahali bir yana, Hürrem Şah El Ahlatî, Fahrettin Ahlatî, Şeref Han, Veli Şemseddin, Ziyaeddin Han, Ahlatlı Dede Maksut, Feyzullah Ensarî ve Cumhuriyeti müjdeleyen adam Müştak Baba ve burada adlarını sayamadığımız şehrin eski sahipleri, manevî mimarları olan bu şahısların ruhlarının incindiği veya şenlendiğini aklınıza getirdiniz mi?

Ve hâlâ umursamadıysanız Mehmet Akif'in birkaç mısraı inadınıza çınlamakta kulaklarınızda, kulaklarımızda.

*“Ey bu topraklar için toprağa düşmüş asker
Gökten ecdat inerek öpse o pak alnı değer.
Sana dar gelmeyecek makberi kimler kazsın?
Gömelim gel seni tarihe desem sığmazsın.”*

Bitlis Belediyesi'nin bir levhası Bitlis Şehitliği'ni süslüyor. Levhanın sol üst köşesinde Bitlis Kalesi, balı, Bitlis Çayı, Beş Minare ve çevresinde barışın da simgesi sayılan dizi dizi defne yaprakları, mavi beyaz yazıyla, sarı-beyaz zemin üzerine iri puntolarla yazılan bir yazı:

Bitlis Belediyesi

*Çevreye verdiğimiz rahatsızlıktan dolayı
özürlü dileriz*

SANA BENZEDİM

•
Suna Emre GÜLEÇ

Bak sana benzedim bende
baştan ayağa sevdâyım
baştan ayağa yürek...
kaldır başımı, bak gözlerime,
gözlerimden gönlüme akman gerek...

bir varmış bir yokmuş diye başlamıyor
bu bambaşka bir hikaye
anlatayım dinle;
sonra istersen ya beni gönder,
yada sonsuzluğa yürü benimle...

gözlerine birkez baktım ya hani
aklımı fikrimi orda unuttum,
güller topladım bakışlarından,
gönlümün ateşinde tek tek kuruttum...

şimdi dersin ki; ”anlatma bana..
ben kafağın kadar uzağım sana..
ne kırılır ne bir ah ederim,
bendeki seni de alır giderim..”

MODERN İNSANIN VİCDAN KAYIPLARI

•
Binnur ELİKESİK*

Bu yazım; bakışımı hafızamdan silemediğim, annesini kaybetmiş, üstü başı kirli, ayakkabısı yırtık ve yarı aç çocuk içindir.

-Acı kelimenin anlatacağı bir şey midir?

-Değildir.

-O vakit, şiirlerini çöpe at şair.

Adımı koyamadığımız vakitlerin çocuğuyuz, satın alınıyor bu adsız vakitte her şey. Düşünce, ahlak, biraz sabun biraz su da tabii... Her şey temizlenmek ve kirlenmek ile alakalı ve kirlenmekle de tabii...

Bu çağa isim koymaya çalışıyorum. 13 yaşında bir çocuk kendini yakıyor. Ah, yangın çağımı bu ne? Acıya çıkıyor kapılarım. Pirim himmet diyor ve ismini zikrediyor dudaklarım. Onca cümle ile kirlenmiş dudaklarım. Pirim alıçlarından sun bana, heybenden su getir yüreğime. Kaç yangın su ile söndürülür ki oysa...

Sonra kurşunlar yağıyor. Küçük çocuğun annesi ölmüş ve şimdi kendisi ölecek, hürriyeti ölecek, bayrağı ölecek... Nefesi vedalaşıyor adsız zaman ile. Tükenesi nefes ölüme gülümsüyor sonra... Ve iman! Bilal'in gözyaşları Sümeyye'ninkine karışıyor... Yaşayan imanlar ölen imanlara nefes... Ve eğer İmanım ölüyorsa kurşunlarla o zaman savaş çağı diyor usulca Azrail kulağıma. Azrail ayetler oku bize sabır üfle nefesimize...

Savaş nasıl yapılır? Meydanda erce yapılır diyor eskiler. Çocuklara, kadınlara, yaşlılara dokunmadan... Bizim eskilerin sözü bunlar tabii. Azerbaycan'da hamile bir kadının karnını süngü ile kesiyorlar. Kız mı? Erkek mi? Bahis konusu oluyor bir

anne ve bir çocuk. O çocukta Hüseyin'in nuru. Nur'a kan damlar mı? Evet kan damlar ama kirlenmez hiç.

Kerkük'te bir ağabey... Kardeşinin boğazı kör bıçaklara emanet... Alnını secdeye koy genç Ata Hayrullah camiler yıkılacak birazdan ve selan okunmayacak ama Fatihalar sana gitsin... Bu Ebu Cehiller hep tanıdık, kin kılıçları hep tanıdık...

Aşk, oku emriyle taçlandı... Rabbinin adıyla oku, aşk ile oku... Yusuf'u kuyudan çıkaran, Mevlana'ya kitapları attıran aşk ile oku... 12 yaşındaki Mirzahitce oku. Allah emir veriyor insanoğluna: "İkra". Ben okuma bilmem diyor Nebiler Nebisi. Cebrail emin. Aşka gebe kader. Elif, Lam Mim... Çözülün sırlar... Aşkın sonu nereye gider... Bir garip ölüme yada bir garip ölümsüzlüğe... Mirzahit emre uyanlardan, yardımcısı Allah. Gözümün önüne getiriyorum Mirzahit'i "kaf" harfini gırtlaktan çıkartabiliyor muydu, küçücük dili "peltek se" yapabiliyor muydu? En güzel kıyafetlerini Kur'an kursuna giderken giyiyor muydu? Ve Kur'an öğrendiğinde hediyeler alınacak mıydı ona da? Ve kaç Mirzahit soğuk koğuşlarda emre uyduğu için işkence çekti? Ve kaç şehit oldu? Dün şehit olmuş Mirzahitler ve yarın şehit olacak Mirzahitler modern insanın vicdan kayıplarıydı...

Adımı koyamadığımız vakitlerin çocuğuyuz, satın alınıyor bu adsız vakitte her şey. Düşünce, ahlak, biraz sabun biraz su da tabii... Her şey temizlenmek ve kirlenmek ile alakalı ve kirlenmekle de tabii...

Çizilmiş bir kalbin orta yerindesin
Say ki bahara tutkun bir çiçek müjdesi
Çocuk gülüşünü, kavgayı, bereketi
Toprak kokusunu, el nasırını bilen
Koca bir lisanın en sade halindesin...
Desem ki ey hoş geldin, sesimin buğusu
Öyle hesapsız, keskin bir kılıç gölgesindesin
Derinliğini hayatın, onulmaz yarasını
Örste dövülen demir tavındaki zamandan
Sıyırıp da sonra, silip gözümün kanını;
Sen ey, belki en zor soruların en yalın cevabısın...

Kasvetli ve kendine dönük olmak da vardı
Engin bir öfkenin avazı çıktığı kadar haykırmak
Ve gömmek vardı kara gecelerin bağrına
Gönül razı değilken, tesiri olsa ne, olmasa ne?

Ateşe koşan bir yağmur hükmündesin
Ayrılıktan, kıtlıktan, fesattan bu diyarda
Damla damla hüznün sayfası bulutlardan
Süzülüp, ağır aksak işleyen bu diyarda
Akıp giden ufkumun, mavi seher vaktisin...
İnce, nazenin ve yerden göğe kadar haklı
Ekmeği konuşan analar, kıyam eder seninle
Yani doğrulur; duasında doğruları doğurur...
Keşfetmemiş olansın bu ezber bozan ve asi vurgunu;
Acemisi isyanla abdest almış yaralı kelimelerin,
Sen ey, anlamın anlamsızlaştığı bu diyarın kilidisin...

Denizin ve mevsimin rüzgârına kapılmak da vardı
Üzerine titrediğim bu sırrın kubbesine kapanmak
Ve dökülmek alınımı vurduğum can makamına
Her ateşte yanarken, sönsem ne, sönmesem ne?

Huzur için tüfek çattığım o dağın gölgesindesin
Eski bir harita gibi serildin, gözü yaşlı hülyalara
Küheylanca özgür ve tutkun yol alırken damarım
Durulmuştu, bekliyordu akıbetini hayra yorulanların
Sen, tereddütün bilgeliğine erişen beldenin ismindesin
O beldede alışkın olduğum imtihanlardan bir an gelir
Konar başucuma, nehir kıyısında bana suyu öğütler
Ne savrulur aklım, ne dağılırım, ne de öyle abartılı...
İnce bir yağmur sızısı belki, yok sitem, karanlık da yok
Hangi bulut sarıyorsa artık bu kurt yalnızlığımı, amenna
Ah demeden diner, diyemem, denilmezse değmemiştir
Lal olunmaz geçer, diyemem, bu lisanın nefesindesin
Suskunluğun eski masallarında boğulmak da vardı
Asırlardır bekleyen ayışığının hücrelerine dağılmak
Ve dokunmak ilmek ilmek bu şafak dergâhında
Sen ey akarken böyle kanım, gülsem ne, ağlasam ne...

NE?..

•

Erkan ÇAKICI

TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİNİN DAYANDIĞI TEMELLER

•
Ahmet ŞAHİN

En kısa tanımı ile *milliyetçilik* millet olmanın hareket şuûrudur. Milletleri yükselten ve onları “*millî ülkü*”ler etrafında toparlayarak *yüce hedeflere* götüren itici güç, *milliyet* duygusudur. Bu itibarla *milliyetçilik*, millet hâkikatının temel direği ve onun fikir cephesini meydana getiren bir “*dünya görüşü*”nden ibarettir. Hakikî (gerçekçi) bir dünya görüşü olan milletler, *tarihte her zaman şerefli birer yer işgal etmişlerdir*. Dolayısıyla, her milletin kendisine göre bir *milliyetçilik telâkkisi* vardır ve o *milletin* ismi ile anılır. Meselâ: *Türk milliyetçiliği, Slav milliyetçiliği, Fin milliyetçiliği...ilh.*

Türk milliyetçiliği’ne gelince; *Türk adının* ve *Türk ırkının* târih sahnesinde görülmesiyle beraber başlar. Bilindiği gibi, *Hazreti Nüh Aleyhisselâm*’ın oğullarından *Yâfes*’in bir oğlunun adı *Türk* (1)ür. *Türk milliyetçiliği fikrinin*, sözlü ve yazılı kaynaklara göre *Hun Türk İmparatorluğu*’ndan bugünkü *Türkiye Devleti*’ne kadar *binlerce senelik şerefli bir mâzî*’si vardır. Demek ki, *Türk milliyetçiliği fikri*, bazılarının zannettikleri gibi yeni ortaya çıkmış bir *kavram* değil, aksine; *Türk milleti* ile bir ve beraber aynı yaşadır. Tarihlerden öğrendiğimize göre *Türk milliyetçiliği fikri*, kaynağını hiçbir millette görülmeyen üstün bir düşünceden almaktadır. Bu düşünce, *millî, dinî, insânî ve ahlâkî* vasıflarıyla her devirde *cihânşümûl “âlemşümûl”* (2) bir dünya

görüşünün temelini meydana getirmiş olan yüksek “*Türk düşüncesi*” (3)dir. “*Türk-örf hukuku*”ndan *devlet teşkilâtçılığına, bedîî zevklerinden cihângirlik ve fütûhatçılık* hasletlerine varıncaya kadar hemen her *kültür* kalıbında, *Türk*’ün *rûh kökünü yansıtan, maya çanağını meydana getiren* derin izlere rastlamak mümkündür. Bu izler, *Türk Milleti*’nin var olduğu ve at koşturduğu vatanlarda ve bıraktığı eserlerde her zaman varlığını idâme ettirmiştir. “*Adriyatik*”ten *Çin Seddi*”ne; *Avrupa, Balkanlar, Anadolu, Kafkaslar, Karadeniz, Ortadoğu, Akdeniz, Orta Asya, Sibiry Stepleri, Hindistan, Kuzey Afrika* ve hatta *son araştırmalara göre Amerika Kıt’ası*’na varıncaya kadar; *yer-yüzünün hemen her yeri Türk’e beşiklik etmiş başlıca vatanlardır*.

Türk milliyetçiliğinin dikkate değer bir başka vasfı da; târihte *irili ufaklı pek çok devletler kurmuş* ve bu devletlerin *fikrî* zeminini umûmiyetle “*hikmet*” telâkkisi üzerine bina etmiş olmasıdır. *Türk hâkimiyet telâkkisi*, “*cihân hâkimiyeti mefkûresi*”ne dayanır ve bu *mefkûreye* göre *devlet, “Devlet-i ebed müddet”* (4)tir. *Türk devlet geleneği; mâzî, hâl ve âtî* üçgeninde milletle bütünleşmiş çok sağlam bir karaktere sahiptir. *Türk Milleti*’ndeki: “*kökü mâzî’de olan âtî*” inancı, bu ana karakteri yoğuran başlıca târihî amildir. *Mâzî* ile *âtî*’yi bu kadar muazzam bir bütünlük halinde ku-

caklaştırebilen bir *milliyetçilik anlayışı âdeta Allah*'ın (Celle Celalühü) *Türklerle bir armağanıdır*: “*Gök'te bir tek Allah, yerde de bir tek Hâkan hâkimiyeti olmalıdır*”(5) şeklindeki inanç, *Hun ve Göktürk devirlerinden beri devam edip gelmiştir. Göktürk Kitâbeleri*'nde: “*Üstte (yukarıda) mavi gök, alta (aşağıda) yağız yer ve ikisi arasında kişiöğlü (insan öğlü) yaratılmış!*”(6) denilmektedir. Böyle fevkalâde düşüncenin sahibi olan Türkler, yer-yüzünde ayağı sağlam olarak yere basabilen tek kavimdir. Türk hükümdarları (hâkanları, sultanları, kağanları), daima “*birlik içinde dirlik*” kaidesini “*Türk Devlet Geleneği*”nin vazgeçilmez ilkesi kabul etmişlerdir. Hun *Türk hükümdarı Mete*, Çin İmparatoruna yazdığı mektuplarda: “*Eli ok ve yay tutabilen kavimleri bir araya getirdiğinden*”(7) bahseder. Buna benzer olarak *Göktürk Hâkanı Bilge Kağan da*: “*Az milleti çok, çıplak milleti elbiseli; fakir milleti zengin kıldığını!*”(8) söyler. *Türk illerinde ve Türk himayesinde bulunan herkes “töre” gereğince eşit muamele görürdü.* Türk hükümdarları, alacakları her karardan ve yapacakları her tasarruftan dolayı önce yaratıcıya, sonra da idaresi altındaki insanlara karşı *vicdanî bir mes'uliyet* hissiyle bağlıydılar. *Millet'in bölünmez bütünlüğünü* temsil eden hâkanlar asla hata yapamaz ve şayet yaparlarsa da cezasız bırakılamazlardı. Bu sebeple, *Türklerde hiçbir şekilde sınıf ve zümre hâkimiyeti veya sınıf mücadelesi* olmamıştır.

“*Hükümran*” olmak ve “*hükmetmek*”, *Türk'ün yaratılışından getirdiği güzel bir meziyettir.* Sevgiyle taçlandırılmış bir *adalet*, kadife eldiven içerisine giydirilmiş bir disiplin anlayışı sadece *Türk'e* has husûsiyetlerdendir. Târihî kayıtlara göre; *Türk insanının devlet kurmada, teşkilâtçılıkta ve sevk ve idaredede* üstün vasıfları hemen her zaman takdirle ve hayranlıkla ifâde edilmiştir. Zalimin amansız düşmanı, mazlû-

mun ise hakikî dostu ve koruyucusu olmak yalnızca *Türk'e* yaraşan bir husûsiyettir. Anadolu topraklarına ebedî *Türk* mührünü vuran ve *Bizans*'ın mağrur *İmparatoru*'nu dize getirdikten sonra o'na: “*Artık hürsünüz İmparator, ülkenizin başına dönebilirsiniz!*”(9) diyen *Selçuklu Sultanı Alp Arslan* ile; 382 sene sonra dünya harp tarihine akıl almaz taktik ve strateji dehası olarak geçen ve yine *Bizans*'ın *Doğu-Roma merkezi İstanbul'a* haşmetle girişinden paniğe kapılan halka: “*Benim gazabı şahanemden korkmayınız*”(10) buyruğunu veren *Osmanlı Padişahı Fâtihten Sultan Mehmed Han Hazretleri*'nde aynı bağışlayıcı ve affedici inceliği görmekteyiz. Bu iki *Türk büyüğünü*, ayrı asırlarda yaşamış olmalarına rağmen aynı çizgide buluşturan düşünce, *Türk milliyetçiliğinden* başka bir şey değildir.

Türklerde din, devlet, millet ve kâinat kavramları her devirde *mukaddes* sayılmıştır. *Devletin ve milletin gücü ve kudreti, Allah*'ın (Celle Celalühü) müsadese ile tahta oturtulmuş olan hükümdarın elinde olmalı ve o'na *herkes kayıtsız şartsız itaat* etmelidir. Devlet bir “*baba*”, milletin her ferdi de bu babanın “*evlâtları*” hüviyetindedir. Bu sebepledir ki, *Türklerde “Devlet baba”*(11) deyiimi çok kullanılır olmuştur. Burada “*baba*” gücün ve kuvvetin, şefkat ve merhametin “*remzi*”dir. *Türk insanı*: “*Allah devlete ve millete zeval vermesin!*” diye dua ederken on'da *ilâhî temellere* dayalı ayniyetliliği görmektedir. O'nun muhayyilesinde yaşattığı devletin *adaletine, şefkat ve merhametine* güveni ve itimadı tamam olmalıdır. *Türk Hun Hâkanı Atilla*'ya: “*Allah'ın kılıcı*”(12) yahut “*kırbacı*”(13); *Selçuklu Sultanı Tuğrul Bey'e* ise: “*Din'in ve Devlet'in direği, Doğu'nun ve Batı'nın Adil Sultanı*”(14) pâyesi bu yüzden verilmiştir. *Osmanlı Padişahı Yavuz Sultan Selim Han, Türk düşüncesinin* hudutsuzluğu: “*Cihân iki*

hükümdara dar gelir!”(15) sözleri ile *hülâsa* etmiştir.

Bir târih *hercü-mercinde* her hânedan târihi yapmış ve yazmıştır. *Hun, Göktürk, Uygur, Karahanlı, Gazneli, Selçuklu, Osmanlı ve nihayet Türkiye Cumhuriyeti hep Türk milliyetçiliği’nin tezahüründen doğmuşlardır. Türk Edebiyatı’nın büyük şâiri Yahya Kemal Beyatlı bir şiirinde bu durumu şöyle anlatır:*

“*Müsikisinde bir taraftan din,
Bir taraftan bütün hayât akmış;
Her taraftan, Boğaz, o şehráyin,
Mâvi Tunca’yla, gür Fırat akmış,
Nice seslerle gök ve yerlerimiz,
Hüznümüz, şevkımız, zaferlerimiz,
Bize benzer o, kâinât akmış.*”

Bu altın mısraların sahibi *Yahya Kemal Beyatlı*, söylediklerinde yerden-göğe kadar haklıdır ve *Türk milliyetçiliği* dayandığı temeller itibarıyla budur.

DİPNOTLAR:

(1)Prof.Dr.Osman Turan, *Türk Cihân Hâkimiyeti Mefkûresi Tarihi Cilt I-II, (Nakışlar Yayınevi İkinci Baskı) İstanbul 1978, s.68.*

(2)Prof.Dr.İbrahim Kafesoğlu, *Türk Milliyetçiliğinin Meseleleri, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları: 17 Seri: I-Sayı: B1 Ankara 1966; s.60.*

(3)Prof.Dr.İbrahim Kafesoğlu, a.g.e. s.60.

(4)Prof.Dr.Osman Turan, a.g.e.s.53.

(5a) Prof.Dr.Osman Turan, a.g.e.s. 104,105 ve 383.

(5b)Prof.Dr.İbrahim Kafesoğlu, *Türk Millî Kültürü, (Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları: 46, Seri: I- Sayı: A 6) Ankara 1977, s.223*

(6a)Prof.Dr.Osman Turan, a.g.e. s.47ve 155

(6b)Prof.Dr.Bahaeddin Ögel, *Türk Mitolojisi Cilt 1, Selçuk Tarih ve Medeniyeti Enstitüsü Yayınları N0:1 Türk Tarih Kurumu Basımevi Ankara 1971, s.477*

(7)Prof.Dr.Bahaeddin Ögel, *Türk Kültürünün*

Gelişme Çağları, (Genişletilmiş İkinci Baskı,Kömen Yayınları) Ankara1979, s.35,

(8)Prof.Dr.Osman Turan, a.g.e.s.159, 160, 174 ve 177.

(9) Prof.Dr.Osman Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye (Siyasi Tarih Alp Arslan’dan Osman Gazi’ye (1071-1318)), Turan Neşriyat Yurdu İstanbul 1971, s.30[(“...İmparator, müteessir olmayınız! Zira insanların mâceraları böyledir. Korkmayınız size esir gibi değil bir hükümdar muamelesi yapacağım... ”)]*

(10) Ord.Prof.Dr.İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi, I. Cilt 4.Baskı, Türk Tarih Kurumu Yayınları Ankara 1982 s.491 [“..Sultan Mehmed onlara elleriyle susumalarını işaret etti; sükûnet tesis edince Patriğe: - ‘Ayağa kalk. Ben Sultan Mehmed sana ve arkadaşlarına ve bütün halka söylüyorum ki, bu günden itibaren artık ne hayatınız ve ne de hürriyetiniz hususunda benim gazabımdan korkmayınız’ dedi”]*

(11)Prof.Dr.Osman Turan, *Türk Cihân Hâkimiyeti Mefkûresi Tarihi Cilt I-II, (Nakışlar Yayınevi İkinci Baskı) İstanbul 1978, s.57*

(12) Prof.Dr.Bahaeddin Ögel, *Türk Mitolojisi Cilt 1, Selçuk Tarih ve Medeniyeti Enstitüsü Yayınları N0:1 Türk Tarih Kurumu Basımevi Ankara 1971, s.70,71,207, 208*

(13) Prof.Dr.Osman Turan, a.g.e.s.114,115.

(14a) Prof.Dr.Mehmet Altay Köymen, *Tuğrul Bey ve Zamanı, Kültür Bakanlığı Kültür Eserleri: 4; Millî Eğitim Basımevi-İstanbul 1976 s.76 [(“Sultanu’l-âlem, melikü’l-islâm, şâhânşâhü’l-eccele-âzam, rüknü’l-dîn, giyâsü’l-müslimîn, bahâu ddinillah, Sultanubilâ-dillah, mugisuibadillah Tuğrul Bey”)]*

(14b) Prof.Dr.Osman Turan, a.g.e.s.271.[(“Halife onu, “Dünya sultanı” (Şark ve Garp) ilân etti; kendisine “Rüknüdin” (Dinin temeli) ve “Kasım emir ül-Müminîn” (Halifenin ortağı) ünvanlarını verdi... 1061 Ağus-tos ayında TuğrulBey’e gönderdiği mektupta ona “Büyük Şehinşâh Dünyanın (şarkın ve garbın) sultanı ve İslâmın dirilticisi”) sıfatları ile hitap ediyordu.”)]

(15) Prof.Dr.Osman Turan, a.g.e.s.401.[(“O, dünyanın iki cihângire kifâyet edecek kadar geniş olmadığını söyler; ömrünün dünyayı fethine vefâ etmeyeceği endişesini taşıdığı da rivayet edilir.”)]

VATAN

Vagif SULTANLI

Köpek bir zamanlar koruduğu bahçenin yanında durup bekledi. Hayatının en güzel yıllarında koruduğu bu ev, bu bahçe şimdi onun için dünyanın uzak, ulaşılmaz bir meskeniydi.

Üç gündür aç idi; hangi kapıya ayak basarsa onu kovuyorlardı; kendine yuva, sığınacak yer bulamıyordu. Sokağın sonundaki kötü koku yayan karmakarışık çöplüğü burnu ile birkaç defa kurcalamış, ama birşey bulamamıştı.

Tembel tembel sokak boyunca göz gezdirdi. Birden yolun sağındaki taş çemberin dibinde düşüp kalmış iri bir kemik gözüne ilişti. Etrafına göz gezdirdi, sanki birileri bu kemiği elinden alabilirdi. Ama yol boyunca hiç kimse görünmüyordu. Korkarak kemiği dişlerinin arasına alıp yolun sonundaki kimsesiz bir alana çekildi. Kemik bıçakla öyle temizlenmişti ki, üstünde tek parça bile et kalmamıştı. Çürümüş iri dişleriyle salyaları akarken ne kadar uğraşsa da kemiği kıramadı. Kemik, dişlerinin arasında o tarafa bu tarafa döndükçe ağzının suyu akıp gidiyordu. Kemiği bırakarak tembel tembel geri döndü.

Göğün yükseklerinde beyaz pembe bulutlar kızarıp kan rengini almıştı. Sanki bulutlardan yağmur yerine sıcak kan yağacaktı.

Karşıdaki dağların zirvesi akşam güneşinin solmakta olan şafakları altında sararıyordu. Evsiz, barsız bu köyde kendini yabancı, uzak hissediyordu.

Bir zamanlar sahibi onu ufak rahat oda-

da tutar, her gün lezzetli yiyecekler verirdi. Ama bu bahtiyar günün ömrü uzun sürmedi; günlerin birinde sahibinin uzak şehirde yaşayan oğlu gelip babasını alıp götürdü. Yaşlı adam gitmek istemiyordu, ama oğlu bırakmadı, her an savaşın başlayacağı, köye saldırı olacağı tehlikesini bahane ederek adamı ikna etti. Köpeğin sahibi toparlanıp gitmeden önce evin, bahçenin kapısını kilitledi. O sahibinin köyden ayrılıp gitmesini istemiyordu, ama onu düşünen kimdi... Yaşlı adam köyden ayrılana kadar ona eşlik etti. Köyün eteğinde dikenli düzlük boyunca uzanan çakıllı yolda yaşlı adam onun boynuna sarıldı. Sonra geriye bakmadan durup, onu bekleyen arabaya oturdu.

Arabada yaşlı adamın oğlu ile sinirli bir şekilde konuşurken ona doğru bakmasından sohbetin onun hakkında olduğunu hissediyordu. Sanki sahibi onu kendisiyle götürmek istiyor, oğlu ise itiraz ediyordu. Hatta oğlu arabadan inmek isteyen babasının kolundan çekerek:

– Gel gidelim, Allah aşkına, milleti bize güldürme, dedi ve kapıyı sinirli bir şekilde çekerek kapattı. Araba düzlüğün genişliğinde gözden kaybolana kadar köpek durup sahibinin peşinden baktı. Sonra dönüp bahçeye girdi. Bu, hayatının en yalnız ve umutsuz dönemleriydi.

Sahibi, köyün önde gelen adamlarından. Onun gidişinden sonra köy yavaş yavaş boşalmaya başladı. Kimin şehirde tanıdığı bildiği, yakını akrabası varsa, evin barkın kapısını kapatıp köyden ayrıldı. Sonra köye

geceler Ermeniler ateş etmeye başladılar. Bazen ateş sesleri sabaha kadar durmak bilmiyordu. O, geceler silahlı Ermenilerin köyün eteğine kadar yaklaştığını, insanları korkutmak için muhtelif hareketler yaptığını görüyor, ancak dillerini bilmediği için birşey yapamıyordu.

Sonbahara doğru köy düşman eline geçti. Köpek, köyü en sonunda terk etti.

...Kurşun değmiş ayağının ağrısından aklını yitirecek halde gecesini gündüzüne katarak şehre geldi. Sahibinin şehirde olduğunu biliyordu ve her gün yeni bir umutla sahibi onu görür, acır yanına alır diye şehirde dolaşıyordu. Köpek şehir evlerinin köydeki gibi bekçiye ihtiyacı olmadığını biliyordu, ama buna rağmen umudu kesilmemişti.

Birileri kendisini sahiplensin, evini barını, bağını, bahçesini teslim etsin, sahibi olsun, ama kendine ağa, bir sahip olacak bulamıyordu. Köpekliğini yapamıyordu, böylece hayat akıp gidiyordu.

Köpeğin bütün hayatı böylece koca şehrin sokaklarında geçmişti, ama sahibinden bir haber çıkmamıştı. Köpek, sahibinin esaret altında olan vatanının kahrını çeke çeke dünyadan gittiğini bilmemişti. Köpek şimdi de sahibinin şehrin kenarındaki mezarlıkta uyuyan ot basmış mezarından habersizdi. Kaç yıldır ki, köyün düşmanlardan geri alınacağı konusunda laflar dolaşıyordu. Ama bunlar boş laftı, köyün hangi yollarla geri alınacağını hiç kimse bilmiyordu.

Köpek köyü özlüyordu. O insanlar gibi şehrin sokaklarında ölmek istemiyordu. Kendi köyüne, doğduğu, küçüklük yıllarını geçirdiği, büyüyüp köpek olduğu yerler için sıla hasreti çekiyordu.

Ama köye dönme konusu insanları onun kadar rahatsız etmiyordu.

Ve nihayet, bir gün köye dönmeye karar verdi.

Şimdi bütün bu olaylardan sonra köye

dönmüştü.

Havanın rengi gittikçe soluyordu. Dağdan esen akşam rüzgarı çam ormanlarının acımsı kokusunu kovup köye getiriyordu. Bu, köpeğe bildik tanıdıktı, rüzgarlı gecelerde karşısında uzanıp uyuladığında bu koku onu bayıltırdı.

Kapı aralıydı, bahçede kimseler göze çarpmıyordu. Parmaklarının ucunda sokularak içeri geçti. Evin karşısındaki ağaçların arasında mavi yoncalıkta uzandı. Yükselmiş yoncalıkta onu kimse görmezdi. Bir zamanlar serin yaz gecelerinde burada yeşil otlakta boz sevgilisiyle sabaha kadar oynaşırdu. Sabah alacakaranlıkta sahibi kalkmadan önce boz sevgilisini gönderir, kendi ise bahçede, evin karşısında uzanıp gecenin uykusunu alırdı.

Kulağına çarpan ayak sesleri onu keskin hayallerden uyandırdı. Kafasını hemen pençesi üzerinden kaldırıp arkaya baktığında sakallı bir adamın elindeki tüfekle dikkatle ona yaklaştığını gördü. Aç, takatsiz vücuduna uymayan bir çeviklikle yerinden sıçrayarak duvar boyunca kaçtı.

Sakallı adamın yabancı dilde küfür ederek peşinden yürüdüğünü hissettiğinden duvarın üzerinden atlamaktan başka bir çare kalmıyordu. Ama bağın sonuna kadar kaçması gerekirdi...Oradaki duvar biraz daha alçaktı. Atlamak kolay olurdu...

Duvarın üzerinden atlamak istediğinde silah patladı. Köpeğin bedenine ılık bir hararet yayıldı. Uluyarak çam ormanlarının eteklerine kadar kaçtı, sonra takatsiz halde toprağa serildi.

Gurup vakti idi.

Akşam güneşinin koyu kızıl şafakları köpeğin yarı kapalı, ışığını yitirmekte olan gözlerinde soluyordu. Köpek o bahçeyi, o evi, evin bacasından çıkan beyaz duman halkalarını son defa görmek için kafasını topraktan kaldırmak istedi ama beceremedi.

Yurdumun Değeri Anlaşılamamış Bütün Üstün Yetenekli Çocuklarına

***Türk Milletini; mazideki ihtiřamından,
gelecekteki büyük Türkiye hedefine
vardıracağına inandığımız
Üstün Yetenekli Çocuklarımıza
sahip çıkalım...***

NEDEN ÜSTÜN YETENEKLİLER

TÖRE

Tarih milletlerin aynasıdır. Milletlerin geçmiş dönemlerinde yaşadıkları olayları aktaran tarih biliminin objektif bir yönü bulunmaktadır. Objektiflik kazançlar kadar risklerin ve eksiklerinde vurgulanması anlamına gelmektedir.

Tarih boyunca toplumların hayatlarını değiştiren, medeniyet dediğimiz gelişimi sağlayan, hiç şüphe yoktur ki üstün beyin gücüne sahip insanlardır. Bu yaklaşım açısına göre yıllar boyunca insanların hayatlarında bugünü, dünden farklı kılan, birçok insanların hayret ve şaşkınlıkla seyrettikleri ve bahsettikleri, teknik, fen, bilim, sosyal ve eğitim alanında birçok değişiklikler ve gelişmeler olmaktadır. İşte bu gelişmiş toplumların en önemli zenginliği yetişmiş insan gücüdür. İnsana yapılan yatırım uygarlığa yapılan yatırımdır.

Üstün yetenekli bireyler olayları farklı açılardan ele alarak toplumlar için fark yaratabilmektedirler. Uygun bir eğitim aldıkları durumlarda toplumların ilerlemelerine katkı sağladıkları gibi yeterince değerlendirilemedikleri durumlarda da

toplumlar için risk oluşturmaktadırlar. Uygun bir eğitim ile ülkeler en önemli yer üstü kaynaklarından biri olan üstün yeteneklilerin uygarlığın yararına yetiştirilebildikleri tarihte görülmüştür.

Eğitimin temel işlevi, bireysel potansiyele işlerlik kazandırmak üzere bireyin yeteneklerini geliştirmektir. 21.yüzyıldaki eğitimin amacı, kendilerine sunulan her şeyi olduğu gibi kabul etmeyip, incelemeyi tercih eden ve sorunlara yeni yaratıcı çözümler bulabilen bireyler yetiştirmek olmalıdır.“

Toplumlar insan gücü kaynaklarını eğitim yoluyla geliştirmeyi önemsedikleri oranda öteki yer üstü ve yeraltı zenginlik kaynaklarını geliştirmeyi ve akıllıca kullanmayı başarabilirler.

Her toplum içinde o toplumu idare edecek, sosyal, insani, ilmi, iktisadi, siyasi ve güzel sanatlar alanında yükseltecek mahdut sayıda insanlar vardır. Bunların erken tanınmaları, uygun bir şekilde eğitimleri ve yöneltilmeleri o toplum için büyük yararlar sağlar. Bunların mevcut kuvvet ve kabiliyetlerini kullanacak normal kanallar

açılmaması o toplum için zararlı olur.

Üstün bireyler, üstün kabiliyetlerini, içinde yaşadıkları toplumda yararlı kullanmakta mahir oldukları kadar güçlerinin tanınmadığı, uygun şekilde gelişimine ve yönelmesine engeller konulduğu toplumlar içinde bu güçlerini o toplumların zararına kullanmada da aynı derecede mahir olabilirler.

Bunlar kimlerdir? Onları tanımak, uygun yön almalarına yardım etmek, tıkanık kanalları açmak Türk milletini çağdaş uygarlık seviyesine çıkaracağından hiç kimsenin şüphesi olmayan, üstün yetenekli çocuklarımızı sahip çıkılması için çabamız olsun istedik...

Üstün Yetenekli çocuklarla ilgili sorunları;

- Üstün yeteneklilerin eğitimi ve istihdamına dair bir devlet politikasının bulunmaması,

- Üstün yeteneklilerin eğitimi ve istihdamı hakkında yasal düzenlemelerin çok yetersiz olması,

- Üstün yeteneklilerin eğitimi konusunda ülkeye has yeterli bilgi birikiminin, uzmanlığın ve kurumsal uygulamaların yetersizliği,

- Üstün yetenekli öğrencilere sahip çıkılması gereken veli, eğitimci ve iş adamlarının baskı grubu oluşturmadaki yetersizliği

- Eğitim bütçesinden özel eğitime (özellikle üstün yeteneklilere) ayrılan payın yetersiz olması

- Üstün yetenekliler için esnek, dinamik, farklılaştırılmış, zenginleştirilmiş eğitim programlarının olmaması,

- Bu çocuklara yönelik çeşitli öğrenme malzemelerinin hazırlanmaması ya da üretilip dağıtımının sağlanmaması,

- Üstün yetenekli çocuklara eğitim verebilecek, onları yönlendirecek nitelikteki öğretmenlerin yetişmesi için yeterli ve nitelikli hizmet-içi eğitim programlarının olmaması

- İlköğretim çağındaki öğrencilerin bir kısmı yetersiz olmasına rağmen Bilim ve Sanat Merkezlerinden yararlanabilmektedir. Ancak okul öncesi dönemde üstünlerin eğitim alabilecekleri bir kurum veya modelin olmaması

- Anne ve babaların çocuklarının üstün yetenekli oldukları konusundaki görüşlerini paylaşacak uzmanlara ulaşamamaları, çocuklarının öğrenim yaşamları konusunda yeterli danışmanlık alamamaları ,

- Anne babaların üstün yeteneklilerin özelliklerini bilmemeleri yanlış tutumları, sorunlarla başa çıkmada yetersiz kalışları uzman yardımı almada güçlüklerle karşılaşmaları

- Toplumun üstün yetenekli çocukların özel olarak eğitilmesi konusunda yeterli duyarlılıkta olmamaları,

- Yetenekleri doğrultusunda İstihdam edilmemeleri

İşte ülkemiz için önem arzeden, üstün yetenekli ve ülkemizin geleceği konusunda önemli rol oynayacak bu çocuklarımızın heba olmaması, bunların farkında olan ve kendi ülkeleri yararına kullanmak isteyenlerin yarattığı beyin göçünün önüne geçebilmesi amacıyla bu sayımızda ağırlıklı olarak Üstün Yetenekli Çocuklarımızın içinde buldukları durumu, karşılaştıkları zorlukları, uygulanması gereken yöntemleri ve çözüm önerilerini ortaya koymaya çalıştık.

Bu çalışmanın yapılmasında değerli katkılarını esirgemeyen;

Sayın Muhittin ÖNGÜT, Mahmut ÖZBOĞA, Murat GÜRKAN, Dursun UÇAN, Mehmet KORKMAZ, Kemal GÖKGÖZ, Necmettin GÜNEY, Ramazan YILDIZ, Fatih PAÇA ve çizimleriyle katkıda bulunan Hicran YİĞİTSUDAŞ'a desteklerinden dolayı teşekkür ederiz.

ÜSTÜN YETENEKLİLERİN EĞİTİMİ

Eğitimin temel işlevi bireysel potansiyelle işlerlik kazandırmak üzere bireyin yeteneklerini geliştirmektir. Bu durum, eğitim süreçlerinin bireylerin özel durumlarına göre düzenlenmesini gerektirmektedir. Eğitimde sosyal adalet, eşitlik kavramı ve anlayışı, süreçlerdeki tüm bireylerin bireysel ilgi, kapasite ve yetenek potansiyeli oranında eğitimden yararlanabilmelerini sağlayacak önlemlerin alınmasını gerektirmektedir. (*Üstün Yetenekliler ve Eğitimleri Komisyonu, 1991*)

Her ne kadar eğitimde ortalama standartlar, bireylere ortak özellikler kazandırma ve eğitim hizmetlerinin yaygınlaştırma amacı gütsede; son yıllarda hızla gelişen dünyada, her bireyin kapasite ve performansını en üst düzeye çıkarabilmesi için yetenek seviyelerine dayalı eğitim programları hazırlanmaya ve uygulanmaya çalışılmaktadır.

Türkiye’de Anayasal bir hak olarak görülen “*eğitimde fırsat eşitliği*” yasalarla teminat altına alınmıştır. Bu noktada özel eğitime ihtiyaç duyan bireylere sağlanan ayrıcalıkların Anayasanın eşitlik ilkesine aykırı düşüp düşmediği bir tartışma konusu olmuştur. Aslında biyolojik, psikolojik ve sosyal sorunları veya başka bir ifadeyle belirlenmiş eğitim standartlarını aşan konuları nedeniyle özel ilgi ve ayrıcalığa ihtiyaç duyan bireylerin durumları Anayasanın öngördüğü fırsat eşitliğini bozmamaktadır. Çünkü gerek sonradan kazanılan edinimler -sosyal statü gibi- gerekse doğuştan sahip olunan fiziksel ve biyolojik farklılıklar gerçek hayatta mutlak eşitliğin sağlanmasının çok zor olduğunu göstermektedir. Bu bağ-

lamda eşitsizlik doğal bir hal iken eşitlik ise ancak insanların yaptıkları şeyler sonucu gerçekleşir. Dolayısıyla herkesin kendi ayakları üzerinde durması gerektiği düşüncesinin yayıldığı toplumsal düzen, aslında eşitliğe aykırı olacaktır (*Sartori, 1996:365*).

Bu nedenle demokratik bir toplumda kamusal eşitliği sağlamak herkese aynı şeyi vermek değil, insanların farklı düzeyde ve yönde olan gereksinimlerini karşılayarak toplumun ortak bir paydada buluşmasını sağlamak demektir. (*Birdiqli&Özdemir, 2009*)

Bireylere öznel sorunları ve farklılıkları nedeniyle ihtiyaç duydukları eğitim imkanlarının rutin dışına çıkarak farklı yöntemlerle sağlanması eğitimde imkân ve fırsat eşitliğini bozmamaktadır. Çünkü herkese eğitim alma imkanını sağlamak ve bu haktan kimseyi mahrum kılmamak eğitimde fırsat eşitliğini oluştururken, bireylerin özel durumlarına ve ihtiyaçlarına uygun eğitimi almalarını temin etmek ise eğitimde imkân eşitliğini oluşturmaktadır. Bu yaklaşım doğrultusunda nitelikli kamusal eğitim politikaları geliştirmek demokrasinin gereği olduğu gibi sosyal devlet ilkesinin de bir zorunluluğudur. Zaten sosyal devletin amacı bireylerin sosyo-ekonomik ve kültürel tabanda tam olarak eşitliğini sağlamak değil, eşitsizliğin birey ve toplum yaşamında neden olduğu dengesizliği de gidermektir. (*Gözübüyük, 2003, 27*)

Üstün Zekâ ve Üstün Yetenekli Çocuk:

Günümüzde üstün zekâ ve üstün yetenek kavramları üzerine farklı tanımlar yapılmıştır. Ataman’a (2004, 158) göre üstün zekâların tanımında üç kesişim nokta-

sı yer almaktadır: Yüksek görev anlayışı kendini ele aldığı konuyu tamamlamaya adama, yani güdülenme ve güdülemede üst düzeyde olma, bir sorunun doğurabileceği sonuçları görebilme yeteneği, yaratıcılık ve üstün zihinsel kapasite. Üstün yetenekli çocuklar ise yandaşlarından en az iki yaş daha üst anlksal yeteneklere sahip olan ve resim, müzik, plastik sanatlar, fen vb. alanlardan bir ya da ikisinde olağanüstü performans gösterenlerdir. Bu iki grup dışında anlksal gelişimleri akranlarından en az dört yıl ileride olan çocuklar da vardır, bu çocuklara da dahiler denir.

Normal zeka bölümü 90-100 arasında tanımlanırken, üstün zekâlılar, geçerli ve güvenilir zekâ testlerinde sürekli olarak 130 ve daha yukarı zekâ bölümü (ZB) sağlayan; kendi yaşitlarından rastgele seçilmiş

bir kümenin %98'inden üstün olanlara verilen addır. Üstün yetenekliler, zekâ bölümü sürekli olarak 120 ve daha yukarı olup da güzel sanatlar, matematik ve teknik gibi alanlarda yaşitlarından belirgin ölçüde üstün olanlara verilen addır. (Özsoy 1984, 31)

Maryland Raporunda üstün yetenek aşağıdaki alanların birinde ya da bir kaçında yüksek performans ve başarı gösterme şeklinde tanımlanmıştır. Bunlar; genel zihinsel yetenek, özel akademik yetenek, yaratıcı ya da üretici düşünce yeteneği, liderlik yeteneği, görsel ve gösteri sanatlarında yetenek ve psiko-motor yeteneğidir. (Passow, 1993)

Morelock'a (1992) göre üstün yeteneklilik, normal standartlardan nitelik ve nicelik olarak farklı içsel deneyimler ortaya koyan ve ileri becerileri içeren uyumsuz (asen kronik) gelişimdir.

ÜSTÜN ZEKÂLI ÇOCUKLARIN BELİRGİN ÖZELLİKLERİ

Erken Gelişim Özellikleri	Genel Özellikleri	Duyuşsal Özellikler
<ul style="list-style-type: none"> • Erken yürüme • Erken konuşma • Gelişmiş dil • Yüksek enerji ve hareket düzeyi • Okuma ve bilgiye ilgi • Gelişmiş bellek • Özerklik • Duyarlılık 	<ul style="list-style-type: none"> • Merak • Soru sorma • Geniş ilgi alanı • Yoğunlaşabilme • Yüksek enerji düzeyi • Güçlü bellek • Hızlı öğrenebilme • Gelişmiş dil becerisi • Geniş bilgi tabanı • Gözlem gücü • Analiz gücü • Akıl yürütebilme • Problem çözebilme • Düşünme becerilerini kullanabilme • Soyut düşünebilme • Akademik başarı • Kitap okumaya düşkünlük • Yoğun etkinlik • Geniş hayal ve imgelem gücü • Yaratıcılık • Bağımsız çalışabilme • Gelişmiş mizah duygusu • Bir yetenek altında üstün performans • İlgisiz gibi görünen şeyler arasında ilişki kurabilme • Kendini ifade edebilme 	<ul style="list-style-type: none"> • Öğrenmekten zevk alma • Kendine güven • Yüksek motivasyon • Yenilikten hoşlanma • Kendisi ile ilgili farkındalık • Sebat • Kendini kontrol edebilme • Empati/kendini başkasının yerine koyabilme • Risk alabilme • Maceraya atılabilme • Keşfetmekten hoşlanma • Yalnız kalmaktan hoşlanma • Estetik duyarlılık • Belirginsizliğe açıklık • Güçlü sezgi • Tekdüzelikten sıkılma • Özgünlüğe yönelme • Liderlik • Dünya sorunlarına ilgi • Duygusal tepkilerde aşırıya kaçma • Yoğun ilişkiler kurabilme • Sürekli gelişme arzusu • Gelişmiş ahlaki değerler • Haksızlığa katlanamama • Doğaya ilgi

Tuttle ve diğerleri (1988), üstün zekâ ve üstün yetenek kavramı “üstün yetenek” başlığı altında toplama yoluna giderken bazıları bunların iki ayrı kavram olduğu ve kesinlikle aynı başlık altında toplanamayacağı görüşünü savunmaktadırlar. Günümüzde bilim ve teknik alanında yeterliliğe “üstün zekâ”, güzel sanatlar alanında yetenekliliğe ise “üstün yetenek” tanımlaması yapılmaktadır.

Ülkemizde ise 1991 yılında toplanan I. Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Konseyi, Üstün Yetenekli Çocuklar ve Eğitimleri Komisyonu Raporunda, üstün zeka ve üstün yetenek kavramlarını üstün yetenek başlığı altında toplamış ve tanımını şu şekilde yapmıştır: Üstün zekâlı çocuk, özel akademik alanlarda veya zekâ, yaratıcılık, sanat ve liderlik kapasitesi yönüyle yaşıtlarına göre yüksek düzeyde performans gösteren çocuktur.

ÜSTÜN ZEKÂLI ÇOCUKLARIN YETENEK ALANLARI

A- Müzik Alanındaki Yetenek Özellikleri

1-Ritim ve melodiye diğer çocuklardan fazla tepkide bulunur.

2-Müzikle çok ilgilidir. Plak, kaset dinler. Nerede müzik etkinliği varsa ona katılmak ister.

3-Müzik parçaları yapmaya büyük istek ve çaba gösterir.

4-Başkaları ile şarkı söylerken onlara uymaktan hoşlanır.

5-Yaşıtlarına duygu ve düşüncelerini anlatmak için sık sık müziği araç olarak kullanır.

6-Çeşitli müzik aletleri ile ilgilenir, onları çalmayı dener.

7-Müzisyenler, şarkıcılar ve müzik parçaları ile ilgili koleksiyonlar yapar.

8-Dinlediği müzik parçasını kısa zamanda öğrenir, anlamlı ve uygun şekilde söy-

leyebilir.

B- Resim Alanındaki Yetenek Özellikleri

1-Çeşitli konularda çizimler yapar.

2-Resimler planlar, resimlere derinlik verir ve parçalar arasında uygun oranlar kullanır.

3-Resim çalışmalarını ciddiye alır ve resim yapmaktan haz duyar.

4-Diğer çocukların yaptığından değişik çizimler yapar.

5-Resim yapma, çizme ve boyama için çok zaman harcar.

6-Resmi kendi yaşantılarını ve duygularını ifade etmek için başarılı olarak kullanır.

7-Diğer insanların sanat-resim çalışmalarına ilgi duyar.

8-Diğerlerinin eleştirilerinden hoşlanır ve içlerinden yeni şeyler öğrenir.

9-Çamurdan, sabundan, plastikten vb. yumuşak gereçlerle üç boyutlu şeyler yapmaya özel ilgi gösterir.

C- Fen Alanındaki Yetenek Özellikleri

1-Okur ve fen raporlarını yorumlayarak bir ilgi zemini oluşturur.

2-Fen bilgisi konusunda otorite olan kaynakları tarar.

3-Fikir ve hipotezleri test etmeye yönelik deneyler yapar.

4-Fen ve teknik araçları kullanabilir ve bunlara vakıf olur.

5-Yerinde ve yeterli veri seçer.

6-Verilerden geçerli çıkarımlar yapar ve tahminlerde bulunur.

7-Problem çözmede kullanılan teknik ve süreçlerin altında yatan varsayımları tanıır ve değerlendirir.

8-Fikirleri hem niceliksel hem de niteliksel ifade edebilir.

9-Fen bilgisini toplumsal değişim için kullanır ve uygular.

10-Bilinen gerçek ve kavramlardan yeni

ilişki ve fikirler oluşturur.

11-Bilimsel gözlem, veri toplama ve yorum yapma becerileri vardır.

12-Problemlere yönelik duyarlılığa, yeni fikirler geliştirme yeteneğine, değerlendirme yeteneğine sahiptir.

13-Devamlı meraklıdır.

14-Tutarsızlıkların tespitinde tetiktir.

15-Yüksek düzeyde mekanik düşünmeye sahiptir.

16-Uzay ilişkilerine ilgi duyar.

17-Planlama ve iletişim yeteneğine sahiptir.

18-Öğrenme ve bilgiye sürekli açlık duyar.

19-Çabuk öğrenir, kavrar, akılda saklar.

20-Genelleme ve soyutlama yaparak elindeki bilgiyi diğer alanlara aktarabilir.

21-Kararlı ve sabırlıdır.

22-Yaratıcıdır.

23-Düşünceleri ve nesnelere sistematik biçimde bir araya getirebilir.

24-Sorgulamalarında “ne”, “nasıl”, “neden” sorularının ötesine ulaşmaya çalışır.

25-Kendine güvenir, kendi başına bir iş üstlenebilir.

26-Yaşitlarına göre alışılmışın dışında nitelikli ürün ortaya koyar.

27-Birbirini takip eden konular ve olaylar dizisi karşısında bir sonraki adımı takip edebilir.

28-Bir alanda öğrendiği konu ile başka bir alanda öğrendiği konu arasında mantıklı ilişkiler kurabilir.

29-Olaylar arasındaki bağıntıları, neden-sonuç ilişkilerini ve benzerlikleri yaşitlarından daha çabuk ayırt edebilir.

30-Öğrendiklerini yeni ve farklı alanlarda kullanabilir.

31-Çeşitli konularda mantıklı eleştiri getirebilir.

32-Bir kez öğrendiğini kolay kolay unutmaz.

33-Kimsenin aklına gelmeyecek sorular sorar.

34-Bir cümlede ya da sözde, doğrudan

bildirilmeyen, kastedilen anlamları bulup çıkarabilir.

35-Sorun çözümünde karmaşık yöntemler kullanabilir.

36-Yetişkin denetimi olmaksızın bir proje, deney üzerinde çalışabilir.

37-Arkadaşlarının etkinliklerini örgütleyip planlayabilir.

38-Yeni deneyler yapmaya isteklidir.

D- Matematik Alanındaki Yetenek Özellikleri

1- Verilerin ele alınmasında, düzenlenmesinde göze çarpan yeteneğe sahiptir.

2- Zihinsel çevikliğe sahiptir.

3- Orijinal yorumlar yapar.

4- Fikirlerin iletilmesinde göze çarpan yeteneğe sahiptir.

5- Göze çarpan genelleme yeteneği vardır.

6- Yazılı iletişimden ziyade sözlü iletişimi tercih eder.

7- Aynı problem çözümüne yönelik değişik yöntemleri kullanır.

8- Olağan dışı Matematiksel işlemler yapar.

9-Gayret gerektiren olağan dışı problemler sorar.

10-Uygulamaya, analize, senteze ve değerlendirmeye odaklanır.

11-Problemi kısa sürede çözer.

12-Matematiği başka kategorilere entegre edebilir.

13-İlgisiz gibi görünen işlemler arasında ilgi kurar.

14-Yanlış ve doğruyu seçme güçleri fazladır.

15-Yaşitlarının çözemediği zor problemleri çözebilir.

E- Sosyal Alandaki Yetenek Özellikleri

1- Yaşına göre kavramsal olarak ilerlemiştir.

2-İleri düzeyde teknik bilgi birikimine ya da çok özel bilgilere sahiptir.

SEN SAHİP ÇIKMAZSAN BAŞKALARI SAHİP ÇIKIYOR

- 3-Güç veya karmaşık işlerden hoşlanır.
- 4-Bağımsız projeler için yüksek standartlar belirler.
- 5-Sınıf arkadaşları tarafından yeni fikir ve bilgilerin kaynağı olarak görülür.
- 6-Sınıf arkadaşları tarafından bir grup stratejicisi ya da organizatörü olarak görülür.
- 7-İnsan ilişkilerinde mizahı görür ve kendi kendine gülebilir.
- 8-Yaratıcı öyküler anlatır ya da yazar.
- 9-Geniş bir alana yayılan ve/veya oldukça kapsamlı ilgileri olur.
- 10-Diğer insanların görmediği ilişkileri görebilir.
- 11- Bilgiyi kolayca ve süratle kazanır.
- 12-İlerlemiş yoğunlaşmış ve geniş konulara eğilen bir okuyucudur.
- 13-İnsanlara ve sosyal etkileşimin sonuç-

larına karşı duyarlılık, samimi ilgi ve başkalarının fikir ve ahlaki değerlerini takdir eder.

14-Özellikle insan davranışlarının değerlendirilmesi açısından eleştirel yargı kapasitesi vardır.

15-Hayal gücü, zaman ve mekân bakımından farklılık gösteren sosyal durumlara kendini yönlendirme yeteneği vardır.

16-Zaman duygusu ve birbirini izleyen olayların başka olaylarla ilişkisini görme yeteneği vardır.

17-Sosyal problemlerde araştırma, uygulama, bir problemin sınırlarını algılama, verileri saklama, kanıtları sıralama, hipotez oluşturma, anlamlı sonuçlara varma ve yazılı ya da sözel sunular için sonuçları etkin biçimde düzenleme yeteneği vardır.

ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUK SAHİBİ OLAN ANNE-BABANIN YAPMASI GEREKENLER

1. Çocuk olduklarını unutmayalım.

Bütün diğer çocuklar neye ihtiyaç duyuyorsa, üstün ve özel yetenekli çocuklar da ona ihtiyaç duyarlar. (Sevgiye – disipline – kendine güvenilmesine – eğitime) Üstün ve özel yetenekli olmak karşılaşılan sorunlara mutlaka çözüm önerileri getireceği anlamına gelmemelidir. Karşılaştığı bazı sorunlarda yol gösterici olunmalı, doğru yönlendirilmelidir.

2. Mutluluk için tutarlılık

Aile içindeki ana-baba arasındaki tutarlılık, sağlıklı gelişim için en önemli etkenlerdir. Çocuklar kendi dünyalarında hassas bir kişiliğe sahiptirler. Onları evde en çok anne-baba arasındaki ilişkiler etkileyecektir. Anne ile baba uyumlu olmalıdır. Aile fertlerinin birbirine karşı dürüst olmaları gerekir.

3. Çocuklarınıza değerli bir ödül verebilirsiniz

Üstün ve özel yetenekli çocuklar kendilerini anlayışla karşılayan ebeveynlere ihtiyaç duyarlar. Bu çocuklar; fikirlerini, düşüncelerini, projelerini paylaşacakları anne-babaya ihtiyaç duyarlar. Alışılmışın dışında olanlara karşı meraklıdırlar. Toplumsal normlara göre çocuğunuzu yargılamayın, ona zaman ayırın, yol gösterici olun.

4. Çocuğunuza baskı yapmayın

Üstün ve özel yetenekli çocuklar; meraklı, araştırmacı yönleri ile bilinirler. Soru sorduklarında bastırma, ilgisiz kalma ke-

sinlikle yapılmamalıdır. Çocuğun sorduğu sorularla ilgili olarak nasihat edilmemeli, yasaklanmamalıdır. Sorgulayıcı olunmamalı, çocuğun sorularına karşılık uygun zamanda cevabı araştıracağımızı çocuğa söylemelisiniz.

Çocuklar sorunun bütünüyle cevaplanmasını çoğu zaman istemeyebilirler. Onlar için cevabın yol gösterici olması, ipucu vermesi yeterli olacaktır. Anne ve Babanın çocuklarının sorularına karşı yapabilecekleri en iyi yol doğru kaynağa yönlendirmeleridir.

5. Çocuğunuzu kendini geliştirmesi için teşvik edin

Üstün ve özel yetenekli çocukların, var olan yeteneklerini geliştirmek, zihinsel faaliyetlerini arttırabilmek için; çocuğunun yeteneğine uygun kitaplar alınmalı, kütüphaneye götürülmeli, ihtiyaç duyduğu ansiklopedileri alınmalı, koleksiyonlarla ilgili yerlere götürülmeli, geziler yapılmalı, güzel sanatlarla ilgili sergilere götürülmeli ve bu faaliyetler belirli aralıklarla devam ettirilmelidir.

Bilgisayar kullanması ve yeni bilgilere ulaşması için fırsat verilmelidir.

Müzelere ve sanat galerilerine götürülerek merakları beslenmeli, tarihi mekânlara götürülerek öğrenme istekleri, arzuları arttırılmalıdır.

6. Destekleyici olun, hobilerini keşfetmek için fırsatlar yaratın

Çocuklar kendi ilgi alanlarına benzer arkadaşlara ihtiyaç duyarlar. Birlikte oyun oynayıp fikirlerini paylaşırlar. Arkadaşlıkların

olması için imkân sağlanmalı, arkadaşlığın önemi çocuğa gösterilmelidir. Çocuklar cesaretlendirilmeli, hobileri için nasıl zaman ayıracakları öğretilmelidir.

7. Küçümseyici sorular ve yanlış tutumdan kaçın

Anne-babalar, hayal ürünü, sıra dışı, hayali oyun arkadaşı, olağandışı zihinsel işlemler karşısında doğrudan ya da dolaylı yoldan olumsuz tavırlardan kaçınmalıdır. Bu durumlarda çocuğunuza gülünmemeli, cesaretleri kırılmamalıdır. Bunun yerine mizah anlayışı ön plana çıkarılmalıdır.

8. Çocuğunuza aşırı yüklenmeyin

Çoğu anne-baba çocuklarının boş zamanlarında bile sürekli ders, bir işle meşguliyet, ekstra faaliyetler olması gerektiğini düşünür. Çocuklar bu tutum devam ettiğinde kısa süre sonra bıkcaklardır. Bu durumu önlemek için çocuklara fırsat verilmeli, kendileri için uygun olan alanları belirlemede yardımcı olunmalıdır.

Bazı anne ve babalar çocuklarının miza-

hi kitaplar okuyarak, televizyon izleyerek zamanı boşa harcadıklarını düşünürler. Bu faaliyetler boşa zaman harcama olarak düşünülmemelidir. Bu tür faaliyetler, çocuğun kendisini okuduğu ya da izlediği kişinin yerine koyarak sağduyulu olmasını sağlamaktadır.

9. Çocuğun bilgisine saygı duymak gerekir

Bazen bizim bilgimizden daha iyi olsa bile, çocuğun bilgisine saygı duymak gerekir. Çocuğumuzun bize karşı art niyetinin olmadığını bilmemiz gerekiyor. Çocuğun kişiliğini hedef almadan genel talimatlar verilmelidir.

10. Üstün ve özel yetenekli çocuklar için eğitim programı hazırlanmalıdır

Çocukların eğitimleri için imkânlar ölçüsünde eğitim için düzenlemeler yapılmalıdır. Özel eğitim programı hazırlanmalı, araştırma ön planda olmalıdır. Ayrıca toplumsallaşması ve toplum tarafından kabul edilmesi için faaliyetlerle desteklenmelidir.

TÜRKİYE'DE ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN EĞİTİMİ

Türkiye'de Üstün Yetenekli Çocukların Eğitiminin Tarihsel Gelişimi

Türkiye üstün yetenekli bireylerin eğitimi bakımından dünyanın en özgün ve eski birikimlerine sahip ülkelerden biridir. Selçuklularda Gulamhanelerde, Osmanlı İmparatorluğunda ise Enderun okullarında yunan filozofu Eflatun'un devlet adamı yetiştirmek için tasarladığı üstün yetenekli eğitim sistemine benzer bir sistem uygulanmıştır. I. Murat'ın uygulamaya koyduğu *Pençik Yasası* ile savaş tutsaklarının en gösterişli ve yeteneklileri; II. Murat'ın yürürlüğe koyduğu *Devşirme Düzeni* ile Anadolu'nun Müslüman olmayan tebaalarının çocukları arasından belirli aralıklarla seçilenler özel eğitim için ayrılır ve devlet hizmeti için yetiştirilirdi. (Dağhoğlu, 1995, 25) Bu uygulama Fatih Sultan Mehmet zamanında bazı değişikliklerle daha sistematik hale getirilmiştir. Enderun yeniden örgütlenecek devlet hizmetlisi yetiştirecek ayrıcalıklı bir eğitim kurumu haline getirilmiştir. Bu sistemde devşirmelerin seçiminde gösterilen titizlik ve okulda uygulanan programların dayandığı ilkeler sayesinde imparatorluğun üst düzey yönetimini ve idari mekanizmanın yürütülmesini üstlenecek kadrolar yetiştirilmiştir. (Leana, 2005, 27) Birçok Batılı kaynak Osmanlı İmparatorluğu'nun yüzyıllar boyunca sürmesinin sebeplerinden birinin üstün yetenekli çocukların seçilip, devlet yönetiminde kullanılması olduğunu ileri sürmektedirler. (Akkuş, 2007, 16)

Cumhuriyet döneminde üstün yetenekli çocuklara yönelik bazı kanunlar çıkartılarak birkaç girişimde bulunulmasına rağmen genel eğitim politikası içinde açık bir

şekilde tanımlanarak kurumsallaştırılmış ve süregelen bir yapıya uzun süre kavuşulamamıştır. Bunlar kronolojik sıra ile iki kısımda incelenebilir.

I. Cumhuriyet döneminde üstün yeteneklilere yönelik yasal düzenlemeler ve planlar:

a) Kanunlar ve yönetmelikler.

Türkiye Cumhuriyetinin kurulması sonrasında 1929 yılında çıkarılan 1416 sayılı kanunun 3'ncü maddesinde yurtdışına gönderilecek öğrencilerin diğer öğrencilerden zekâ ve karakter bakımından üstün olması şartı öne sürülmüş ve aranan şartları taşıyanların Maarif Vekâletince (Eğitim Bakanlığı) müsabaka (sınav) ile seçilmesi öngörülmüştür. (E-Mevzuat(a), 2008)

Üstün yeteneklilerin yetiştirilmesine yönelik ilk somut adım olarak 1948 yılında 5245 sayılı İdil Biret ve Suna Kan'ın özel olarak yetiştirilmelerine yönelik "Harika Çocuk Kanunu" adında bir yasa çıkartılmış ve 1956 yılında 6660 sayılı "Güzel Sanatlarda Olağanüstü Yetenek Gösteren Çocuklar Hakkında Kanun" ile kapsamı genişletilmiştir. (E-Mevzuat (b),2008) 1960 yılına kadar 17 çocuk bu yasadaki yararlanmış. Ülkemizde 1960'lı yılından sonra Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı tarafından bir komisyon oluşturulmamıştır. Bu yasa kapsamında 1976 yılında Devlet Konservatuarında yoğun eğitime olanak sağlayan "özel statü" yönetmeliği çıkarılmıştır. Bu yönetmelik sayesinde yetişen sanatçılarımızdan ilki Fazıl Say olup ikinci kişi de 1998 yılında yedi yaşında olmasına rağmen piyanoda üstün yetenek gösteren Emre Can Yavuz'dur. Son on yıldır ise öde-

nek yetersizliği nedeniyle komisyon oluşturulamamıştır. (Sarıkaya, 2007, 1)

Kamu yönetimi hiyerarşisi içinde özel eğitim hizmetleri ise 1950 yılına kadar Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı tarafından yürütülürken 1951 yılında 5822 sayılı kanun ile Milli Eğitim Bakanlığı sorumluluğuna verilmiştir. Anayasal düzenleme ise ilk olarak 1961 yılında yapılarak özel eğitime muhtaç çocuklar ve eğitimleri ile ilgili Anayasaya bir hüküm konmuştur. Bu hüküm 1982 Anayasası'nın 42'nci maddesinde yer almaya devam etmiştir. Mevcut maddeye göre, "Devlet maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin öğrenimlerini sürdürebilmesi amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle, özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır."

Üstün yetenekli çocuklara yönelik uygulama örneklerini incelendiğinde 1961 yılında çıkarılan 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanununun 6'ncı ve 12'nci maddelerinde özel eğitime muhtaç çocuklar için kurulacak okulların ve sınıfların zorunlu ilköğretim kurumları arasında sayılmıştır. Fakat bu kanunda da özel eğitime muhtaç çocuklara yönelik eğitim ve öğretime ilişkin açıklamalara yer verilirken üstünlükleri nedeniyle özel eğitime ihtiyacı olana çocukların durumuna yer verilmemiştir. (Çıkkılı, 1986, 8)

1973 yılında çıkarılan 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 2'nci maddesinde ise Türk Milli Eğitimi'nin genel amaçları "Türk Milleti'nin bütün fertlerini, ilgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirecek gerekli bilgi, beceri ve davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak..." (E-Mevzuat(c),2008) şeklinde düzenlenerek yetenek ve kabiliyete yönelik nitelikli bir eğitim için genel bir yasal dayanak oluşturulmuştur.

1997 yılında yayınlanan 573 sayılı "Özel

Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" de ise özel eğitimle ilgili yürütülecek eğitim-öğretim faaliyetleri ve eğitim kurumları arasındaki koordinasyona ilişkin genel çerçeve çizilmiştir. Bu doğrultuda üstün yetenekli çocuklara yönelik en somut uygulama ise ancak 2006 yılında çıkartılan "Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği" ve "Bilim ve Sanat Merkezleri Yönetmeliği" ile mümkün olmuştur.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 43'ncü maddesi doğrudan üstün yetenekli bireylerin eğitimi ile ilgilidir. Bu maddede üstün yetenekli bireylerin eğitimi amacıyla açılacak kurumlara ilişkin esaslar düzenlenmiştir. Bu yönetmelikte belirtilen esaslardan bazıları şu şekildedir:

a. Üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi, sosyal ve duygusal bütünlük içerisinde ele alınır.

b. Kurumdaki eğitim öğretim etkinlikleri öğrencilerin devam ettikleri örgün eğitim kurumlarındaki programlara destek olacak şekilde planlanır ve yürütülür. Buradan hazırlanacak öğretim programlarının üstün yetenekli çocuklara yönelik etkinlikleri içermesinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Yeni öğretim programlarının hazırlanması sürecinde toplanan konseyde ülkemizdeki üstün zekâlı çocuklardaki artış belirtilerek onlar için ayrı planlamanın yapılması sağlanır. (TTKB, 2003, 4)

c. Öğrencilere analitik düşünme becerileri kazandırılır.

d. Öğrencilerin liderlik, yaratıcı ve üretici düşünme yetenekleri ulusal ve toplumsal bir anlayışla ülke kalkınmasına katkıda bulunacak şekilde geliştirilir.

e. Eğitim-öğretim süreci, öğrenci, veli, okul ve kurumun iş birliğinde devam ettirilir.

Yönetmelikte okul ve kurumların özel eğitim hizmetlerinin sorumluluğu başlığı altında "özel eğitime ihtiyacı olan çocuklara sunulan eğitim-öğretim hizmetlerinin

öğretmenlere özel eğitim, üstün yetenekli ve üstün zekâlı çocukların eğitimi ile ilgili seminerler düzenlenmesini gerektirir.

Mevcut yasal düzenlemeler içerisinde doğrudan üstün yetenekli ve üstün zekâlı çocukların eğitim ve öğretim faaliyetlerini ilgilendiren düzenleme Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi'dir. Bu yönergede Bilim ve Sanat Merkezleri'nin kuruluş ve işleyişine ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiştir. Merkezdeki etkinliklerin temelinde proje üretme ve geliştirme çalışmaları yer almaktadır.

b) Kalkınma Planlarında Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimi

Eğitim politikaları açısından incelenmesi gereken bir diğer önemli alan ise Kalkınma Planlarıdır.

Birinci Kalkınma Planında şu hususlara değinilmiştir (DPT, 1963, 449):

a.Eğitim sistemimiz toplumdaki çeşitli görevlerin yurttaşlar arasında kabiliyetlerine göre dağıtılmasını sağlayacak bir şekilde düzenlenecektir. Bu amaçla durumları ne olursa olsun kabiliyetli olanlar bütün eğitim imkânlarından yararlanacaklardır. Böylece toplumda hem sosyal adalet, hem de fırsat eşitliği ilkeleri gerçekleşecektir. Öte yandan çeşitli hizmetler de en kabiliyetli ve yeterli kişiler yoluyla yürütüleceğinden hizmet verimli ve seviyeli olacaktır.

b.Gelir durumu elverişli olmayan başarılı öğrencilerin yükselmesine imkan verecek geniş bir burs sistemi kurulacaktır.

c.Eğitimin her kademesinin toplumun en kabiliyetli elemanlarına açık tutulmasını sağlamak için yeterlik esasına dayanan seçme usulü uygulanacaktır.

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında ise mesleki ve teknik alanda öğrenimde üstün yetenek gösteren öğrencilerle ilgili şu ifa-

dede yer verilmiştir (DPT, 1973, 751):

“Yüksek öğretim insan gücü gereklerine göre planlandığı için orta öğretimden yüksek öğretime geçişte bir sınav barajı uygulanacak, ancak mesleki ve teknik öğretimi bitirenlerden üstün yeteneklilerin de kendi alanlarında yüksek öğretime devamını sağlamak üzere mevcut sınav sistemi yeniden düzenlenecektir.”

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planında ise üstün zekâlılar ile ilgili doğrudan atıflarda bulunulmuştur. Alınan kararlar ise şu şekildedir (DPT, 1985, 157):

a.Özel eğitim gerektiren geri ve üstün zekâlılarla işitme, konuşma ve ortopedik özürlüler, uyumsuzlar ve sürekli hastalığı olan çocukların eğitimine gereken önem verilecektir. Bu amaçla, özel eğitim alanında görev alacak öğretmen ve personelin yetiştirilmesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

b.İnsan gücü ihtiyaçları açısından üstün zekâlı ve özel yetenekli çocuklara özel eğitim hizmetlerinin götürülmesi bir programa bağlanacaktır.

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planında üstün yetenekli çocuklar için yapılması planlanan faaliyetler şunlardır (DPT, 1990, 294):

a.Özel eğitim gerektiren üstün yeteneklilerle zihni, konuşma ve ortopedik, özürlüler, uyumsuzlar ve sürekli hastalığı olan çocukların eğitimi için gerekli altyapı geliştirilecektir.

b.Eğitim ve öğretimin çeşitli kademelelerinde uygulanan parasız yatılılık ve burs sistemi ıslah edilerek üstün yetenekli fakat maddi imkanları sınırlı öğrencilere yöneltilmesi amaçlanacaktır.

c.Yetenekli gençlerin temel bilim alanlarına çekilerek bilim adamı yetiştirilmesi sağlanacaktır.

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında üstün yetenekli çocuklara yönelik olarak şu kararlara yer verilmiştir (DPT, 1996, 41):

a. Öğretmen ve öğretim üyelerinin sayı ve nitelikleri artırılacak, başarılı ve üstün yetenekli öğrencilerin bu alana yönlendirilmesi sağlanacaktır.

b. Üstün zekalı çocukların yeteneklerine uygun bir ortamda yetiştirilmelerini sağlamak amacıyla gerekli eğitim kurumlarının geliştirilmesine önem verilecek ve özel sektörün bu alandaki girişimleri desteklenecektir.

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında özel eğitim gerektiren üstün zekâlı çocuklara uygun eğitim ortamlarının hazırlanmasında yetersiz kaldığı belirtilerek alınması gereken tedbirler şu şekilde sıralanmıştır (DPT, 2001, 95):

“Özel eğitim alması gereken çocukların normal gelişim gösteren çocuklarla birlikte eğitim göreceği kaynaştırma okulları bütün öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde mekân, donanım, personel ve program esnekliğine kavuşturulacak üstün zekâlı ve üstün yetenekli çocukların rehberlik ve danışmanlık yardımını okul öncesi ve ilköğretim çağında almasına ve bu çocuklar için uygun eğitim ortamlarının hazırlanmasına ağırlık verilecek ve özel sektörün bu alandaki girişimleri desteklenecektir”.

Dokuzuncu Kalkınma Planında her ne kadar üstün yetenekli ve üstün zekâlı çocukların eğitimine doğrudan değinilmese de nitelikli insan gücünün yetiştirilmesinin önemi şu şekilde açıklanmıştır (DPT, 2007, 6):

“Teknolojik gelişmenin artan hızı, insan yaşam biçimlerini ve ilişkilerini derinden etkilemektedir. Küresel bir perspektif kazanmanın ötesinde çok hızlı bir bilgi erişimi olanağına kavuşmuş olması coğrafya-

yı sınırlayıcı bir unsur olmaktan neredeyse çıkarmıştır. Bilgi yoğun sanayilerin gelişimi ve diğer coğrafyalardaki insan gücünden yararlanma olanaklarının genişlemesi, özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki iyi yetişmiş yeteneklerin önemi küresel bazda artırmaktadır. Bu çerçevede nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi için eğitim olanaklarının genişletilmesi bütün dünyanın üzerinde özenle durduğu temel konu haline gelmiş bulunmaktadır.”

1. Milli Eğitim Şuralarında Üstün Yetenekli Çocuklar ve Eğitimi

Türk Milli eğitim sistemi açısından Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren düzenlenen Şuralarda önceden belirlenen konu başlıkları altında Türk eğitim sistemi ve sorunları çözüm önerileri değerlendirilir tavsiye kararları alınır.

Milli Eğitim Şuralarında özel eğitime ilk olarak 1953’te yapılan Beşinci Milli Eğitim Şurasında yer verilmiştir. (MEB, 1953, 1) Üstün yetenekli çocukların eğitimine ise ilk olarak 1982 yılında yapılan On birinci Şura’da yer verilmiştir. Bu şura’da özel eğitim uzmanlarının yetiştirilmesi başlığı altında üstün zekâlıların eğitimi özel eğitim dalları içerisinde sıralanmıştır. (MEB, 1982, 21)

On ikinci Şura’da ise üstün yetenekli ve üstün zekâlı çocuklar için “Özel eğitime muhtaç çocukların eğitimine önem verilmesi, zekâ seviyesi yüksek çocuklar için özel sınıfların açılması, zihin ve beden bakımından özürlü çocukların eğitiminin yaygınlaştırılması” kararı alınmıştır (MEB, 1988, 4). Aynı şura’da genel, mesleki ve teknik ortaöğretim başlığı altında fen liselerinde üstün yetenekli ve üstün zekâlı çocukların eğitimine yönelik programlara yer verilmesi yönünde kararlar alınmıştır. (MEB, 1988, 4)

Üstün zekâlı ve üstün yetenekli çocukla-

rın eğitimi ile ilgili en fazla kararın alındığı şura ise 2006 yılında yapılan On yedinci Şura olmuştur. Bu şurada konuya yönelik alınan kararlar şu şekildedir (MEB, 2006, 3) :

a.Üstün zekâlı çocukların eğitimi ve istihdamı konularında politikalar oluşturulmalıdır.

b.Üstün zekâlı çocukların eğitimleri üniversitelerce açılacak sertifika programlarını bitiren öğretmenlerce yapılmalıdır.

c.Bilim ve Sanat Merkezlerinde öğrencilerce yapılacak etkinlik ve projeler okul/kurumlarında kredilendirilmelidir.

d.Üstün zekâlı öğrencilerin eğitimi için madalyon okullar, cazibe merkezi olacak araştırma birimleri vb. kurumlar açılmalı, bu kurumlara gidecek öğrencilerin aileleri maddi olarak desteklenmelidir.

e.İlköğretim ve ortaöğretim kurumlarının 6–12’nci sınıfları arasında öğrenci odaklı sınıf sisteminden disiplin (ders) odaklı sınıf sistemine geçilmeli ve üstün zekâlı çocukların kendi hızlarında ilerlemelerine fırsat sağlanmalıdır.

f.Bilim ve Sanat Merkezlerine öğretmen seçiminde Fen Liseleri ve Anadolu Liselerinde görev alacak öğretmenlerin seçiminde kullanılan kriterlere benzer kriterler getirilmelidir.

g.TÜBİTAK, Milli Eğitim Bakanlığı ve üniversitelerin iş birliği ile üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi konusunda yaz-kış kampları, bilim danışmanlığı vb. etkinliklerin düzenlenmesinde iş birliği yapılmalıdır.

Türkiye’de Üstün Yetenekli Çocuklara Yönelik Uygulamalar

Özel Sınıflar ve Türdeş Yetenek Sınıfları. Ülkemizde ilk üstün özel sınıflar uygulaması Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Dairesi’nin, İlköğretim Genel Müdürlüğü’ne gönderdiği 16/9/1964 tarih ve 3918 sayılı yazısına dayanılarak 1964-1965 öğretim yılında başlatılmıştır. 1964-

1967 yılları arasında Ankara, İstanbul, Eskişehir ve Bursa’da girilen denemelerin sayısı 18’i bulmuştur. (Atalar, 1976,7-8 Bostancı, 1972,7, Enç, 1979,238)

Özel sınıf denemesi Ankara Ergenekon İlkokulu’nda çevre okullardan seçilen ve IQ düzeyleri o günün ölçme araçlarına göre 125 ve üstü olan öğrenciler ayrı bir sınıfa toplanarak onlara zenginleştirilmiş bir program uygulanmıştır. Ancak deneme, ortaokul düzeyinde de sürecek biçimde planlanmış olduğu halde yarıda kesilmiş, bu sınıftan çıkan öğrencileri gene döneminde öğrencilerini seçerek alan Maarif Koleji kabul etmiştir. (Davaslıgil, 2000) 1971 yılında ise uygulamaya tümüyle son verilmiştir. (Bostancı, 1972 7)

Türdeş okullar uygulaması da aynı dönemde Ankara’daki üç okulda başlatılmış, ancak beş yılın sonunda herhangi bir değerlendirme yapılmadan sona erdirilmiştir. (Akarsu, 2004)

Ankara Fen Liseleri: 1964 yılında Ankara da açılan Fen ve Matematik sahasında üstün kabiliyetli çocuklar için eğitim ve öğretim faaliyetlerini yürütmek ve modern fen programlarına kaynaklık yapmak üzere açılmıştır. (Ataman,1976)

Ankara Fen Lisesi kuruluşunda dörtlü bir konsorsiyumla yapılandırılmaya çalışılmıştır. Ankara Üniversitesi, ODTÜ, Milli Eğitim Bakanlığı ve Ford Vakfı, bir iş ve zamanlama programı hazırlanarak, Fen Liselerinde görev alacak öğretmenler seçilmiş ve yurt içinde Ankara Üniversitesi ve yurt dışında Florida Devlet Üniversitesi eğitime gönderilmiştir. New York Bronx Fen Lisesi program Türkçeye çevrilip adapte edilmiştir.Ders programları geliştirilerek, bazı ders kitap ve öğrenci-seçiminde kullanılacak testler Türkçe’ye çevrilmiştir. Öğrencilerin eğitim-öğretim görebilecekleri okul binası, araç-gereç ve laboratuvar malzemeleri ODTÜ tarafından verilerek hazır hale getirilmiştir.

(Mahmut, 1975) Dört aşamalı bir seçme ile yaş grubunun üst % 1 ni oluşturan ilk 96 öğrenci liseye kayıt edilmiştir.(Ataman,1976)

Bu liselerin 2001-2008 yılları arasındaki Öğrenci Seçme Sınavı'ndaki başarı oranı ortalamalarını karşılaştırdığımızda Resmî ve Özel Fen Liselerinin başarı oranı Genel Liselerin başarı ortalamasına göre yüksektir. 2010 yılı itibariyle çeşitli illerde 105 fen lisesi bulunmaktadır.

Anadolu Liseleri: 1975 yılından itibaren bir kısım derslerin öğretimini yabancı dille yapan bu okullar özel yetenek ve bilgi testleri ile ilkokuldan sonra öğrenci alınması, bir yıl hazırlıktan sonra altı yıl eğitim-öğretim yapılması planlanmış, öğretmenleri de aynen Fen Liselerinin açılışında olduğu gibi özel seçilmiştir. Ancak, okullar da zamanla sayıları artarak özelliklerinden uzaklaşmaya başlamıştır. (Davashgil, 2004, 57) 2010 yılı itibariyle çeşitli illerde 1076 Anadolu Lisesi bulunmaktadır.

Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri: Bu liseler 20.8.1999 tarihinde çıkarılan yönetmelik doğrultusunda özel yetenekli öğrencilerin güzel sanatlar alanında ilgi ve yetenekleri doğrultusunda eğitim-öğretim görmelerini sağlamak amacıyla açılmışlardır. Ülkemizde 2010 yılı itibariyle çeşitli illerde 61 Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi bulunmaktadır. (<http://ogm.meb.gov.tr/>) Belli bir not ortalamasını sağlayan öğrenciler devam etmek istedikleri Anadolu Güzel sanatlar Lisesinin sınavına başvururlar ve yetenek sınavına girerler.

Beyazıt İlköğretim Okulu (Beyazıt Fort Otosan İlköğretim Okulu). Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü Üstün Zekâlılar Öğretmenliği Lisans Programına devam eden öğretmen adaylarının eğitim ve öğretiminde kurama olduğu kadar uygulamaya da önem verdiğimiz ve üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerimizin gereksinmelerine duyarlı olduğumuz için, bir uygulama okulu arayışı içine de girilmiş-

miştir. Sonuç olarak 30 Temmuz, 2002'de Milli Eğitim Bakanlığı ve İstanbul Üniversitesi arasında imzalanan protokol gereğince, Beyazıt İlk Öğretim Okulu proje için uygulama okulu olarak tahsis edilmiştir. 24 Şubat, 2006 tarihinde Ford Otosan tarafından üstlenilmiş ve 2006-2007 eğitim-öğretim yılının ikinci yarısında yeni binaya taşınmıştır. Rehberlik Araştırma Merkezlerince zeka testi sonucunda, üstün yetenekli oldukları belirlenen ve proje ile ilgili Yürütme Kurulunun bilim komisyonu tarafından ikinci bir elemeye tabi tutularak seçilen 12 üstün öğrenci ile seçilmeden kaydı yapılan ve İstanbul'un çeşitli ilçelerinden gelen 12 birinci sınıf çocukları aynı sınıfta eğitim görmektedir. Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerimizi normal zekâ bölümü sınırları içinde olan yaşlılarından tamamen soyutlamadan,onların zihinsel, duyuşsal ve sosyal gereksinmelerini karşılayacak kültürümüze özgü farklılaştırılmış bir program geliştirilmesi üzerinde yoğunlaşmaktadır. Sadece aritmetik ve fen bilgisi derslerinde, üstün öğrencilerin kendi hızlarına göre ilerlemelerine, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda zenginleştirilmiş bir program izlemelerine fırsat yaratmak için, bu ders saatlerinde normal yaşlılarından ayrı bir sınıfta destek eğitimi görmelerine imkân tanınmaktadır.

Sosyal Bilimler Liseleri. 2004 yılında edebiyat ve sosyal Bilimler alanlarında ihtiyaç duyulan üstün nitelikli bilim adamlarının yetiştirilmesine kaynaklık etmek amacı ile açılmışlardır. 2010 yılı itibariyle çeşitli illerde 23 sosyal bilimler lisesi bulunmaktadır. (<http://ogm.meb.gov.tr/>)

Spor Liseleri. 2004 yılında Beden eğitimi ve spor alanında temel bilgi ve becerileri kazanmaları için ilgi ve yetenekleri doğrultusunda eğitim-öğretim görmelerini ve başarılı sporcular olarak yetiştirilmelerini sağlamak amacı ile açılmıştır.

2. *Üstün yeteneklilere yönelik vakıf ve özel okul uygulamaları:*

Türk Eğitim Vakfı İnanç Türkeş Özel Lisesi: 1990 yılında iş adamı Sezai Türkeş, eşi İnanç Türkeş'in adını yaşatacak, madde olanakları sınırlı üstün/özel yetenekli çocukların eğitileceği bir okul açmak için bir vakıf kurulmuş, bu amaç doğrultusunda, Vakıf 1993 yılında 416 dönümlük arazi üstünde üç yüz öğrencinin yatılı eğitim göreceği Özel İnanç Lisesini açmıştır. Okul, halen *Türk Eğitim Vakfı İnanç Türkeş Özel Lisesi* (TEVİTÖL) adı altında Gebze'de eğitim vermeye devam etmektedir. Ayrıca müzik yeteneği olan öğrenciler için Güher & Sühel Pekinel müzik bölümü de bulunmaktadır. İlköğretim okullarının 8. sınıflarında öğrenim görmekte olup, 6. ve 7. sınıf Türkçe, Matematik ve Fen Bilgisi derslerinin her birinin yılsonu notu en az 4 (dört), 6 ve 7. Sınıf SBS (Sınav) puanının her birinin en az 455 olan mali durumları düşük olan öğrenciler okula başvuru yapabilmektedir. Başvuru sonrası öğrenci seçimi 3 aşamalıdır: Bu aşamalar sırasıyla, "Sınav (bilgi ve yatkınlık)", "Bireysel Değerlendirme", "Gözlem Kampı" dır. Gözlem kampında öğrenciler farklı disiplin ve yetenek alanlarında proje ve testlerle değerlendirilmektedirler. Bu alanların yanı sıra, adayların yatılı öğrenime uyumları, takım çalışmasına yatkınlıkları ve motivasyon düzeyi de dikkate alınmaktadır. (<http://www.tevitok.k12.tr/>)

Yeni Ufuklar Koleji: 1991-92 öğretim yılında açılan İstanbul'da Yeni Ufuklar Koleji, normal üstü yeteneğe sahip öğrencileri seçerek özel üstün yetenekliler eğitimini hedefleyen bir özel okuldur. Bu okula da Milli Eğitim Bakanlığı tarafından özel eğitim kurumu statüsü verilmemiştir. (Akarsu, 2004,149) 2001 yılında ekonomik sıkıntılar yüzünden kapatılmıştır.

Diğer Devlet Kurumlarındaki Üstün Yeteneklilere Yönelik Hizmetler

TÜBİTAK (Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu): Bilimsel ve teknolojik alanlarda araştırma ve teknolojik gelişmeyi, ulusal ekonomik kalkınma hedeflerine göre düzenlemek, koordine etmek, desteklemek ve özendirmekle görevli, idari ve mali özerkliğe sahip bir kuruluştur. Amaçları arasında geleceğin bilim adamlarını keşfetmek ve teşvik etmekte vardır. (<http://www.biltek.tubitak.gov.tr/>)

TÜBİTAK her yıl lise ve üniversite öğrencileri arasından fen ve matematik alanlarında olağan üstün başarı gösteren öğrencileri seçerek özel burslar vermektedir.

TÜBİTAK araştırmasına göre; Türkiye'de 0-24 yaş aralığında 682 bin üstün zekalı birey vardır ve bu sayı nüfusun yüzde 2'sini oluşturmaktadır

Üstün Yeteneklilere Yönelik Üniversite Uygulamaları

Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü Üstün Zekâlılar Öğretmenliği Lisans Programı: İstanbul Üniversitesi, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümünde, Türkiye'de ilk kez, Üstün Zekâlıların Eğitimi Ana Bilim Dalı kurulmuştur. Ekim 2002'de bu Ana Bilim Dalı, Üstün Zekâlılar Öğretmenliği Lisans Programı, Yan Alan: Sınıf Öğretmenliği adı altında bir program başlatılmıştır. Hâlen bu program, Üstün Zekâlılar Öğretmenliği adı altında lisans programı olarak devam etmektedir. Her yıl için kontenjan 30 kişidir. Ayrıca, 2003-2004 eğitim-öğretim yılından itibaren Yüksek Lisans, 2006-2007 yılından itibaren de Doktora Programına öğrenci alınmaya başlanmıştır. Bu programın uygulama okulu Milli Eğitim Bakanlığı ve İstanbul Üniversitesi arasında imzalanan

protokol gereğince Beyazıt İlk Öğretim Okuludur. Ancak mezun olan öğretmenlerin atamaları diğer sınıf öğretmenleri ile aynı şartlarda puan üstünlüğüne göre yapılmaktadır.

Eskişehir Üniversitesi Üstün Yeteneklilerin Eğitimi Anabilim Dalı: Anadolu Üniversitesi ve TÜBİTAK desteğiyle Anadolu Üniversitesi Üstün Zekâlıların Eğitimi Anabilim Dalı Başkanlığı tarafından kurulmuş bir program olan ÜYEP, 2007-2008 öğretim yılında ilk kez uygulamaya geçirilmiş olup ilköğretimin altıncı ve yedinci sınıflarında öğrenim gören üstün yetenekli öğrencileri kapsamaktadır. ÜYEP Programları çerçevesinde, üstün yetenekli ve üstün yetenekli öğrencilerin öğrenmeleri üzerinde bilimsel olarak etkililiği araştırılmış eğitim modelleri entegre edilmektedir. (<http://www.uyep.anadolu.edu.tr/>)

Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü: 06.08.1980 tarihinde 2429 sayılı onayla Özel Eğitim Genel Müdürlüğü kurulmuş, 27.02.1982 tarihinde Daire Başkanlığına, 13.12.1983 gün ve 179 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Özel Eğitim ve Rehberlik Dairesi Başkanlığına dönüştürülmüştür. Aynı yıl çıkarılan 2916 sayılı “Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu”nda, özel eğitime muhtaç çocukların yetiştirilmelerine dair esaslar belirlenmiştir. Ülke genelinde özel eğitim ve rehberlik alanında ihtiyaçların artması sonucu, hizmeti daha etkin ve yaygın olarak yürütebilmek amacıyla 30.04.1992 gün ve 3797 sayılı Kanunla Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri'nin amacı; Türk Eğitim Sisteminin genel amaçları çerçevesinde eğitimde rehberlik ve psikolojik danışma

hizmetleri temelde; öğrencilerin kendilerini gerçekleştirmelerine, eğitim sürecinden yetenek ve özelliklerine göre en üst düzeyde yararlanmalarına ve gizil güçlerini en uygun şekilde kullanmalarına ve geliştirmelerine yöneliktir. Öğrencilere yönelik olarak düzenlenen her türlü rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bu amaçlar doğrultusunda bütünleştirilerek verilir.

Bilim ve Sanat Merkezleri. Ülkemizde üstün yeteneklilerin eğitimi ile ilgili çalışmalar yönünden oldukça geç kalmıştır. Bununla birlikte üstün yetenekli çocuklarının eğitim olanaklarından yoksun kalmamaları için bir dizi çalışmalar yürütülmüş (Enç, 1979) ve günümüzde de bazı çalışmalar yürütülmektedir. Günümüzde üstün yeteneklilerin eğitimi ile ilgili çalışmaların en geniş kapsamlısı MEB bünyesinde gerçekleştirilmektedir.

Üstün yetenekli öğrencilere devlet okullarında ulaşmak üzere uygulanan çeşitli batı modellerinde karşılaşılan zorlukları göz önüne alan Milli Eğitim Bakanlığı, bunun yerine, üstün yeteneklilerin ihtiyaçlarına bilim ve sanata ilişkin zenginleştirici aktivitelerle hizmet verecek merkezler kurma yoluna gitmiştir. (Şirin ve ark., 2004) Öncelikle proje için beş pilot il seçilmiştir. Bunlardan ilki Ankara'da tanılama işlemleri tamamlanarak; 1995 yılında Yasemin Karakaya Bilim ve Sanat Merkezi açılmış, 1995-1996 öğretim yılında 45 öğrenciye hizmet verilmiştir. (Akçamete ve Kaner, 1999) Bilim ve Sanat Merkezlerinin amacı, okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarına devam eden üstün yetenekli çocuk/öğrenciler, örgün eğitim kurumlarındaki eğitimlerinin yanı sıra, yetenek türlerine uygun eğitim vermek ve üstün yetenekleri doğrultusunda başarılı yetişkinler olmalarını sağlamaktır.

ÜLKEMİZDE ÜSTÜN YETENEKLI ÖĞRENCİLERİN TANILAMA SÜRECİ

Üstün yetenekliler; iş, bilim teknoloji, sanat ve hizmet sektörlerinde doğdukları ya da göç ettikleri ülkelere, genel anlamda uygarlığa katkı sağlayan beyin gücü hazinesidir. Bu hazineden yararlanmanın tek yolu onlara sağlanacak özel eğitimidir. Üstün yetenekli bireylerin erkenden tespit edilmesi ve eğitimlerine erken başlanması insanlığın geleceği açısından hayati bir öneme sahiptir.

Bu nedenle, üstün yetenekli bireylerin zekâ, yaratıcılık düzeyleri, akademik disiplin alanlarındaki yeterlilikleri ve gelişim alanlarındaki özelliklerine ilişkin olarak bilgilerin toplandığı ve bu bilgiler doğrultusunda haklarında kararların alındığı tanılama süreci önem arz etmektedir.

Üstün Yetenekli Bireylerin Tanılama Sürecinin Aşamaları

1) *Aday gösterme*: Tanılama süreci tüm öğrencilerin gözlem vb. araçlar kullanılarak taranması ile ya da öğretmenlerin, velilerin veya öğrenci hakkında bilgisi olan kişilerin öğrencileri aday olarak göstermesi ile başlar.

2) *Test aşaması*: Aday gösterilen öğrenci sayısı fazla olduğunda yapılan değerlendirme neticesinde belli özellikleri gösteren veya belli ölçütleri karşılayan öğrenciler grup testine, grup testinde yeterli başarı gösterenler bireysel zekâ testine alınırlar.

3) *Karar alma*: Bireysel zekâ testi sonucu ve öğrenciler hakkında toplanan bilgiler değerlendirilerek karara varılır.

Tanılama Sürecine İlişkin Sorunlar ve Çözüm Önerileri

1) Ülkemizde üstün yetenekli bireylerin de içinde bulunduğu özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimine erken yaşta başlanması yasal bir zorunluluktur. Günümüz koşullarında genetik testlerle ve ileri görüntüleme yöntemleri kullanılarak doğum öncesinde ve doğumdan itibaren gözlem, niceliksel ölçümlerle üstün yetenekli bireylerin tespit edilmesine karşın; ülkemizde genellikle ilkokulların 4. sınıflarında yapılan Bilim ve Sanat Merkezlerine öğrenci seçimi sürecinde bu bireylere ulaşılmaktadır. Üstün yetenekli bireyler zamanında tespit edilemediğinden yanlış ana- baba, öğretmen tutumları ve uygunsuz çevre şartları gibi nedenlerle zamanla körelmekte ve keşfedilmeden eriyip gitmektedirler.

Üstün yetenekli bireylerin zamanında tespit edilebilmesi için: doğumdan itibaren aile hekimleri ve sağlık kurumları tarafından periyodik olarak gelişim ölçekleri kullanmak suretiyle doğumdan itibaren her çocuğun bilişsel, duyuşsal, duygusal ve devinişsel gelişimi izlenmelidir. Bu çocuklardan akranlarına nazaran daha hızlı gelişme kaydedenler takip altına alınmalı ve okul öncesi dönemde üstün yeteneği ortaya çıkartacak anne baba ve öğretmen gözlemleri, gelişim ölçekleri, bireysel ve grup zekâ testleri gibi çeşitli ölçme aracı kullanılarak tespitleri yapılmalıdır. Böylece, tanılama geniş bir zaman aralığında gözlem yapılarak zamana yayılmış ve birden fazla araç kullanılarak sağlama yapılarak tanılama hataları en aza indirilmiş olacaktır.

2) Dünya popülasyonda, üstün yetenekli bireylerin % 2- 2,5 oranında olduğu yönünde verilere rastlanılmaktadır. Ülkemizde üstün yetenekli bireylere erişim sınırlı olduğundan sayılarına ilişkin net bir veri olmadığı gibi tespit edilenlerin de takibi yeterince yapılamamaktadır. Bu nedenle, üstün yetenekli bireylerin tespit edildikleri andan itibaren yüksek öğretimin sonuna kadar izlenmesi amacıyla ulusal bir veritabanı oluşturulmalıdır.

3) Ülkemizde üstün yetenekli bireylerin tanılamaları tek bir kurum tarafından değil; bilim ve sanat merkezleri, özel okullar ve sivil toplum örgütleri tarafından yapılmaktadır. Üstün yetenekli bireylerin tanılamalarından Bakanlığımıza bağlı Rehberlik ve Araştırma Merkezleri(RAM) sorumlu olmalıdır. 573 Sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 21. Maddesi, özel eğitim gerektiren bireylerin tanılamaları görevini RAM'lara vermiştir. Bu nedenle, özellikle okul öncesi dönemden başlamak üzere RAM'lar tarafından her yıl üstün yetenekli bireylerin tespitine ilişkin olarak öğretmen gözlemleri esas alınarak gelişim ölçekleri kullanılmak suretiyle ta-

ramalar yapılmalı, tespit edilen öğrenciler birden fazla değerlendirme kriteri kullanılarak tanılama sürecine alınmalıdırlar. Böylece üstün yetenekli olduğu düşünülen bütün bireylere erişim mümkün olacaktır.

4) Ülkemizde üstün yetenekli bireylerin belirlenmesine yönelik Bakanlıkça hazırlanan grup testi ve bireysel değerlendirmede ise 1985 yılında revizesi yapılmış yabancı menşeli, güncelliğini yitiren ve deşifre olan bir zekâ testi kullanılmaktadır.

Üstün yetenekli bireylerin tespiti için Ülkemize özgü ölçme araçlarının hazırlanması, mevcut ölçme araçlarının revize edilmesi ve geliştirilmesine yönelik hizmet veren bağımsız bir merkez oluşturulmalıdır. Nitekim 18. Milli Eğitim Şurasında Psikolojik Danışma ve Rehberlik (PDR) alanında kullanılacak kültürümüze özgü psikolojik ölçme araçları geliştirecek, akademik, bağımsız “ulusal test geliştirme” veya “ulusal ölçme ve değerlendirme” olarak isimlendirilebilecek bir birimin kurulması tavsiye kararı alınmıştır.

5) Uygulayıcı, test ortamı ve çocuktan kaynaklanan faktörler zekâ testi sonucunu olumsuz olarak etkilemekte bu ve benzeri nedenlerle üstün yetenekli birçok birey fark edilememektedir. Tanılamada, salt bireysel ve grup zekâ testleri sonuçlarına bağlı kalınmaksızın gözlem, portfolyo değerlendirme, gelişim ölçekleri, başarı testleri, yaratıcılık ve beceri testleri gibi birden fazla değerlendirme kriteri kullanılmalı ve farklı disiplinlerden uzmanlar tanılama sürecine

katkıda bulunmalıdır.

6) Zekâ gelişiminde bireyin doğuştan getirdiği potansiyel, kalıtım kadar aile ortamı olmak üzere içinde yaşadığı çevre de önemli rol oynar. Yapılan araştırmalar çevre etkileri zekânın ile yukarı ya da aşağı on, on beş puan fark ettiğini göstermektedir. Örneğin, orta sosyo-ekonomik düzeydeki zekâ bölümü 100 olan bir çocuk, olumsuz çevresel koşullar içinde yetişecek olursa zekâ bölümü 85'e düşerken, aynı zekâ bölümüne sahip bir çocuk, zengin uyarıcı bir çevrede yetişecek olursa zekâ bölümü 115'e kadar yükselebilir. Bu nedenle ülkemizde kullanılan bireysel zekâ testlerinin değerlendirme kriterlerinde, bireyin yaşadığı çevre, ailesinin sosyo ekonomik durumu ve eğitim düzeyi dikkate alınacak düzenlemeler yapılmalıdır.

7) Tanılamanın ilk aşaması olan aday

göstermede okullarda daha çok öğretmenlerin öğrencilerle ilgili gözlemlerinden yararlanır. Ancak, öğretmenler üstün yetenekli öğrenci ile parlak ve başarılı öğrenci arasındaki ayrımı yapabilme konusunda yeterli bilgi ve donanıma sahip değildirler. Akademik yönden öğretmenlerin üzerinde iyi izlenim bırakmamış, aktif olmayan veya öğretmenin gözüne giremeyen üstün yetenekli öğrencilerin aday olarak gösterilme olasılığı genellikle düşüktür.

Bu nedenle öğretmenlerin öncelikli olarak bu çocukların gelişim ve ayırt edici özelliklerini bilmeleri ve uygun yaklaşımlar geliştirmeleri büyük önem taşımaktadır. Üstün yeteneklilerin belirlenmesi noktasında Rehberlik ve Araştırma Merkezleri ve Bilim ve Sanat Merkezleri tarafından okul öncesi öğretmenleri ile sınıf öğretmenleri bilgilendirmek suretiyle bilinçlen-

**TÜRK MİLLETİ, SANA ÇAĞLAR ATLATACAK
DAHİ ÇOCUKLARINA SAHİP ÇIK...**

DÜNYADA ÜSTÜN YETENEKLİLERİN EĞİTİM UYGULAMALARI

AB Ülkelerinde Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimi:

AB eğitim politikasında eğitimin temel haklar içinde yer aldığı vurgulanmış ve bu nedenle her ülkenin ihtiyaçları doğrultusunda uygun eğitim politikalarını geliştirerek genç insanları hayata hazırlayacak fırsatlar sunma sorumlulukları bulunduğu belirtilmiştir.

Fakat genel eğitimin pratik özellikleri nedeniyle çocukların çoğunluğu için yeterli düzeyde eğitim olanakları sağlanırken, özel ihtiyaçları bakımından ayrı ilgi ve düzenlemeye gerek duyulan çocukların ihmal edilme riskleri bulunmaktadır. AB Konseyi özel eğitime ihtiyaç duyan bu insanlara gerekli desteğin sağlanmasının azınlık haklarını da gözetken yaygın sosyal sorumluluk anlayışının gereği olduğunu vurgulayan bir tavsiye kararı almıştır. Bu bağlamda özel eğitim gerektiren çocukların durumu “exceptional children” başlığı altında toplanarak gerekli düzenlemelerin yapılması yoluna gidilmiştir. (*Children in Europe, 2008,3*)

Çerçeve bir kavram olan “exceptional children” fiziksel ve bilişsel engelli çocukları içerdiği gibi sahip oldukları yetenek ve öğrenim becerileri nedeniyle genel çoğunluktan ayrılan “üstün yetenekli çocukları” da içermektedir. AB resmi belgelerinde bu çerçeve kavram içinde yer alan üstün yetenekli çocukları tanımlamak için “giftedness” ve/veya “talented” kavramları kullanılmaktadır

ALMANYA

Yasal Düzenlemeler: Almanya’da eğitim 16 federal devletin sorumluluğu altında yürütülmektedir. Ulusal eğitim politikası, her eyaletin eğitim ve kültür bakanının katılımında bir konferans düzenlenerek belirlenir. Bunun dışındaki düzenlemeler eyalet düzeyinde gerçekleştirilir. Bu düzenlemeler içinde kavram; birçok alanda yetenek sergileyen ve IQ seviyesi 130’un üzerinde olan çocuklar olarak tanımlanmıştır.

Tanımlama Süreci ve Uygulamalar: Üstün yetenekli çocuklar ailelerinin talepleri, öğretmenlerin hatta çocukların kendilerini aday göstermeleri üzerine değerlendirilme alınmaktadır. Değerlendirme sürecinde okul öncesi ve genel eğitimin başlangıç aşamasındaki öğrencilerin bilişsel, fiziksel ve sosyal gelişimleri dikkate alınmaktadır. Okul yönetimleri bu konuda kendi bünyelerinde bulundukları rehber öğretmen ya da uzman psikologların raporlarını öncelikli olarak dikkate almaktadırlar. Üstün yetenek ya da başarı gösteren öğrencilere sınıf atlama olanağı tanınırken sıklıkla olmamakla birlikte IQ testlerinde de yararlanılmaktadır.

Almanya’da üstün yetenekli çocukların eğitimiyle ilgili uygulamaların çoğu özel yatılı okullar tarafından gerçekleştirilmektedir. Günümüzde Almanya’da 8 ayrı tipte yaklaşık 300 kadar yatılı okul bulunmaktadır.

Bu okullar içinde özel bir yeri olan Bağımsız Waldorf Okulları ile Elit Spor okul-

ları üstün yetenekli gençlerin eğitiminde dikkat çekici yönleri sahiptirler. Waldorf okulları uluslararası akrediteye sahiptir. Bu okullar devlet ve özel bağışlarla finanse edilirler aileler ise gelirlerine uygun bir ücret öderler (*Waldorf, [2008]*). Avrupa’da 632, tüm dünyada ise toplam 881 Waldorf okulu bulunmaktadır. Ülkemizde İstanbul Erkek Lisesinde Waldorf uygulamalarının yapıldığı özel sınıflar yapılmaktadır.

Bu okullar her çocuğun bilişsel gelişimine uygun bireysel eğitim desteği alması gereği düşüncesinden yola çıkılarak kurulmuştur. Eğitim, çocukların bilişsel, sanatsal ve beceriye dayalı yeteneklerine göre ilerletmekte ve normalde 12 yıl sürmektedir. Bu süre içinde sanatsal, bilimsel ve teknik derslere büyük önem verilmektedir. Okullar öğretmenler ve ailelerden oluşan bir kurul tarafından yönetilir. Sınıf öğretmenleri genel konuları içeren dersleri öğretmekle sorumludurlar. Bunlar sabah derslerinin ilk iki saatinde 3-4 hafta süren bloklar halinde verilir. Öğrenciler daha sonra yeteneklerine göre dil, matematik ve doğal bilimler gibi tematik dersler almaya başlarlar. Bu okullarda geleneksel derecelendirme ya da not sistemi yerine öğrencinin özel gayret ve yeteneklerini ve gelişim sürecini ayrıntılı olarak tanımlayan karakter raporları kullanılır.

Elit Spor Okulları ise bilimsel eğitim ve spor eğitiminin birlikte verildiği okullardır. Ulusal Olimpiyat Komitesi, Kültür ve Spor Bakanlığı ile Alman Spor Federasyonu’nun temsilcilerinin oluşturduğu bir çalışma gurubu tarafından yönlendirilirler. Bu okullar devlet, kilise ve özel girişimci tarafından desteklenmektedir. (*Boarding School, [2008]*)

Öğretmen ya da Uzman eğitimleri: Almanya’da sadece birkaç eyalette üstün yetenekli çocuklara yönelik eğitimler öğretmen ve uzmanlar için zorunlu kılınmak-

tadır. Bunların dışında ECHA ve Münster Üniversitesi tarafından sağlanan “The International Center for The Study of Giftedness” (ICBF) programları öğretmenlere önerilmektedir. (*ICBF, 2009*)

Bazı üniversitelerde ise bu konuda doktora düzeyinde çalışmalar yapılmaktadır. Rostoc, Marburg, Munich, Münster, Hannover, Erfurt, Tübingen ve Ulm gibi bazı şehirlerde üniversitelerle işbirliği içinde olan özel kuruluşlar, “Tanılama (diagnostics), Destek Tedbirleri, Çevre Analizleri ve Yaratıcılık”, başlıkları altında araştırmalar yürütmekte ve okul projelerini desteklemektedirler.

AVUSTURYA

Yasal Düzenlemeler: Avusturya eğitim mevzuatında 1990 yılından beri üstün yetenekli çocuklara açıkça yer verilerek eğitim politikasının bir parçası haline getirilmiştir.

Tanılama Süreci ve Uygulamalar: Avusturya’da son on yıldır üstün yetenekli çocukların seçimi ve eğitime entegrasyonu için özel koşullar geliştirilmiştir. Tanılama sürecinde yetenekli çocuklar, psikologlar, öğretmenler ve bilim adamları tarafından uygulanan standardize testlerle seçilirler ve bu süreçte aileler tarafından verilen bilgilerden de yararlanılır. Bu öğrenciler başlangıçta normal sınıflar içinde tutulurlar ve öğrencilere özel ilgi gösterilir. Bu özel ilgi zenginleştirilmiş eğitim programları ve ödevler şeklindedir. Ayrıca dil, matematik, bilim, müzik ve spor alanlarında özel eğitim programlarına tabi tutulurlar. Viyana’da ki 60 okulda serbest öğrenim “free learning” adı altında özel öğretim teknikleri uygulanmakta ve üstün yetenekli çocukların eğitimi bu kapsamda değerlendirilmektedir. Avusturya’da sınıf atlama uygulaması bir dizi testten sonra öğrencinin isteğine bağlı olarak yapılmaktadır. Ayrıca bölgesel, ulusal ve uluslararası yarışmalara katılarak

öğrencilerin kendilerini göstermelerine olanak sağlanmaktadır. Avusturya 2004 yılında orta Avrupa’da üstün yetenekli çocukları için hazırlanan “Arşimet” programına katılmıştır.

Bazı okullar üstün yetenekli olarak gördükleri öğrencileri olağan eğitim verilen okullardan ayırmaya karar vermişler ve özel sınıflar açmışlardır. Bunlardan biri “Sir Karl Popper” okuludur. (Schmid, 2005, 86) Bu okulda dil eğitimi ve sosyal bilimler alanında üstün yetenekli çocuklar eğitim görmektedir. Yedi ya da sekiz yaşında üstün yetenekli olduğu düşünülen ve çeşitlendirilmiş standart testlerle bu durumu doğrulanan çocuklar bu okullara alınmaktadır. Okula alınan çocuklara iki farklı program önerilmektedir. Bu programlar arasında daha fazla sosyal bilimleri içeren dil eğitimi yönelik program (Gymnasium), daha fazla fen bilimlerini içeren dil eğitimi yönelik program (Realgymnasium) dır. “Schumpeter-Handelsakademie” adı verilen okullarda ise iş hayatında başarılı olabilecek çocuklar yetiştirilmektedir. (Handels Akademie, 2009)

Öğretmen ya da Uzman Eğitimleri: Avusturya’da üstün yetenekli çocukların eğitimi yasal düzenlemeler içinde resmen yer almasına karşın ancak birkaç eğitim fakültesinde bu konu müfredat içine alınmıştır. Üniversite seviyesinde ise konferans, seminer ve kongreler sıklıkla düzenlenmektedir. Birçok öğretmen akademisinde ise üstün yetenekli çocukların eğitimi konusu seçmeli ders olarak yer almaktadır. Ayrıca öğretmen adayları mezuniyet sonrası ECHA (European Council for High Ability) programlarından yararlanabilmektedir. Avusturya Eğitim Bakanlığının verilerine göre 2005 yılına kadar 600 öğretmen bu kursu bitirerek diploma almıştır. Hükümetin hedefi her okulda üstün yetenekli çocukların eğitimi konusunda özel eğitim

almış en az bir uzman bulundurmak şeklindedir. (Mönks ve Pflger, 2005:22)

İSVİÇRE

Yasal Düzenlemeler: İsviçre’de eğitim sistemi yerel olarak düzenlenmiştir. 26 kantondan oluşan ülkede her kanton eğitim konusunda gerekli yasal düzenlemeleri yapmakta özerktir. Bu nedenle kantonlar arasında sadece mevzuat açısından değil uygulama konusunda da farklılıklar bulunmaktadır. Bu kantonlar içinde özellikle Almanca konuşan 19 kanton üstün yetenekli çocukların eğitime yönelik oluşturulmuş olan eğitim ağına dâhil olmuşlardır.

Tanılama Süreci ve Uygulamalar: İsviçre’de üstün yetenekli çocuklar ya öğretmenleri tarafından ya da ebeveynleri tarafından aday gösterilmektedir. Sınıf atlama ya da üst derecelerle aynı sınıfları paylaşma konusunda sağlanacak olan ayrıcalıklar için gerektiğinde okul psikologları tarafından öngörülen psikolojik testler yapılmaktadır. İsviçre’de kantonların çoğunda okula erken başlama ve 1, 2 ve 3’ncü sınıflarda sınıf atlama olanağı bulunur. Üstün yetenekli çocuklarla ilgili düzenlemelerin bulunduğu kantonlarda ortak nitelikteki özel koşullar genellikle erken yaşta eğitime başlama ve sınıf atlayabilme olanağı şeklindedir. Yaygın eğitim sistemi içinde üstün yetenekli çocuklar belirli konularda üst derecelerle aynı sınıfı paylaşabilmektedirler. Bu çocuklar için sağlanan başka bir olanak ise zenginleştirilerek çeşitlendirilmiş aktiviteler için diğer okullarla ve tek kişilik eğitim odaları olarak tanımlanan school-house’larla işbirliği sağlanmasıdır.

Öğretmen ya da Uzman Eğitimleri: Üstün yetenekli çocuklara eğitim verecek uzmanların eğitimi pedagoji üniversiteleri (pedagogical university) tarafından organize edilmektedir. Ayrıca tüm öğretmen

lerin yetiştirildiği eğitim fakültelerinde “üstün yetenekli çocuklar” konusu programın bir parçasını oluşturmaktadır. Bunların ötesinde seminerler ve doktora sonrası araştırma projeleriyle üstün yetenekli çocukların eğitimi konusunda uzmanlaşma sağlanmaktadır. Bu programları tamamlayanlara Zürih Pedagoji Üniversitesi tarafından “European Council for High Ability” (ECHA) (Avrupa Üstün Yetenekliler Konseyi) diploması verilmektedir.

İSPANYA

Yasal düzenlemeler: İspanya eğitim mevzuatında üstün yetenekli çocukların eğitimi açık bir biçimde söz edilmektedir. İspanya’da 1995 yılında çıkartılan bir kararnamede özel eğitim gerektiren çocukların yanı sıra üstün yetenekli çocuklara dikkat çekilerek kurumsal yapılanma ve kaynak tahsisi yapılmıştır. Bundan önce 1990 yılında çıkartılan İspanya okul yasasında (Ley de Ordenacion General del Sistema Educativo, Madde 36), üstün yetenekli çocukların eğitimine yönelik tanımlama kriterlerini, tanımlama sürecini ve özel eğitim ihtiyaçlarını içeren bir kılavuz yer almıştır. (Noticias, 2008)

Tanımlama Süreci ve Uygulamalar: İspanya’da her öğrenci için bireysel yeteneklerini ortaya çıkaracak bir tanımlama süreci yasal bir gereklilik olmasına karşın üstün yetenekli çocuklar hakkında özel bir standart bulunmamaktadır. Üstün yetenekli çocuklar zorunlu eğitim sırasında tanılanırlar ve psikopedagogik testlerden geçirilerek özel bir eğitime tabi tutulurlar. Gerektiğinde sınıf atlatılarak öğrencinin öğrenim yeteneklerine uygun bir program takip edilir. Devlet okullarında üstün yetenekli çocukların eğitimine yönelik özel uygulamalar oldukça nadir görülür. Fakat bu konuda git-tikçe artan bir ilginin olduğu söylenebilir. Bunun dışında üstün yetenekli çocukların

eğitimi genellikle özel eğitim kurumlarının ilgi alanı içindedir.

Bazı okullarda Johns Hopkins Üniversitesi Yetenekli Gençler Merkezi (Center For Talented Youth-CTY) tarafından uluslararası çapta yapılan testler önerilmektedir. Bu bağlamda söz konusu merkeze bağlı olarak 2005 yılında Navvara Üniversitesi himayesinde İspanya CTY kurulmuş ve 7-10 ile 10-12’nci sınıf öğrencilerine isteğe bağlı olarak SCAT (School and College Ability Test) tesleri uygulanmaktadır. Bu program kapsamında üstün yetenek testlerine katılmak isteyen 13 yaşından küçük çocuklar sözel ve sayısal testlere tabi tutulmakta ve belirlenen puanı alanlar programa kabul edilmektedir. Test sonunda öğrencilerin yeteneklerine uygun eğitim programları önerilmektedir. (CTY Spain, 2009)

Öğretmen ya da Uzman Eğitimleri

1995 yılında yayınlanan 696 sayılı kararnamenin üstün yetenekli çocukların eğitimi adlı bölümde, bu alanda görev yapacak öğretmenlerin eğitiminden söz edilmiştir. 2002 yılında yapılan yeni bir düzenlemede ise Eğitim Bakanlığının bu alanda çalışmak isteyen öğretmenleri cesaretlendireceği ve gerekli eğitimi almalarını sağlayacağı belirtilmiştir. Buna karşın temel öğretim için öğretmen yetiştiren 57 okulun sadece 6’sında (%10) üstün yetenekli çocukların eğitimine yönelik özel kurslar bulunmaktadır ve bunların sadece 3 tanesinde eğitim ve öğretim zorunludur. İspanya AB üyesi olduğu için ECHA programından yararlanabilmektedir.

MACARİSTAN

Yasal Düzenlemeler: Macaristan’da üstün yetenekli çocukların eğitimi uzun bir geleneğe dayanmaktadır. İkinci Dünya Savaşından sonra politikacılar, öğretmenler ve uzmanlar bu alanda özel dikkat sarf etmeye başlamışlardır. Bu özel ilginin sonucu

üstün yetenekli çocukların eğitimi ile ilgili önemli ilerlemeler sağlanmıştır. Macaristan yasa ve yönetmeliklerinde üstün yetenekli çocuklardan açıkça bahsedilmektedir. (TMA, 2006)

Tanımlama Süreci ve Uygulamalar: Macaristan'da üstün yetenekli öğrencileri tanılamak için birkaç kıstas kullanılmaktadır. Bunların başında okul içindeki başarılar ve öğretmenlerin önerileri gelmektedir. Ayrıca ebeveynlerin gözetiminde bazı psikolojik testler de uygulanmaktadır. Bu testlerde ağırlıklı olarak hafıza ve problem çözme yetenekleri ortaya çıkartılmaya çalışılmaktadır. Macaristan'da üstün yetenekli çocuklara yönelik uygulamaların en dikkat çekici yönü sanatsal yeteneklere yönelik okulların ve eğitimin daha ağırlıklı olmasıdır. Macaristan'da 1980 yılından önce üstün yetenekli öğrenciler için özel fakülteler, atölyeler ve özel sınıflar kurulmuştur. Günümüzde bunların sayısı daha da artmıştır. Macaristan'da hızlandırılmış eğitim yaygın olmamakla birlikte başarılı öğrenciler için sınıf atlama ve üst sınıflarla ortak eğitim alma olanağı bulunmaktadır. Ayrıca 1990 yılında Budapeşte'de bir dahi okulu açılmıştır. Bu okulda sanat, müzik ve diğer bilimsel dallarında üstün yeteneklere sahip çocuklara üst sınıflardan ders alma ya da sınıf atlama olanağı sağlanmakta ve özel eğitim verilmektedir.

Ayrıca birçok okulda sabah derslerinin uzantısı olarak öğleden sonra eğitimleri düzenlenmektedir. Bu eğitimlerde amaç öğrencilerin programının gereklerini mümkün olan en üst düzeyde gerçekleştirerek matematik, anadil, yabancı dil, fen, edebiyat, görsel sanatlar, müzik, spor, halk dansları ve klasik danslar, ahşap işlemeciliği, dokuma, tekstil, boyama gibi alanlarda programının üzerinde aktiviteler gerçekleştirmektir.

Bunların yanında özel yetenek alanlarına

yönelik birçok okul bulunmaktadır. Bunlardan biri olan temel sanat okulu müzik alanında oldukça başarılı çalışmalar yapmaktadır. Diğer sanat dallarına yönelikte oldukça çok sayıda okul bulunmaktadır. Budapeşte'de 1995 yılından beri üstün yetenekli çocuklar için 10 günlük yaz kampı düzenlenmektedir.

Öğretmen ya da Uzman Eğitimleri: Macaristan'da 1997 yılında çıkartılan bir yönetmelikte öğretmenlerin eğitim programları düzenlenmiştir. Bu program içinde yer alan alanlardan biri de üstün yetenekli çocukların eğitimine yöneliktir. Bu eğitimde yer alan konu başlıkları şunlardır: Tanılama, üstün yeteneklilik ve yaş ilişkisi, üstün yetenek ve yaratıcılık, üstün yetenekliler için eğitim programları, okul ve aile işbirliği, üstün yetenekli çocukların eğitiminde öğretmenlerin rolü, eğitimde özel alanlar, üstün yeteneklilerin eğitiminde uluslararası boyutlar.

Öğretmen adayları üniversite seviyesinde genellikle bu başlıklar altında dersler almaktadırlar. Debrecen Üniversitesi 1997-98 yıllarından itibaren dört yarı yıllık "üstün yetenekli çocukların eğitimine yönelik öğretmenlik programı" düzenlemektedir. Genellikle mezuniyet sonrası verilen bu eğitim 600 saati aşmaktadır. Ayrıca Macar öğretmenler ECHA eğitimine katılabilmekte ve diploma almaktadırlar. 2005 yılına kadar 400 öğretmen bu programı bitirmiştir. Bunların dışında ulusal ve uluslararası düzeyde konferanslar düzenlenmektedir. Macaristan 1998-2001 yılları arasında İngiltere, Almanya ve Hollanda'nın katıldığı Comenius-HOBE programına katılmıştır. Bu programın amacı Avrupa'da üstün yetenekli çocukların eğitimini geliştirmektir. Bir sonraki Comenius programı Almanya, İspanya, Romanya ve Macaristan'ın katılımıyla 2002'den beri sürmektedir. (Mönks ve Pflüger, 2005,79) 1997-98 yıllarından itibaren dört yarı yıllık "üstün yetenekli

çocukların eğitimine yönelik öğretmenlik programı” düzenlemektedir. Genellikle mezuniyet sonrası verilen bu eğitim 600 saati aşmaktadır. Ayrıca Macar öğretmenler ECHA eğitimine katılabilmekte ve diploma almaktadırlar. 2005 yılına kadar 400 öğretmen bu programı bitirmiştir. Bunların dışında ulusal ve uluslararası düzeyde konferanslar düzenlenmektedir. Macaristan 1998-2001 yılları arasında İngiltere, Almanya ve Hollanda’nın katıldığı Comenius-HOBE programına katılmıştır. Bu programın amacı Avrupa’da üstün yetenekli çocukların eğitimini geliştirmektir. Bir sonraki Comenius programı Almanya, İspanya, Romanya ve Macaristan’ın katılımıyla 2002’den beri sürmektedir. (*Mönks ve Pflüger, 2005, 79*)

ROMANYA

Yasal Düzenlemeler: Romanya’nın 1995’ten günümüze eğitimle ilgili yasalarında birkaç başlık altında üstün yetenekli çocukların eğitimine açıkça yer verilmiştir. Söz konusu eğitim kanunları 1998 ve 1999 yılında güncellenmiştir. Üstün yetenekli çocuklara yönelik düzenlemeler incelendiğinde kavramın dar anlamda ele alındığı ve okul yaşamında oldukça yüksek başarı gösteren öğrencilerle sınırlandırıldığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle Romanya’da üstün yeteneklilik ulusal ve uluslararası alanda akademik başarı şeklinde algılanmaktadır. (*Mönks ve Pflüger, 2005:129*)

1998-1999 yılında yapılan düzenlemelerle ulusal program temel program ve okul programı şeklinde iki bölüme ayrılmıştır. Böylelikle eğitimde bir desantralizasyon ve esneklik sağlanarak öğrencilerin ihtiyaçları olan eğitimi almalarında bir seçenek sağlanmaya çalışılmıştır.

Tanımlama Süreci ve Uygulamalar: Eğitimle ilgili kanun ve yönetmeliklerde üstün yetenekli çocuklara sağlanan tek ve en

büyük ayrıcalık okula erken yaşta kayıt ve sınıf atlama olanağıdır. Ayrıca üstün başarı gösteren bu öğrencilere yönelik ek müfredat olanağıyla eğitimlerinin zenginleştirilmesi amaçlanmıştır. Özellikle uluslararası olimpiyatlara katılacak okullar ya da öğrenciler için okulların sivil toplum kuruluşları ve şirketlerle işbirliği yapmalarına izin verilmiştir. Bilimsel içerikli olimpiyatlara katılım ise uzun bir gelenek halini almıştır.

Üstün yetenekli çocuklara sağlanan olanaklar genellikle okul dışı fakat müfredata dayalı aktivitelerden oluşmaktadır. Devlet okullarının yanı sıra özel eğitim kurumlarının yaygın olmasına karşın bu okulların ücretleri ortalama gelire sahip bir aileyi zorlayacak durumdadır. Ayrıca öğretmen maaşlarının ortalama gelir seviyesinde düşük olması bu alanda girişimciliği önemli oranda etkilemektedir. Bu nedenle üstün yetenekli çocukların eğitiminin geleceği daha çok özel girişimcilere ve bağışlara bağlıdır. Tüm bu güç tabloya karşın 2001 yılında “Üstün performans gösteren harika gençler merkezi” (Centre de Excelenta Pentru Tineri Capabili de Performanta - CETCP) kurularak ilgili öğretmen ve öğrencilerin olimpiyatlara yönelik eğitilmesi amaçlanmıştır. Bu merkezler ülkenin en büyük dokuz ilinde açılmış ve genellikle Fizik, Matematik, Kimya, Biyoloji ve İletişim alanlarına yoğunlaşmıştır. (*CETCP, [2009]*) Bu merkezlerde 13-18 yaş arası gençlere hafta sonu 2-4 saat arası özel kurslar verilmektedir. 2003 yılında düzenlenen uluslararası olimpiyatlarda dereceye giren öğrencilerin %90’ı bu merkezlerde yetişmiştir.

Bunun dışında 1992 yılında “Romanya yetenekli gençler için psikolojik destek ve eğitim birliği” adında bir merkez açılmıştır. Bu merkezin amacı üstün yetenekli çocukların eğitimi konusunda araştırmalar yapmak ve kamu politikaları önermektir. (*Ro-Talent, [2009]*)

Öğretmen ya da Uzman Eğitimleri: Romanya’da sadece birkaç üniversitede üstün yetenekli çocukların eğitimiyle ilgili uzman ve öğretmen eğitim programı bulunmaktadır. Genelde bu eğitimler öğretmen fakültelerinde üçüncü yıl içinde psiko-pedagojik modül içinde yer almaktadır. Bunun dışında Ro-Talent ile işbirliği halinde seminer ve konferanslar düzenlenmektedir. Lasi Üniversitesinde ilkökul öğretmenleri yetiştiren program içinde ikinci ve üçüncü akademik yılda üstün yetenekli çocuklarla ilgili zorunlu bir ders bulunmaktadır. Ayrıca bazı üniversitelerin psikoloji ve eğitim bilimleri fakültelerinde bu yönde doktora düzeyinde araştırmalar yapılmaktadır.

SLOVENYA:

Yasal Düzenlemeler: Slovenya eğitim kanunlarında tüm öğrencilerin yeteneklerinin geliştirilmesi genel bir amaç olarak hedeflenirken birinci kademe okul yönelmeliği üstün yetenekli çocuklar özel eğitim görmesi gereken çocuklar kapsamı içine alınmıştır. Bu yönetmelik, okullara eğitim ve öğretim yöntemlerini üstün yetenekli çocuklara göre uygunlaştırıp ek derslerle onları desteklemeleri sorumluluğunu da getirmektedir. Ayrıca lise seviyesinde yetenekli çocukların genel müfredatın yanında -müzik okulları gibi -uygun okullarla paralel eğitim yürütmelerine olanak sağlamaktadır. Yine okul organizasyonu ve mali yasasının 67’nci maddesi özel eğitim ihtiyacı duyan öğrenciler için kişiselleştirilmiş program uygulanabilmesine olanak tanımaktadır.

2001 yılının Kasım ayından itibaren 9 yıllık birinci kademe okullarında yeni bir döneme girilmiş ve eğitim sisteminde yapılan bazı düzenlemelerle birlikte üstün yetenekli çocuklar için ek dersler düzenlenmesi ve üniversitelerle işbirliği içinde olunması kabul edilmiştir.

Tanımlama Süreci ve Uygulamalar: Sloven okullarında üstün yetenekli çocuklar için erken okula başlama, sınıf atlama, değişik konularda ek dersler alma, ilgi alanlarına yönelik proje ve çalışmalara katılma, zenginleştirilmiş grup çalışmaları, kişisel öğretim, spor ve sanat alanlarında ulusal yarışmalara katılma gibi olanaklar tanınmıştır. Her okulda bulunan psikolojik ve pedagojik danışmanlar nitelikli öğrencilerin ödüllendirilmesi için özel sorumluluk taşımaktadırlar. Bunun dışında okul dışında düzenlenen aktivitelerden yaz okulları, bilimsel araştırma kampları, bölgesel ve ulusal düzeyde düzenlenen yarışmalardan söz edilebilir. Ayrıca bilişsel alanın dışındaki yetenekleri değerlendirmek üzere müzik, dans ve tiyatro alanlarında özel okullar açılmıştır.

Slovenya’da bilimsel ve sanatsal alanda ulusal düzeyde başarı gösteren yetenekli çocuklar devlet tarafından finanse edilen Zois Bilim ödülüyle (Zoisova ştipendija) ödüllendirilmektedir. (*Mönks ve Pflüger, 2005:143*)

Slovenya’da üstün yetenekli çocukları tanılamak için farklı yöntemler kullanılmaktadır. Bunlardan en yaygın olanı ulusal ve uluslararası düzeydeki yarışmalarda başarı sağlayan ve Zois Bilim ödülü gibi önemli başarılar kazanan çocukların seçilmesidir. Onun dışında çocukların ilgileri doğrultusunda ya da ailelerinin ve öğretmenlerinin yönlendirmesiyle normal eğitim içinde sağlanan ek derslerden dilediklerini seçme olanakları bulunmaktadır. Üstün yetenekli çocukları tanılamak için psikolojik performans testleri, değişik yetenek ve yaratıcılık testlerinin yanı sıra çeşitlendirilmiş gözleme dayalı raporlar dikkate alınmaktadır. Bu tanı süreci öğretimin ilk 9 yılı içinde gerçekleşmektedir. Üstün yetenekli çocuklara yönelik olan özel okullar ise tanılama konusunda kendi ölçütlerini geliştirmekte

dirler.

Öğretmen ya da Uzman Eğitimleri: Slovenya’da yer alan pedagoji fakültelerinde üstün yetenekli çocukların eğitimi konusu özel eğitime ihtiyaç duyan çocukların eğitimi ile ilgili ders programlarının içinde yer almaktadır. Ayrıca tüm üniversitelerin eğitim fakültelerinde yüksek lisans düzeyinde dersler verilmektedir. Son altı yıldır Ulusal Eğitim Enstitüsü bu alanda seminerler düzenleyerek öğretmen ve uzmanların yetiştirilmesine katkıda bulunmaktadır.

Ljubljana Üniversitesi ve Wubana Eğitim Araştırmaları Enstitüsü üstün yeteneklilik alanında araştırmalar yapmaktadır. Araştırma konuları: Spor alanında yeteneklilik, nöropsikolojik faktörler ve üstün yetenekli çocukları tanımlamak için kullanılan testlerin geçerliliği ve güvenilirlik düzeyleri gibi konuları içermektedir.

POLONYA:

Yasal Düzenlemeler: Polonya’da 1991 yılında eğitim sistemiyle ilgili olarak yapılan düzenlemelerde bireysel öğretim planı başlığı altında üstün yetenekli çocukların eğitimine yer verilmiştir. Üstün yetenekli çocukların eğitimi konusu özellikle eğitim konusunda düzenlenen uluslararası olimpiyatlar açısından ön plana çıkartılmış yeteneklerin teşhis edilmesi ve yaratıcılığın ön plana çıkartılmasının önemi vurgulanmıştır.

Eğitimle ilgili yasa ve yönetmeliklerin uygulanması zorunlu olan maddelerinde var olan müfredatın üstün yetenekli çocukların gereksinimlerini karşılamadığı yerlerde duyulan ihtiyaç doğrultusunda esnek bir programın oluşturulabileceği seçeneği kabul edilmiştir. Bu bağlamda Polonya’da üstün yetenekli çocukların eğitimiyle ilgili statik bir program yerine ihtiyaçların tayin edeceği dinamik bir uygulama tercih edilmiştir. Yine yönetmelikte çocuklara psikolojik ve pedagojik desteğin rehber

öğretmenler tarafında sağlanmasının tanı aşaması için önemli olduğu vurgulanmaktadır.

Polonya’da okul öncesi eğitim zorunlu değildir. Buna karşın IQ seviyesi yüksek çocukların okula erken yaşta başlayabileceği belirtilmiş ve 6 yıllık olağan eğitimin beş yıla kısaltılabileceği kabul edilmiştir. Bunun dışında verilecek ek dersler genellikle okul zamanı dışına taşırılarak olağan eğitim akışının bozulmamasına dikkat edilmektedir. Matematik ve sanat alanında yetenekli çocukların ulusal ve uluslararası düzeyde olimpiyatlara katılması Eğitim Bakanlığı tarafında desteklenmektedir.

Tanımlama Süreci ve Uygulamalar: Normal eğitim sırasında üstün akademik başarı gösteren öğrenciler pedagojik ve psikolojik destek olarak ülkenin her tarafından Torun’da bulunan Akademik Gymnasium’a kabul edilmektedir. Okul, yatılı imkânlarla sahiptir. Bu okulda üniversitedeki uzmanlarla işbirliği içinde özel bir müfredat takip edilmektedir. Yetenekli çocuklar ilgi alanları doğrultusunda yüksek öğrenime yönlendirilmekte ve genellikle eğitimlerini doktora düzeyinde tamamlamaktadırlar. Üstün yetenekli çocukların eğitildiği özel alanlardan en genişini Kültür Bakanlığının gözetiminde yürütülen sanat eğitimi oluşturmaktadır. Bunların içinde müzik eğitimi veren okullar ise ağırlıktadır. Müzik konusunda yetenekli çocuklar daha 3 ve 6 yaşları arasında iken bu eğitime alınmaktadırlar. Ayrıca Polonya’da 50 kadar Lysyum adı verilen ikinci kademe düzeyinde sanat eğitimi veren okullar ve 9 adet Bale Okulu bulunmaktadır. Bunun dışında yeteneğe bağlı olarak özel eğitim veren okullar genellikle spor okullarıdır.

Yetenek konusunda eğitim veren bu okullardan başka Polonya’da 1983 yılında 64 okulun oluşturduğu Yaratıcı Okullar Birliği

“Creative School Association” bulunmaktadır. Bu okullar birbirini destekleyen bir eğitim ağı kurarak başarılarını ve çalışmalarını paylaşmaktadırlar. 2002 Yılında düzenlenen olimpiyatlarda başarılı olan 50 okuldan 29 adedi bu birliğe ait okullar olmuştur.

Bir diğer gelişme ise yine yetenekli çocukları desteklemek için 1983 yılında kurulan Çocuk Fonu’dur (Childerne Fund). Bu fon üstün yeteneklere sahip birçok çocuğa ihtiyaç duyduğu eğitim için destek sağlamıştır.

Bunların dışında yer alan yapılanmalar ise genellikle özel girişimlerdir. Bu girişimlerden en dikkat çeken 1995 yılında kurulan “Talent Promotion Foundation”dır. Bu organizasyonun amacı üstün yeteneklere sahip gençleri finanse ederek onları geleceğe hazırlamaktır. (Mönks ve Pflüger, 2005:115)

Polonya’da üstün yetenekli çocukları tanılamak için birçok yöntem kullanılmaktadır. Bunlardan biri ailelerin aday göstermesi ve çocukların psikolojik ve pedagojik testlerden geçirilmesidir. Bunun için özel danışmanlık servisleri bulunmaktadır. Bunun ötesinde öğrenim hayatı sırasında düzenlenen turnuva ve yarışmalar yine yetenekli çocukları seçmek için kullanılan yöntemlerden biridir.

Öğretmen ya da Uzman Eğitimleri: Polonya’da üstün yetenekli çocukların eğitiminde görev alacak öğretmen ya da uzmanlara yönelik tam zamanlı bir eğitim programı bulunmamaktadır. Sadece Varşova’da Özel Eğitim Akademisinde yaratıcılık konusunda psiko-didaktik bir kurs bulunmaktadır. Ayrıca 1999 yılından bu yana Torun’da bulunan Nicolaus Copernicus Üniversitesinde 300 saatlik iki semestr süren mezuniyet sonrası kurs önerilmektedir. Bu kursta verilen ders başlıkları felsefe, sosyoloji, psikoloji, öğrenme teknikleri ve tanımlama gibi konulardır.

NORVEÇ, DANİMARKA Ve HOL-

LANDA: Bu ülkelerde üstün yeteneklilerin eğitimini örgün öğretimin içinde bireyselleşme ile çözmektedirler. Her çocuk kendi sınıfında öğretmenin yönlendirmesi ile arkadaşlarından daha hızlı, daha derin ve farklı öğrenme yaşantılarına maruz kalabiliyor. Ancak genellikle 48 üniversitelere ya da eğitimden sorumlu yerel yönetimlere bağlı olarak kurulan merkezlerde (örneğin Hollanda’da Nymegen Üniversitesi’ne bağlı Üstün Yetenekliler Eğitimi Merkezi) öğretmen yetiştirme, öğrenme malzemesi geliştirme ve konuyla ilgili bilimsel çalışmalar yapıyor. (Şirin, 2004)

İTALYA: İtalya’da 1970’li yıllardan itibaren üstün yetenekli çocukların teşhis ve araştırmasıyla ilgili programlar geliştirilmeye başlanmıştır (Davaslıgil 2004). Ayrıca normal okullarda normal zekâ düzeyinde çocuklar için geniş örneklerle zenginleştirilmiş programlar hazırlanıp yaygınlaştırılmıştır. (Akarsu, 2001)

İNGİLTERE: İngiltere’de özel okullardaki eğitim en az devlet okullarındaki kadar yaygındır. Yedi yaş itibariyle eğitime başlayan çocuklar, lise bitirinceye kadar bu okullarda yatılı olarak kalırlar. Buradan mezun olanlar ülkeyi yönetir. İngiltere’deki idarecilerin %80’i bu okullardan mezun olmaktadır (Aydın, 1994). İngiltere’deki özel okulların ve devlet okullarının içinde öğrencilerini seçerek alan ve üstün yetenekliler için ayrıca hızlandırma ve farklılaştırma uygulamaları yapan ünlü ve geleneksel okullar da vardır. Bunların dışında, genel eğitime paralel olarak yürümekte olan çok sayıda müzik ve genel sanatlar programı ve tamamen üstün yeteneklilere yönelik iki okul mevcuttur. (Davaslıgil ve diğer, 2004)

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ: Üstün zekâlıların eğitiminin en çok tartışıldığı, kuramların ve modellerin gelişti-

rildiği, yerel ve federal düzeyi ile eyalet düzeyinde çok sayıda uygulamaların gerçekleştirildiği ülkelerden biridir. İlk olarak 1958 tarihinde özel bir yasa çıkarılmış 1970'li yıllarda ilk çözüm olarak hızlandırma uygulamasına başlanmıştır. Hızlandırma, sınıf atlama, ders atlama, kredilendirme vb. türde uygulamalarında elde edilen sonuçlara dayanarak değiştirilip düzenlenmiştir. (Akarsu, 2001). Günümüzde bunu zenginleştirme uygulamaları izlemiştir. Bu kapsamda; okulun içinde ya da dışında matematik, bilim, sanat ve öğrenme merkezlerini devreye sokma, geziler, cumartesi programları, yaz okulları, müzik, dil, sanat ve bilgisayar kampları kurma çalışmaları da yapılmaktadır. Bunların dışında genel eğitimin bir parçası olarak okul ya da öğretmenlerce yönlendirilen bağımsız inceleme, bilimsel araştırma ve sanatla ilgili projeler hazırlama etkinlikleri düzenlenmektedir. (Davaslıgil ve diğer, 2004)

Üstün zekâlılara yönelik farklı gruplandırmalar da Amerika Birleşik Devletleri'nde yaygınlık kazanmış önlemlerdendir. (Akarsu, 2001) Amerika Birleşik Devletleri'nde, yatılı üstün zekâlılar okulları, Uluslararası Bakalorya (International Baccalaureate), Matematikte Üstün Yetenekli Gençlerin İncelenmesi ve Yetenek Havuzu Oluşturma (Study of Mathematically Precocious Youth and Talent Search) gibi programlar, üstün zekâlılara hizmet sunmaktadır. (Davaslıgil ve diğer, 2004) Amerika Birleşik Devletleri'ndeki bazı üniversiteler de bünyelerinde araştırma, eğitim ya da öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitim sunan merkezleri barındırır Purdue Üniversitesi'ndeki Üstün Zekâlılar Araştırma Enstitüsü (Gifted Education Research Institute), William&Marry Koleji'ndeki Üstün Zekâlılar Eğitim Merkezi (Center for Gifted Education), Washington Üniversitesi'ndeki Yetenekli Gençler merkezi (Center for Capable Youth), Connecticut Üniversitesi

tesisi'ndeki Ortaokul Seviyesinde Araştırma ve Yetenek Gelişimi Yüksekokulları (Academies of Inquiry and Talent Development at the Middle School Level) bu programlardan bazılarıdır. (Akarsu, 2001)

KANADA: Üstün yetenekliler eğitiminin örgün eğitimle en uyumlu biçimde kaynaştırıldığı, bilimsel verilerle eğitim kurumlarının en yerinde uygulamalarının yapıldığı ülkelerden birisi Kanada'dır. Özellikle Ontario Eyaletinde eğitim yaşantıları kapsam, derinlik, hız ve çeşitlilik açısından farklılaştırılarak öğrencilere sunulmaktadır. Okullarda programın okula uyumunu sağlayan bir koordinatörlük kurulmuştur. Buna bağlı olarak çalışan bir grup öğretmen ile öğrenciler bir yandan bu özel programdan yararlanmakta bir taraftan da üstün yetenek sergilemedikleri alanlarda yaşatları ile normal öğretimlerine devam etmektedir. Kanada dünyada devlet bütçesinden eğitime en çok kaynak ayıran ülkelerin başında gelmektedir. (Akarsu ve diğer., 2004)

ÇİN: Çin'de 1973 yılında başlayan ve daha önceki farklılaştırma yasaklarına rağmen zaman içinde gelişerek üstün yeteneklilerin sınavla seçilerek ayrı bir eğitime tabi tutuldukları ortaokul ve lise düzeyinde okullar ile bu okulların çalışıldığı bir merkez vardır. (Akarsu ve diğer., 2004)

RUSYA: Rusya'da üstün yetenek gösteren öğrenciler için kurulan ve her cumhuriyetin başkentinde mutlaka bulunan bilimsel akademilerde de yetenekli çocuklara fen, matematik, fizik, kimya, gökbilimi vb. alanlarda eğitim hizmeti verilmektedir. Çocukları, ilkokuldan sonra bünyesine kabul eden ve yatılı eğitim veren bu faydalı uygulamanın başarılı örneklerinden birisi Sibiry'a'nın Novosibirsk şehrinde bulunan bilim akademisidir. (Davaslıgil ve diğer.,

2004:) Ayrıca öğrencilerini, altı yaşında bilimsel akademilerde de yetenekli çocuklara fen, matematik, fizik, kimya, gökbilimi vb. alanlarda eğitim hizmeti verilmektedir. Çocukları, ilkokuldan sonra bünyesine kabul eden ve yatılı eğitim veren bu faydalı uygulamanın başarılı örneklerinden birisi Sibirya'nın Novosibirsk şehrinde bulunan bilim akademisidir (Davashgil ve diğer., 2004:). Ayrıca öğrencilerini, altı yaşında tabi tuttukları zorlu bir sınavla alan ve müzik, resim, bale dersleri veren güzel sanat okulları da üstün yeteneklilere sunulan imkânlardan birisidir. Seçilen her çocuğun günde 2-4 saat mecburi eğitim aldığı bu okullardaki öğrencilerin bazıları normal okullarına devam eder. (Keysan, 1986)

AZERBAYCAN: Azerbaycan'da öğretmenleri tarafından üstün yetenekli olduğu gözlenen çocuklar, ilkokulu bitirdikten sonra, yurt dışında deneyim kazanmış kişiler tarafından teşhis edilip özel okul kurumları, sınıfları, yaratıcı okul merkezleri (Samshit) ve yaratıcı yaz kampları gibi çalışmalara yönlendirilmektedirler. Seçkin bilim adamlarının ders verdiği üstün zekâlılara yönelik okullarda ve etkinliklerde, Doğu felsefesinin Temeli, Resmi Tarihi, Dinî Tarihi, Dizayn, Ekoloji ve Politika derslerinin yanında yoğun bir şekilde İngilizce ve Bilgisayar dersleri de öğretilmektedir. Üstün yetenekli çocukları eğitmekle görevli öğretmenler Bakü Üniversitesi tarafından finanse edilen 9 aylık kurslara tabî tutulmaktadır. Her yıl 60 öğretmen bu kurstan yararlanmaktadır. (Davashgil ve diğer., 2004)

AVUSTRALYA: Avustralya'da okul öncesi dönemde eğitimlerine başlanan üstün yetenekli çocuklar, 4-6 yaşlarında bir derecelendirmeye tabi tutulurlar. Bu derecelendirme sonucunda bireysel yetenekleri belirlenen çocuklar, 2 yıl boyunca dört kişilik sınıflarda eğitim görürler. Daha sonra

6 yaş itibarıyla 3 yıl süren ikincil öğretim (secondary school) süreci başlar. Bireysel eğitimin baz alındığı bu eğitim programında çocuklar, yetenekleri ve yeterliliklerine göre eğitsel ve mesleki olarak yönlendirilirler. (Aydın, 1994)

İSRAİL:Üstün yeteneklilerin eğitiminin en ciddiye alındığı ve hem kuramsal hem de uygulamalı pek çok çalışmanın yapıldığı ülke İsrail'dir. Konunun bir ulusal öncelik olarak görüldüğü bu ülkede ülkeyi yönetenler en değerli ulusal zenginliklerinin yetenek olduğuna inanmakta ve bunun gereğini yerine getirmektedir. 1970'lerde Eğitim Bakanlığı bünyesinde bir "Üstün Yetenekliler Müdürlüğü" kurulmuş ve bu kuruluş günümüze gelinceye kadar tüm etkinlikleri koordine etmiş, gelişmiş ülkelerdeki öncü kuruluşlar içerisinde yer alarak etkili programlar yürütmüştür. Aynı yıllarda Tel Aviv'de ilk tam zamanlı üstün yetenekliler okulu açılmıştır. Güzel sanatlara yönelik okulların yanı sıra genel zekâya öncelik verilmektedir. (Akarsu, 2004)

KORE: Üstün Yeteneklilerin Eğitimi 3 bölümden oluşmaktadır:

1. Üstün Yetenekliler Okulu:

Üstün Yetenekliler Okulu tam zamanlı eğitim vermekte ve sabit bir program uygulanmaktadır. Okula kayıt kabul yaşı 12 (7. Sınıf). 2003 yılında açılan okul özellikle fen alanında öğrencileri yetiştirmek üzere eğitim vermiştir. 2009 yılından bu yana da üstün yetenekliler programı uygulamaktadır.

2. Üstün Yetenekliler Sınıfı:

580 Üstün yetenekliler sınıfı özellikle küçük şehirlerde ve kırsal bölgelerde ilköğretim, ortaöğretim ve lise düzeyinde eğitim vermektedir. Üstün yetenekliler Eğitim Merkezlerine ulaşma şansı olmayan öğrenciler okuldan sonra ve tatillerde bu

sınıflarda eğitim almaktadır. Haftada 2-4 saat matematik ve fen alanlarında eğitim verilmektedir. Her bir sınıfta 20 öğrenciden az öğrenci bulunmaktadır.

3. *Üstün Yetenekliler Eğitim Merkezi*

226 Üstün Yetenekliler Eğitim Merkezi yerel eğitim büroları tarafından kurulmuştur. Okul sonrası bağımsız çalışma saatlerini öğrencilerin okulları tarafından düzenlemekte, tatillerde ve hafta sonlarında, tatillerde bu eğitim devam etmektedir. Öğrenciler, bu merkezde 70-450 saat arası eğitim almakta ve zamanlarını geçirmektedir.

Üstün yetenekliler Eğitim Merkezlerinde ve okullar içinde açılan üstün yetenekliler sınıflarının özel bir müfredatlarının olmasının yanısıra, okullarda öğleden sonra, hafta sonu ve tatillerde üstün yeteneklilere eğitim devam etmektedir.

Okulların açtığı üstün yetenekliler sınıfı, illerde eğitim enstitüleri, üniversitelerde üstün zekalılar enstitüleri yer almaktadır.

Çocukların hangi okula gideceklerinin belirlenmesi:

Her okul kendi içinde çocukları belirliyor ve üstün zekalılar sınıfına dahil ediyor. 4. Sınıftan itibaren (ilköğretim 6 yıl) öğrenciler kendi okullarına yakın veya bölgesindeki istediği üstün zekalılar enstitüsüne gitmektedir

5 yıllık pilot çalışmaları kapsamında yakın gelecekte yaş sınırlamasını kaldırıp çocuğun bilgi düzeyine göre bir sınıflandırmaya gidilmesi planlanmaktadır. Şu an ki sistemde yaş sınırlaması var ve üst düzeydeki çocuklara Advanced Placement (ileri düzey yerleştirme) uygulaması yapılmaktadır.

Üstün yetenekli öğrenciler için “KEDI” kampları

Uluslar arası Öğrenci Konferansları

Öğretmen eğitimleri: Üniversite yöne-

timi, öğretmenler, uluslar arası öğretmen eğitimleri,

Öğretmen yeterlikleri üst düzeyde olduğu için öğretmenlik sertifikası olmayanlarda öğretmenlik yapabiliyorlar ve okulların açtığı sınıflarda, eğitim müdürlüklerinin açtığı enstitülerde öğretmenlik yapıyorlar..

Eğitimler hedef kitleye göre değişiyor, öğretmenler, yöneticiler, müfettişlere göre içerik değişiyor. Öğretmenlere yönelik eğitimlerde örnek dersler işleniyor, çalıştaylar düzenleniyor ve ziyaretler gerçekleştiriliyor, web tabanlı dersle işleniyor.

Öğretmen Eğitimleri;

Temel Eğitim (matematik, Fen Bilimi, Sosyal Bilimler, Bilgi ve Enformasyon, Sanat, Liderlik, Öğretmen Aday Gösterme, Uluslar arası ilişkiler) (83 çeşit eğitim materyali ve 4064 eğitim almış öğretmen)

Zenginleştirme Eğitimi (Matematik, Bilim Ve Sanat) (97 çeşit eğitim materyali ve 1.856 eğitim almış öğretmen)

Özel Eğitim Dersleri (öğretim yöntemleri, öğretmenler tarafından önerilen üstün yetenekli çocukların seçimi) (34 çeşit materyal, 537 eğitilmiş öğretmen)

Yönetim Dersi (enstitü müdürleri, uzmanlar..) (20 çeşit materyal ve 196 eğitim almış öğretmen)

Kişiyi özel dersler (Üstün yetenekli bireyleri seçim sisteminin nasıl uygulanacağı) (7 çeşit materyal ve 144 eğitim almış öğretmen)

Ailelerin eğitim düzeyi çok yüksek olduğu için aileler çocuklarının performanslarını artırmak için özel derse yönlendirmektedirler. Bu nedenle özel dersane sorunu ortaya çıkıyor ve Bakanlık bu konuda önleme çalışmaları geliştirmektedir. Erken yaşta tanılama yapılmasına rağmen aile eğitimlerine ağırlık verilmesi, aile başına ortalama çocuk sayısının 1 olması, milli gelirin 20.000 doların üzerinde olması nedeniyle aileler çocukların eğitimine yeteri kadar kaynak ve zaman ayırabilmektedir.

ÜSTÜN YETENEKLİLERİN EĞİTİMİNİN GEREKLİLİĞİ

Eğitimin temel işlevi bireysel yeteneğe işlerlik kazandırarak sahip olunan yeteneği veya yeteneklerin gelişmesini sağlamaktır. Bu durumda zaman zaman bireye göre özel uygulamalar yapılmasını gerektirir. Ancak eğitimde sahip olunan ortak standartlar nedeniyle bireylere ortak özellikler kazandırma ihtiyacı ve eğitim hizmetlerinin topluma yaygınlaştırılması isteği büyük gruplarla öğretim uygulamalarına ortam sağlamaktadır. Bu durumda bireysel yeteneklere göre ortaya çıkan özel ihtiyaçlar karşılanmamaktadır. (*Durum tespiti ön raporu, 2004, 21-22*)

Bir potansiyel olarak seçkin ve stratejik değer ifade eden üstün yetenekli bireylerin değerlendirilmesi o ülkeye ve geniş olarak bütün insanlığa yararlar sağlayacaktır. Değerlendirilmemesi halinde ise bu potansiyelin psikolojik ve kişilik bozuklukları olan sorunlu bir kesim haline dönüşmesi muhtemeldir.

Devlet açısından üstün yeteneklilerin eğitiminin özel bir yere sahip olması gerekmektedir. Zira eğitim-devlet ilişkisi bağlamında üstünlerin eğitimi diğerlerine nazaran daha stratejik ve fonksiyonel bir konuma sahiptir. Bununla birlikte ülkenin gelişme potansiyeli açısından kıt bir beşeri kaynak olan üstünler, devlet açısından eğitimi zor ve o derece önemli bir demografik alanı oluştururlar. Bu eğitimin olabildiğince kusursuz ve itinalı yapılması bir devlet sorumluluğu olarak görülmelidir. Türkiye'nin bu elit potansiyele kusursuz bir eğitim verebilmesinin çok sayıda değeri ortaya çıkaracağı kuşkusuzdur. Bunu içinde öncelikle ülkenin rezervlerini belirlemek sonra da bu rezervi uzun vadeli sonuçlar

için tüm boyutları ile nasıl el alınacağını/ eğitileceğinin planlamasını yapmak olacaktır. (*Kulaksızoğlu, 2004*) Üstün yetenekli çocukların değerlendirilmesinin önemi farklı açılardan ele alınabilir. Bunlar;

•*Sosyolojik önem:* Her toplumda ortalama %2 yi oluşturan üstün zekalı çocukların eğitilmesi ve üretken hale getirilmesi o toplumun kendi kendine sürdürebilir ve geleceğe yönelebilmesi açısından önemlidir.

•*Psikolojik önem:* Bir toplumda üstün yeteneklilerin eğitilmesi ve değerlendirilmesi, tatmin ve güven düzeyi yüksek üstün yetenekli bireyler yetiştirme açısından önemlidir. Ayrıca, üstün yeteneklilerin oluşturduğu ve yönlendirdiği genel motivasyon, toplumdaki diğer bireylere yansımaları açısından da önemlidir.

•*Pedagojik önem:* Yüksek zihin potansiyeline sahip öğrencileri tespit etmek ve eğitimlerini gerçekleştirmek güçtür. Bu nedenle özel ihtimam göstermek gerekmektedir.

•*İktisadi önem:* Kalkınma olgusunun sadece ekonomik boyutuyla anlaşılamayacağı ve yalnızca fiziki üretim araçlarına yatırım yapmakla gerçekleşmeyeceği bilinen bir husustur. Bununla birlikte nitelikli insan gücünün geliştirilmesi için yapılacak yatırımların sosyal ve yapısal değişmeyi hızlandırıcı ve üretimi arttırıcı etkilerinin de varlığı bilinmektedir. Üstün yeteneklilerin eğitimi pahalı ve uzun vadeli bir eğitimidir ancak elit eğitimini yapamayan bir ülkenin gerçek anlamda kalkınması mümkün değildir.

•*Stratejik önem:* Üstün yeteneklilerin tespit edilmesi ve ülke adına istifade edilmesi bir stratejik durum olup kendilerinden

çok o ülkede yaşayan bütün bireylerin yararınadır.

•*Bilimsel ve teknolojik önem:* Gelişmiş ülkelerden bilgi ve teknoloji transfer edildiğinde sadece bilimsel ve teknolojik gelişmeler izlenmiş olur. Bu durum asla gelişme anlamına gelmez. Bu yüzden yaratıcı bireylerin belirlenmesi ve yerleştirilmesinin yanında mutlaka donatılması ve tatmini bir zorunluluk olarak görünmektedir.

Üstün yetenekli çocuklar, özel eğitim alanının en fazla göz ardı edilen ve eğitim olanaklarından yeterince yararlanamayan gruptur. Toplumunu oluşturan bireyler, özellikle uygar, gelişmiş bir toplumun engelli bireylerine uygun olan eğitimi sağlaması gerektiği konusunda hem fikir olarak önlemlerin alınmasında ilgililere gerekli olumlu baskıyı yaparak bunun sağlanmasına çalışırken, konu üstün zekâlı ve üstün yetenekli çocuklar olunca yeterli tepki gösterememektedirler. Bunun en önemli nedenleri arasında bu çocuklara ilişkin ön yargıların yattığı gözlemlenmektedir. Bu ön yargılara; çocukların zaten üstün olduğu, her ortamda kendilerini geliştirebileceği, bu çocuklara artık eğitim verilirse bir seçkinler sınıfı yaratılabileceği bunun da beraberinde sorunlar getirebileceği, zaten seçerek öğrenci alan orta öğretim kurumları bu çocuklara yönelik olduğu, bunun dışında artık özel eğitim vermenin gereksizliği, üstün yeteneklilerle, özel eğitimin ilgilenmemesi gerektiği düşünceleri örnek verilebilir. (Ataman,2004)

Üstün yetenekli çocukların yeteneklerini tanımlamakta ana babalar ve öğretmenler zaman zaman yanılgıya düşmektedirler. Kimi zaman bu farklılıklar anormallik görüntüsü olarak da yorumlanabilmektedir. Zihinsel gelişimi, akranlarına göre, iki zekâ yaşı ileri olan bir çocuğa gelişmiş güzel seçilmiş yüz çocuk arasında birinde rastlanırken, daha yukarı zihin düzeyi olan örneğin, Einstein düzeyinde bir çocuk için bir

milyon çocuk taramak gerekmektedir. Bu nedenle bunlardan birinin eğitim kapsamı dışında kalması hem ülke hem de insanlık için bir kayıp olacaktır. Sıralanan bu nedenlerden dolayı üstün veya özel yetenekli çocukların özel eğitim kapsamı içine alınarak, özel programlar ve özel yetiştirilmiş personel tarafından eğitilmesi gerekmektedir. (Akarsu, 2001,17)

Üstün yetenekli olmak demek bir bakıma toplumdaki diğer insanlardan daha önce, daha çok ve daha hızlı öğrenmenin yanı sıra daha geniş düşünmek anlamına gelmektedir. Bu bir ayrıcalık olarak kabul edilmektedir; ancak bu ayrıcalık üstün zekâlı olan kişi için bir ayrıcalık olmaktan ziyade topluma has bir avantajdır. Toplumda karar vericiler ve hizmet sunanlar bunun değerlendirmesini yaparak üstün zekâlılara gereken değeri vermelidirler. Üstün zekâlı kişilerin kendi ülkesinde yeterli olanak bulamaması gelişmiş ülkeler tarafından değerlendirilmesine neden olmaktadır. Gelişmiş toplumlar gelişmişliklerini kendi ülkelerindeki beyin gücünün kullanılmasının yanı sıra gelişmekte olan ülkelere olan beyin göçü ile hızlandırmaktadırlar. Ülkenin gelişme potansiyeline önemli katkısı olabilecek olan üstün zekâlıların ve yeteneklilerin eğitimleri son derece önemli ve ciddi bir konudur; ülkenin eğitimine yön verenler, üstün yeteneklilerin eğitimi ile de özel olarak ilgilenmelidirler. (Kulaksızoğlu, 2004)

Avrupa Konseyi'nin Parlamenterler 7 Ekim 1994 tarihli toplantısında konseyin sunduğu tavsiyeler, üstün yetenekli çocuğa özel eğitim verme gerekliliği ve önemini ortaya koyarak önlemlerin bir an önce alınmasını vurgulamaktadır. (Yeşilova, 1997,4) Bu toplantı eğitimin insan haklarından biri olduğu ve mümkün olduğu kadarıyla her ferdin eğitiminin esas olduğu kanaatindedir. Ayrıca bu kanaatin güçlendirilmesi düşüncesindedir.

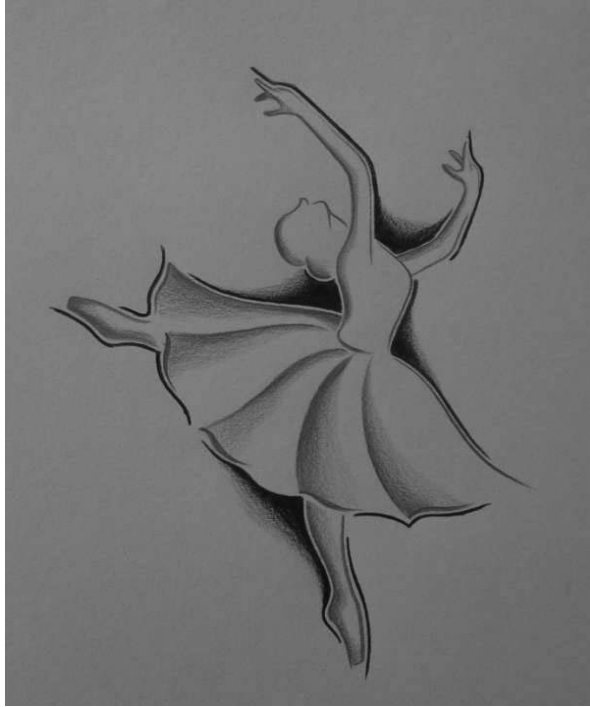
Avrupa Konseyi'nin bu konuda ki tavsiyeleri;

1.Eğitim sistemindeki pratik amaçları ortaya çıkartarak biçimlendirme gerekliliği varsa bunun için çocukların çoğunluğunun eğitimine imkân verilmeli. Böylelikle özellikle ihtiyaç duyulan çocuklar sürekli var olacak ve beraberinde bu çocukların eğitimi için gerekli olan özel tedbirler alınımını getirecektir.

2.Üstün yetenekli çocukların tatbik edilen eğitimden faydalanması şart olmalıdır. Bu çocukların gerek kendilerinin gerekse toplumlarının sağlamlığı için yetenekleri geliştirilmeli ve tüm imkânlardan faydalanılmalıdır.

3.Özellikle üstün yetenekli çocuklardan oluşan gruplara eğitici materyaller kullanılmıdır.

Toplumun en değerli ve sınırlı kaynağı olan üstün yetenekli bireylerin mümkünse birini bile yitirmeden en sağlıklı ve verimli bir biçimde yetiştirilmesi için gerekli olan ortam ve olanakların sağlanması gerekmektedir. Yukarıda ifade edilen insanî nedenlerden dolayı ayrıca da gelişmiş toplumlar arasına girme çabasında olan Türkiye'nin ihtiyacı olan nitelikli insan gücünden faydalanılması açısından, üstün yetenekli bireylerin eğitiminin en olumlu yatırımlardan biri olarak sayılması gerekmektedir. (Yeşilova,1997,3)

**HİÇ KENDİNE SORDUN MU
NEDEN ŞİMDİ FARABİLER, İBN-İ SİNALAR, EL CABİRLER
ÇIKARAMIYORUZ DİYE...
ÇÜNKÜ;
SEN ONLARIN TORUNLARINA SAHİP ÇIKMIYORSUN...**

ÜLKEMİZDEKİ ÜSTÜN YETENEKLİLERİN EĞİTİMİ NEDİR-NASIL OLMALIDIR

“Özel yetenekli / üstün zekâlı”

Üstün zekâ ve yetenekteki çocuğun eğitimi çok önemli. Doğru eğitimle bu çocuklar insanlık tarihine geçecek işler yapabilirler. Yanlış eğitim ise onları dünyanın başına bela edebilir. Üstat Cemil Meriç deli ile dahi arasındaki farkı incecik bir çizgi olarak tarif ederken eğitimin önemine dikkat çekmek istiyordu.

Eğitime bunca önem verdiğimizizi söylememize rağmen yıllardır insanlık tarihine geçecek bir isim çıkaramamamızın nedeni üstün yetenekliler konusunda şimdiye kadar yapılan yanlış eğitimden başka bir şey olmasa gerek. Bunun sonucu olarak beyin göçü yüzünden her sene binlerce üstün zekâlı ve özel yetenekli? başarılı çocuklarımız başka ülkeler tarafından alınıp götürülmektedir. Giden çocuklarımızın çoğu gittikleri ülkelere yerleşerek potansiyellerini gittikleri ülkeler için kullanıyorlar. Bu durum Ülkemizdeki en değerli hazinelerimizden yararlanamadığımız anlamına geliyor. Kalanlar ise zamanla kaybolup gidiyor. Hâlbuki bu çocuklar bizim en değerli varlıklarımız Ülkemizin her şeyi ile bunlara

sahip çıkması, gözü gibi bakması, her türlü tedbiri alması ve katkı sağlaması en önemli işlerinin başında gelmesi gerekirken, böyle bir çalışmanın olmaması çok üzücüdür..

Bunlardan önce galiba en büyük sorun ülkemizde daha tam olarak özel ve üstün yetenekli çocuklarımızın tespitini dahi yapamadığımız gerçeğidir. Çocuklarımızın zekâsının keşfedilememesidir.. Bilim çevreleri her 100 çocuktan en az 5’inin üstün zekâlı olduğunu söylüyor. Bu hesaba göre Türkiye’de okul öncesi çağda 240 bin, ilköğretim çağında 600 bin, ortaöğretimde ise 250 bin üstün zekâlı (en azından üstün zekâ özellikleri gösteren) çocuk var. Türkiye’de genç nüfusu da göz önünde bulundurursak üstün yeteneklilerin sayısı 900 bine ulaşıyor. Türkiye’deki Bilim Sanat Merkezleri’nde ise ancak 11 bin öğrenciye eğitim veriliyor. Geri kalan bu çocuklar nerededir? Sorusunun cevabını vermekse oldukça zor. Devletin üstün yetenekli çocukları keşfetmek gibi bir politikası olmadığı gerçeği ortaya çıkıyor. Halbu ki bu çocuklar ancak anaokulunda, ilkokulda, ya da lise döneminde, yapılacak muhtemel bir testle tespit edilebiliyor.

Bugünkü uygulanmaya çalışılan sistemin temelini akılcılıktan çok ezberciliğe dayanması, özel ve üstün yetenekli çocukların mevcut şartlar içinde başarısız olmasına neden oluyor. Devlet daha düne kadar birlikte eğitimde ısrar ederken, son zamanlarda bu politikasında değişiklik yapıp “karma eğitim”i denemeye başladı. Biz ise toplumun dışına çıkarmadan üstün zekâlı -dahi- çocuklara mutlaka ayrı eğitim verilmelidir. düşüncesindeyiz.

21. Yüzyılın bilgi ve yaratıcılığa dayalı rekabet dünyasında, üstün beyin gücünü bulmak, keşfetmek, eğitmek ve etkin kılmak, bugünün dünyasında var olmanın önemli bir yoludur. Üstün yetenekliler; iş, bilim teknoloji, sanat ve hizmet sektörlerinde doğdukları ya da göç ettikleri ülkelere, genel anlamda uygarlığa katkı sağlayan beyin gücü hazinesidir. Bu hazineden yararlanmanın tek yolu onlara sağlanacak özel eğitimidir.

Ülkemizde bu konudaki çalışmaların tarihi Osmanlı’da Enderun’a kadar uzanmaktadır. Enderun, Osmanlı Devleti’nin gücünü korumak ve o gücü yönetecek üstün nitelikli insanları yetiştirmek için geliştirdiği dünyanın ilk dahiler okuludur. Pek çok batılı kaynakta Osmanlı Devleti’nin hızlı yükselmesinin ve altı yüzyıl boyunca devam etmesinin temel nedeninin, üstün yetenekli çocukları Enderun’a devşirme yöntemiyle seçip orada eğitim verdikten sonra ülke yönetimini bu kişilere emanet etmesi olarak gösterilmektedir. Amerika’da Enderun Mektepleri hakkında 350’ye yakın master ve doktora çalışması yapılmış ve Amerikan eğitim sistemi için Enderun’dan yararlanılmıştır. Üstün yeteneklilerin eğitiminde Enderun Mektepleriyle dünyaya model olmuşken, bugünün Türkiyesin de özel ve üstün yeteneklilerin eğitimi konusunda maalesef yeterli değiliz.

Ülkemizde yeterli ilgi ve desteği bulamayan üstün yeteneklilerin yabancı ülke özel-

likle ABD,İsrail ve Batı Avrupa ülkelerine beyin göçü yaşanmaktadır.

Cumhuriyetimizin kurucusu Büyük Önder Mustafa Kemal Atatürk’ün 1933-1937 yılları arasında Türkiye’nin kalkınması, sanayileşmeye hız kazandırılması için yurt dışına öğrenci gönderilmesini sağlaması ve bu öğrencilerin başarıları geçmişte gerçekleştirdiğimiz büyük adımlardan biridir. Ancak daha sonra üstün yetenekli bireylerin eğitimi konusundaki çalışmalar, yaptırım gerektiren bağlayıcı yasal düzenlemelerin yapılmaması nedeniyle yetersiz kalmış olup; Ülkemizde, bu konuda politika ve strateji ne yazık ki oluşturulamamıştır.

Ülkemizin, geleceğine yön verecek bireyler bu gruptan çıkacağından özel ve üstün yetenekli bireylere yönelik eğitim tedbirleri alınmalı ve yeterli kaynak sağlanmalıdır. Gelişmiş ülkelerdeki eğitimde önemli imkânları gördüğü ve daha iyi bir gelecek sunulduğu sürece beyin göçü kaçınılmaz olarak devam edecektir. Ülkemiz, beyin göçü en fazla olan 34 ülke içinde 24. sırada yer almaktadır. Ülkemiz insanların refah düzeyini artırmak ve hayat standardını yükseltmek bilim, teknoloji ve buluş yeteneğimizin yükselmesine bağlıdır. Bu da ancak yetişmiş beyinlerle başarılabilir. Üstün yetenekli bireylerin doğuştan getirdikleri kapasitelerinin gelişmesi ve topluma katkı sağlamaları için işlevsel ve sürdürülebilir politikalara ihtiyaç vardır.

Çağdaş eğitim felsefesi; eğitimde fırsat eşitliği kavramını, her bireyin gelişim ve öğrenme özelliklerine uygun, çeşitlendirilmiş, zenginleştirilmiş ve farklılaştırılmış eğitim ortamlarını sunmak olarak tanımlanmaktadır. Yaşlıları ile aynı ortamda herhangi bir önlem alınmadan eğitim alan üstün yetenekli öğrencilerde bıkkınlık, davranış problemleri ve okulu reddetme gibi istenmeyen sonuçlar görülmektedir. Bu nedenle özel ve üstün yetenekli bireylere hak ettikleri eğitim ortam ve fırsatları sağlanmalıdır.

BU OLUMSUZ DURUMUN ORTADAN KALKMASI İÇİN ÖNERİLERİMİZ

Nitelikli kamusal eğitim, bireylerin potansiyel gelişimini kapsayan toplumun bugün ve gelecekteki ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik eğitim politikalarıdır. Kâr ve çıkar ilişkileri düşünülmeden kamu yararı gözetilerek yürütülecek olan eğitim politikalarında eğer bireysel hak ve özgürlükler hassasiyetle dikkate alınırsa yalnız toplumun veya bireylerin demokratik talepleri karşılanmış olmayacak aynı zamanda doğal eşitsizliğin neden olduğu olumsuz etkiler sosyal tabanda en aza indirgenecektir. Bu aynı zamanda demokratik ve sosyal bir devlet olmanın da gereğidir.

Bu nedenle genel eğitim politikaları içinde nitelikli eğitime ihtiyaç duyan bireyler için özel düzenleme yapılarak topluma kazandırılması hedeflenmelidir. Bu grup içinde özellikle standartları aşan nitelikleri nedeniyle üstün yetenekli ya da üstün zekalı olarak tanımlanan bireyler sadece içinde buldukları toplumlar için değil tüm insanlık bakımından bir değer taşımaktadır.

Fakat üstün yetenekli çocuklara ve bunların eğitimi konusuna gelişmiş ve az gelişmiş ülkelerin yaklaşımları bir birinden farklıdır. Çünkü başta Avrupa Birliği olmak üzere birçok gelişmiş ülke üstün yetenekli bireyleri, küresel rekabet gücünü ve emeğin verimliliğini artıracak bir unsur olarak görürken, az gelişmiş ülkeler imkanlarının kısıtlı olması nedeniyle sahip oldukları potansiyeli değerlendirmekten hatta onları elinde tutmaktan bile çok uzaktır. Bu nedenle az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelere gelişmiş ülkelere doğru beyin göçü yaşanmaktadır.

Ülke menfaatleri açısından; özel ve üstün

yeteneklilerin eğitimi ve istihdamı stratejik bir önem arz etmektedir. Bu nedenle üstün yeteneklilerle ilgili ülke politikalarının belirlenmesi amacıyla üst danışma kuruluna ihtiyaç vardır. Cumhurbaşkanlığının koordinesinde; Başbakan, Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanı, Millî Eğitim Bakanı, Kalkınma Bakanı, Maliye Bakanı, Dışişleri Bakanı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı, YÖK Başkanı, TÜBİTAK Başkanı, DPT müsteşarı, vb üyelerin katılımlarıyla üst düzeyde bir kurul teşekkül ettirilmelidir.

Mevcut eğitim sistemimiz içerisinde üstün yeteneklilerin eğitimi ile ilgili iş ve işlemler Bakanlığımız Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmekte, birimler arası koordinede sıkıntılar yaşanmaktadır. Bu nedenle: Millî Eğitim Bakanlığı düzeyinde özel ve üstün yeteneklilere ilişkin erişim, tanılama, eğitim, insan kaynakları ve sürdürülebilirlik konularında politikalar üretmek, kararlar almak, planlama yapmak üzere Millî Eğitim Bakanına bağlı olarak; Bakanlığın ilgili birimlerinin katılımıyla Üstün Yetenekliler Test Hazırlama, Geliştirme ve Uygulama Merkezi, YÖK, TÜBİTAK temsilcilerinin katılımıyla bağımsız bir Başkanlık birimi oluşturulmalıdır.

Rehberlik ve Araştırma Merkezleri özel eğitim gerektiren bireylerin tanılama ve yerleştirilebilecekleri en uygun eğitim ortamını önermeye yönelik hizmet vermelerine karşın; özel ve üstün yetenekli bireylerle ilgili olarak söz konusu görevi yerini getirememektedirler. Birçok ilimizde açılan Bilim ve Sanat Merkezlerine öğrenci seçimi,

İlgili merkezler tarafından yapılmakta, Rehberlik ve Araştırma Merkezleri devre dışı bırakılmakta, öğrenci seçimlerinde kullanılan grup ve zekâ testlerinin gizliliği korunamamakta ve uygun olmayan ortamlarda zekâ testi uygulaması yapılmaktadır. Bu nedenle, üstün yetenekli bireylere il genelinde erişim, tanılama ve uygun eğitim ortamını önermede; Rehberlik ve Araştırma Merkezleri bünyesinde, alan uzmanlarının da yer aldığı Üstün Yetenekliler Tanılama Kurulu oluşturulmalıdır.

Mevcut yapıda İl/ilçe Millî Eğitim Müdürlükleri bünyesinde oluşturulan Özel Eğitim Hizmetleri Kurulları, özel ve üstün yetenekli bireylerin yerleştirme, izleme ve eğitimlerine ilişkin olarak mevcut mevzuatlarda belirleyici ve yaptırım gücü olmaması nedeniyle etkisiz kalmaktadır. Özel ve üstün yetenekli öğrencilere hizmet veren Bilim ve Sanat Merkezlerine öğrenci seçim ve yönlendirilmeleri söz konusu kurulun kontrolü dışındadır. Bu nedenle Bakanlık düzeyindeki yapılanmaya eş değer olarak, özel ve üstün yetenekli bireylerin il düzeyinde uygun eğitim programlarına ve kurumlara yerleştirilmeleri, izlenmeleri ve eğitimlerine yönelik gerekli tedbirlerin alınması için Millî Eğitim Müdürünün Başkanlığında, Özel Eğitim Hizmetlerinden Sorumlu Şube Müdürü/Müdür Yardımcısı, RAM Müdürü, BİLSEM Müdürü, Psikolojik ölçme araçları uygulama yeterliliğine sahip bir rehber öğretmenin üye olarak yer aldığı bir kurula ihtiyaç duyulmaktadır.

Ülkemizde Bilim ve Sanat Merkezlerine öğrenci seçiminde grup testi olarak 2001 yılında uyarılama çalışmaları tamamlanan 7-11 Temel Kabiliyetler Testi ile bireysel değerlendirmede 1985 yılında revizesi yapılmış Wisc-R Zekâ Testi gibi yabancı menşeli, güncelliğini yitiren ve deşifre olan ölçme araçları kullanılmaktadır. Bu nedenle tanılamada objektif bir değerlendirme yapılamadığından bazı bireylerin

eğitimlerinde sıkıntı yaşanmaktadır. Özellikle grup testinin uzun sürmesi neticesinde çocukların belli bir süre sonra dikkatlerinin dağılmasına, dolayısıyla üstün yetenekli birçok öğrencinin grup testinde elenmesine neden olmaktadır. Tanılamada, bireysel ve grup zekâ testleri sonuçlarına bağlı kalınmaksızın gözlem, portfolyo değerlendirilmesi, gelişim ölçekleri, başarı testleri, yaratıcılık ve beceri testleri gibi birden fazla değerlendirme kriteri kullanılmalıdır. Bu nedenle Ülkemize özgü ölçme araçlarının hazırlanması, mevcut ölçme araçlarının revize edilmesi ve geliştirilmesine yönelik hizmet veren bağımsız bir merkez oluşturulmalıdır.

18. Millî Eğitim Şûrası'nda: "Psikolojik Danışma ve Rehberlik (PDR) alanında kullanılacak, kültürümüze özgü psikolojik ölçme araçları geliştirecek, akademik, bağımsız "ulusal test geliştirme" veya "ulusal ölçme ve değerlendirme" olarak isimlendirilebilecek bir birim kurulmalıdır. Kurulacak bu birim, Bakanlık ve üniversiteler arası koordinasyon sağlanarak desteklenmeli" tavsiye kararı alınmıştır.

Fen liseleri başlangıçta orta öğretim düzeyinde üstün zekâlı bireylere eğitim vermek üzere planlanmışken, günümüzde maalesef bu amacın çok gerisindedir. Günümüzde fen liselerine akademik yeterliliğe dayalı öğrenci seçimi yapılırken, onları yüksek öğrenime hazırlamak temel amaç hâline gelmiştir. Artık hemen hemen her ilimizde hatta büyük ilçelerde fen liseleri açılmakta, söz konusu liseler bilimsel eğitim yapmaktan yoksun fiziki ortam ve yeterli olmayan personellerle eğitime devam etmektedirler. Bu nedenle geleceğin bilim adamlarını yetiştirmek amacıyla özel ve üstün yetenekli bireyler arasından ÖSYM tarafından yapılacak üst düzeyde bir seçme sınavıyla seçilen DAHİ öğrencilerin devam edecekleri Bilim Liseleri açılmalıdır. (Bu küçük bir bilim şehri olmalıdır).

KAYNAKÇA

- Akarsu, Füsün. (1991). *Enderun: The Palace school fort he gifted*. Nedherlands: Eurepean Council for High Ability (ECHA).
- Akarsu, Füsün. (2001). "A Learning Model For İstanbul Science and Art Centers (BILSEM) Vol. 15, No.2, pp 124-129
- Akçamete, Gönül., Kaner, S. (1999). *Cumhuriyetin 75 Yılında Çocuğa Yönelik Özel Eğitim Çalışmaları. 2. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi: Cumhuriyet ve Çocuk*. Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, No: 2, 395-405.
- Ataman, Ayşegül. *Üstün yetenekli Çocukların Eğitl Sorunları: Ankara Fen Lisesinde bir Araştırma, Yayınlanmamış Doktora tezi .A.Ü. 1976*
- Ataman, Ayşegül. (2003). *Üstün zekâli ve Üstün zekâli çocuklar: Ankara . Gündüz eğitim ve yayıncılık*.
- Ataman, Ayşegül. (2001). *Üstün Zekalılar için Özel Eğitim İmkanları. Gazi Eğitim Fakültesi dergisi*.
- Ataman, Ayşegül. (2003). *Özel Eğitim/Sorunlar, Yaklaşımlar, Öneriler: Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi. Sayı .39. s.22. Ankara*.
- Akkanat, Hulusi. (2004). *Seçilmiş Makaleler Kitabı. I. Türkiye Üstün zekâli Çocuklar Kongresi Yayını dizisi:1 İstanbul*.
- Bencik, Saniye. (2006) *Üstün Yetenekli Çocuklarda Mükemmeliyetçilik Ve Benlik Algısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Birdişli, F. Ve Özdemir H.(2009) *Türkiye’de Nitelikli Kamusal Eğitim Politikaları İçinde Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimi Ve Avrupa Birliğinde Yer Alan Uygulamalar II. Üstün Yetenekliler Kongresi. Eskişehir*
- Bilgili, Ahmet Emre. (2000). *Üstün zekâli Çocukların Eğitimi Sorunu, Eğitim Bilimleri Dergisi, 12, 59–79*
- Bostancı, B (1972). *Üstün Yetenekli İlk Okul Öğrencilerini Kapsayan ve Normal Okulların Özel Sınıflarında Uygulanan Müfredat Programı Taslağı İle İlgili Bir Durum Takip Arştırması. Ankara: Eğitim Fakültesi*.
- Children In Europe (2008), "Young Children And Their Services: Developing A Euroan Approach. Web: http://www.childrenineurope.org/docs/policydocument_001.pdf Erişim Tarihi: 17.02.2009
- Cutts, Norma E., Moseley, Nicholas., (2001). *Üstün Zekâli ve Yetenekli Çocukların Eğitimi. İstanbul: Özgür Yayınları*.
- Çağlar, Doğan. (2004). *Seçilmiş Makaleler Kitabı. I. Türkiye Üstün zekâli Çocuklar Kongresi Yayını dizisi:1 İstanbul*.
- Çamurlu, Abdullah. (2001). *Üstün ve Özel Yetenekli Çocuklar ve Bilim ve Sanat Merkezleri, Eğitim Dergisi, Sayı: 1, Ankara: M.E. B. Yayınları*.
- Davaslıgil, Ümit. (2004). *Seçilmiş Makaleler Kitabı. I. Türkiye Üstün zekâli Çocuklar Kongresi Yayını dizisi:1 İstanbul*.
- Davaslıgil, Ümit. (2004) *Durum Tespit Komisyonu ön raporu. Çocuk Vakfı yayınları. İstanbul*.
- Keysan, A., (1986). *SSCB’de Üstün Zekâlıların Eğitimi. Ankara: GÜEF*.
- MEB Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi. (2007). Ankara.
- Kulaksızoğlu, Adnan. (2004). *Seçilmiş Makaleler Kitabı. I. Türkiye Üstün zekâli Çocuklar Kongresi Yayını dizisi:1 İstanbul*.
- Özkan, Didem (2009). "Yönetici, Öğretmen, Veli Ve Öğrenci Görüşlerine Göre Bilim Ve Sanat Merkezlerinin Örgütsel Etkililiği" *Yüksek Lisans Tezi. Ankara*.
- WHO, (1997). *The World Health Report. Conquering Suffering, Enriching Humanity*
- Yeşilova, Habibe (1997). *Üstün Yeteneklilik ve Türkiye’de Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimi. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*
- www.biltek.tubitak.gov.tr . Erişim tarihi: 13.11.2008
- http://ttkb.meb.gov.tr/secmeler/sura/5_sura Erişim tarihi 20.02.2009.